

PROGRAMMA-BEGROTING 2019

EN

MEERJAREN-PERSPECTIEF 2020 - 2022

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Aanbiedingsbrief	5
Beleidssamenvatting	6
Financieel kader	8
Leeswijzer	11
0. Bestuur en ondersteuning	12
1. Veiligheid	18
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	20
3. Economie	23
4. Onderwijs	27
5. Sport, cultuur en recreatie	31
6. Sociaal Domein	35
7. Volksgezondheid en milieu	44
8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	47
Paragraaf Lokale heffingen	50
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	53
Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen	59
Paragraaf Financiering	63
Paragraaf Bedrijfsvoering	69
Paragraaf Verbonden partijen	73
Paragraaf Grondbeleid	79
Paragraaf Taakstellingen	82
Paragraaf Duurzaamheid	83
Totaaloverzicht baten en lasten per programma	85
Financiële uitgangspunten	
Overzicht en toelichting incidentele baten en lasten	87
Bijlage 1 Reserves en voorzieningen	88
Bijlage 2 Geprognosticeerde balans	90
Bijlage 3 Algemene dekkingsmiddelen	90
Bijlage 4 gemeentefonds	91
Bijlage 5 Conversietabel	93
Bijlage 6 Wijzigingen 2019 t.o.v. MJP begroting 2018	95
Bijlage 7 Portefeuillehouders verdeling	103
Bijlage 8 Afkortingenlijst	105

Aanbiedingsbrief

Aan de leden van de raad van Haaksbergen,

Voor u ligt de eerste begroting van de nieuwe coalitie. Deze begroting beslaat de periode 2019-2022. Een periode die overeenkomt met het tijdsbestek van ons coalitieprogramma *Samen duurzaam vooruit*.

Structureel sluitende begroting

Bij het samenstellen van de kadernota 2019 gingen we uit van stijgende inkomsten van het Rijk. In juli hebben wij u echter moeten schrijven dat het Rijk die cijfers naar beneden had bijgesteld. Daarnaast worden we de komende jaren geconfronteerd met extra uitgaven voor jeugdzorg en Wmo. Dat heeft ertoe geleid dat wij keuzes hebben moeten maken in deze begroting. Hierbij hebben wij de doelen uit de toekomstvisie *Haaksbergen 2030* en het coalitieprogramma als richtlijn gebruikt.

De zorg voor mensen die het nodig hebben, geven wij daarom voorrang boven wensen en ambities in de openbare ruimte, verlaging van de onroerende zaakbelastingen en organisatie-ontwikkeling. Ook willen wij het bestaande beleid handhaven.

Met deze uitgangspunten zijn we tot een sluitende begroting gekomen die houdbaar en behoedzaam is, maar wel richting geeft aan een Haaksbergen waar duurzaamheid en jeugd een centrale plek krijgen.

Woonlasten

Vanwege het verslechterde financiële perspectief is een verlaging van de onroerende zaakbelastingen de eerste jaren niet haalbaar. De OZB stijgt de komende jaren met 1,5% om loon- en prijsstijgingen te kunnen compenseren. Voor de tarieven van afvalstoffen- en rioolheffing is het uitgangspunt dat deze kostendekkend zijn. De afvalstoffenheffing stijgt daardoor met 2%, de rioolheffing wijzigt niet. Per saldo stijgen daardoor de gemiddelde gemeentelijke woonlasten met 0,9%. Voor een Haaksbergs gezin gaat het dan om ongeveer € 8 per jaar.

Algemene reserve

Waar we in de begroting 2018 nog verwachtten dat de algemene reserve eind 2021 de gewenste stand van € 3 mln zou bereiken, kunnen we nu melden dat we dit doel al eind 2019 bereiken. Omdat we vanaf 2019 structurele maatregelen moeten treffen om tot een sluitend perspectief te komen, ontwikkelt ons begrotingsresultaat zich in de jaren daarna extra positief. Hierdoor kunnen we -volgens de nu voorliggende cijfers- in de jaren 2021 en 2022 bedragen van respectievelijk € 0,5 mln en € 1 mln toevoegen aan onze algemene reserve. Onze algemene reserve groeit daarmee op de lange termijn door naar ruim € 4,5 mln. Onze financiële weerbaarheid wordt daarmee versterkt en onze solvabiliteit maakt dan de goede beweging richting het in het coalitieprogramma beoogde doel van 10% na twee raadsperiodes. Dit percentage kan echter geen doel op zich zijn. Wij vinden het belangrijk met u in gesprek te blijven over de juiste balans tussen ons weerstandsvermogen en andere doelen en ambities voor deze gemeente.

Het college van burgemeester en wethouders, Gerrit Jan Kok Arja ten Thije Louis Koopman Jan-Herman Scholten Marianne Kragting

Beleidssamenvatting

Sociaal domein

Wmo en jeugd

Twents model

In 2019 werken wij op basis van het nieuwe Twents model. In dit model staat het te bereiken resultaat van de inwoner of het gezinssysteem centraal. 2019 is een overgangs- en ontwikkeljaar. In de loop van 2019 her-indiceren wij alle cliënten zodat eind 2019 alle cliënten geïndiceerd zijn op grond van het Twents model op basis van ondersteuningsbehoeften, modules en beschikbaarheidsvoorzieningen.

Verder werken wij vanaf 2019 in Twents verband met een beperkte groep gecontracteerde (grote) aanbieders voor maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp in zogenaamde ontwikkeltafels aan de transformatie. Het betreft projecten en initiatieven om te komen tot duurzame verbetering van kwaliteit én lagere kosten van maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp. De thema's/opgaven worden in gezamenlijkheid door aanbieders en gemeenten bepaald.

Wij blijven ons verder ook lokaal inzetten voor preventie, laagdrempelige voorzieningen en vernieuwing van de jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning.

Participatiewet

De vraag naar arbeid neemt toe, het aantal vacatures is groot en stijgt nog verder. Binnen de Uitvoeringsorganisatie Borne, Haaksbergen en Hengelo zijn afspraken gemaakt om de werkgeversdienstverlening zo goed mogelijk uit te voeren en zijn (regionaal) projecten ontwikkeld om uitkeringsgerechtigden te ondersteunen bij het vinden van werk. Ook zijn arbeidsmarkt/werkcoaches aangesteld die werkzoekenden gaan ondersteunen bij het zoeken naar werk. Doelgroepen die extra aandacht krijgen zijn 50 plussers, jongeren, statushouders en mensen met een beperking. Het streven is zoveel mogelijk inwoners met een uitkering aan een betaalde baan te helpen.

Inwoners die langdurig een inkomen hebben op het minimum niveau worden ondersteund middels bijzondere bijstand en het minimabeleid, waarbij specifiek aandacht is voor gezinnen met kinderen.

Onderwijs

Een belangrijke ontwikkeling is de positionering van de huisvesting van Het Assink Lyceum. De komende maanden werken wij een businesscase uit met daarbij een investerings- en dekkingsvoorstel. De uitkomsten van het locatie-onderzoek en de businesscase worden in het voorjaar 2019 ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad.

Ruimtelijke Ontwikkeling

Openbare Ruimte

Door eerdere bezuinigingen zien we achterstanden in onderhoud van bomen, plantsoenen, speelvoorzieningen, begraafplaatsen en het verwijderen van onkruid op verharding. Ook worden we de laatste jaren geconfronteerd met nieuwe fenomenen als de eikenprocessierups en de zogenaamde invasieve exoten als reuzen berenklauw en Japanse duizendknoop. De bestrijding daarvan vraagt extra aandacht. In deze begroting maken we extra middelen vrij voor onderhoud en aanpak.

'Oude' N18

De 'oude' N18 krijgt een nieuwe bestemming met behoud van de noord-zuidverbinding en de kans om de rondweg om Haaksbergen te voltooien. Daar waar mogelijk worden uitgangspunten uit de structuurvisie meegenomen in de invulling van de nieuwe bestemming.

We starten met de realisatie van de aanpassing van de oude N18 aan de nieuwe functie, nadat we de inbreng van de omwonenden hebben verwerkt in het ontwerp.

Actieplan Centrum

We zetten stappen in het verbeteren van het marktplein. Plannen voor het 'gat in de markt' zijn in ontwikkeling en bouwwerkzaamheden aan Molenstraat 1 starten op korte termijn.

Naast deze ontwikkelingen is de uitvoering van de actiepunten, zoals genoemd in het "Actieplan Centrum Haaksbergen 2018-2021", in volle gang. De verplaatsing van een tweetal detaillisten naar het kernwinkelgebied draagt bij aan de doelstelling om te komen tot een compacter winkelgebied, vermindering van winkelleegstand en winkelmeters buiten de kern.

Alle centrumondernemers zijn aan een scan van hun bedrijf(spresentatie) onderworpen waarvan de resultaten in oktober individueel bekend worden gemaakt. Er is een stimuleringsregeling in de maak om ondernemers en eigenaren te ondersteunen bij gevelverbeteringen, verplaatsingen en transformatie. Ook worden voorstellen voor de aanpak van de openbare ruimte verder uitgewerkt. De provincie Overijssel, die al participeert in dit project, heeft toegezegd financieel bij te dragen aan het vervolg.

Duurzaamheid

De ambitie om in 2050 een energie-neutrale, klimaatbestendige en vitale gemeente te zijn, is door de raad uitgesproken. In de diverse beleidsprogramma's wordt deze ambitie vertaald in concrete uitvoeringsmaatregelen.

In de paragraaf Duurzaamheid, nieuw in deze begroting, hebben we één en ander verder uitgewerkt.

Omgevingswet

Naar verwachting treedt de Omgevingswet in 2021 in werking. In 2018 hebben we een start gemaakt met de voorbereiding en het in beeld brengen van de impact ervan. Ruimtelijke initiatieven worden anders opgepakt. Dit heeft voor u als raad, maar ook voor de ambtelijke organisatie, consequenties. Dit betekent dat we meer vanuit initiatieven van de "markt" acteren en minder op basis van eigen keuzes en initiatief. Meer volgend en faciliterend. Het vraagt een andere houding. We moeten leren werken vanuit de benadering van "ja, mits" en afscheid nemen van een manier van werken gebaseerd op "nee, tenzij". We willen meer volgend en faciliterend zijn en minder allesbepalend. Wij willen werken vanuit het hebben van vertrouwen in een initiatiefnemer van een plan. Van de initiatiefnemer verwachten wij dat zij zorgt dat de omgeving op een goede manier bij de totstandkoming van een plan wordt betrokken. Dit vraagt van ons lef en de durf om los te laten. De raad wordt betrokken bij de implementatie van de Omgevingswet.

Financieel kader

Resultaat

Een gezonde financiële positie begint met een structureel sluitende begroting. Dat betekent dat de jaarlijkse (structurele) uitgaven niet hoger zijn dan de jaarlijkse (structurele) inkomsten. Uit onderstaand overzicht blijkt dat we een structureel sluitende begroting hebben. Het jaar 2019 sluit met een voordeel van afgerond € 66.000.

Overzicht ontwikkelingen begroting 2019

(bedragen x € 1.000)

Overzicht ontwikkeningen begrotting 2019			(Bearag	<i>jen x</i> € 1.000)
	2019	2020	2021	2022
Begrotingssaldo structureel	330	346	200	200
Begrotingssaldo incidenteel	-281	-130	-100	-100
Begrotingssaldo cf. blz 8 Begroting 2018	49	216	100	100
1. Autonoom				
Autonoom structureel	1.007	1.606	2.124	2.551
Autonoom incidenteel	-14	-360	-47	0
Totaal autonoom	993	1.246	2.077	2.551
2. Jeugd, participatie en Wmo				
Jeugd, participatie, Wmo structureel	-360	-956	-1.040	-1.087
Jeugd, participatie, Wmo incidenteel	200	100	0	0
Totaal jeugd, participatie en wmo	-160	-856	-1.040	-1.087
3. Personeel en uitvoeringsagenda				
Personeel en uitvoeringsagenda structureel	-223	-300	-337	-337
Personeel en uitvoeringsagenda incidenteel	-235	0	0	0
Totaal personeel en uitvoeringsagenda	-458	-300	-337	-337
4. Openbare ruimte				
Openbare ruimte structureel	-128	-117	-117	-92
Openbare ruimte incidenteel	-90	-15	0	0
Totaal openbare ruimte	-218	-132	-117	-92
5. Overig structureel				
Overig structureel	-140	-140	-140	-140
Overig incidenteel	0	0	0	0
Totaal overig	-140	-140	-140	-140
Totaal structureel	486	439	690	1.095
Totaal incidenteel	-420	-405	-147	-100
Verwacht resultaat	66	34	543	995

Toelichting belangrijkste ontwikkelingen per onderdeel:

(een uitgebreide toelichting staat in bijlage 6)

1. Autonoom

Het gaat hier om ontwikkelingen waarin we geen keuze hebben.

Structureel laat deze categorie een voordeel zien van € 1 mln in 2019 oplopend naar ruim € 2,5 mln in 2022. Dit bestaat vrijwel volledig uit door de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Die is in deze

begroting gebaseerd op de Meicirculaire 2018. Het gaat dan om voordelen van € 1,3 mln oplopend naar € 3,1 mln in 2022. De hierin begrepen compensatie voor stijging van lonen en prijzen van € 0,2 mln in 2019 oplopend naar € 0,7 mln 2022 brengen wij hierop in mindering. Ook de overdracht van de voormalige afdeling Beheer Openbare Ruimte (BOR) naar Twente Milieu is verwerkt in deze categorie.

2. Jeugdzorg, participatie en Wmo

a. Jeugdzorg

Voor jeugdzorg verwachten we een structureel nadeel van ruim € 1 mln, zoals we ook terug zagen in de jaarrekening 2017. Dit tekort kwam door meer uitgaven aan individuele voorzieningen voor natura jeugdzorg. De hogere uitgaven komen door een stijgende vraag naar jeugdhulp en zwaardere problematiek bij onze jeugd. We werken aan duurzame en structurele oplossingen voor jeugd. Verder gaan we werken volgens het nieuwe Twents inkoopmodel. Een integrale doorrekening van de budgettaire effecten van dat model versus de huidige situatie is niet mogelijk gebleken. Dat brengt risico's met zich mee. Deze risico's zijn opgenomen in de risicoparagraaf. Daarnaast hebben we in 2019 een eenmalig voordeel van € 100.000 opgenomen. Dit verwachten we te realiseren door een afrekening over het jaar 2018, net zoals we dit over 2017 zagen gebeuren. Echter, dit verwachten we niet als structureel effect in verband met het nieuwe inkoopmodel.

b. Participatie

De economie trekt aan, dat verwachten wij ook te gaan merken in de aantallen bijstandscliënten. De vraag op de arbeidsmarkt wordt groter en daar anticiperen wij op. Binnen de Uitvoeringsorganisatie Borne, Haaksbergen en Hengelo zijn afspraken gemaakt om de werkgeversdienstverlening zo goed mogelijk uit te voeren. Het streven is zoveel mogelijk cliënten aan een betaalde baan te helpen. Wij verwachten dan ook dat het aantal bijstandscliënten daalt. Wij blijven investeren in werkgelegenheidsinitiatieven en hebben daarvoor in 2019 ruim \leqslant 442.000 beschikbaar gesteld. We zetten in op een tweede extra werkcoach om uitstroom te bevorderen, daarnaast blijft de Uitvoeringsorganisatie kritisch aan de poort.

c. Wmo

We zien een nadelig effect voor Wmo individuele vervoersmiddelen. We verwachten hiervoor structureel hogere uitgaven van € 124.000. Wij verwachten een eigen bijdrage van deelnemers regionaal vervoer van € 50.000. Daarnaast is de bijdrage van de provincie voor regionaal vervoer (individueel vervoer) afgeschaft. Dit geeft jaarlijks een nadelig effect van ruim € 73.000. Vervolgens wordt er een abonnementstarief voor Wmo ingevoerd. Dit betekent een maximale eigen bijdrage van € 17,50 per vier weken. Wij verwachten hierdoor structureel minder inkomsten van € 150.000.

3. Personeel en uitvoeringsagenda

Het structurele saldo wordt gevormd door:

- a. Personeelsuitbreiding: 0,5 fte accountmanager Twente Milieu conform de businesscase BOR € 40.000;
- b. In de kadernota 2019 hebben wij geschreven over de noodzaak de personeelsformatie van Noaberpoort en afdeling Ontwikkeling uit te breiden om de ondersteuning aan onze inwoners en de kwaliteit te kunnen blijven garanderen. Wij stellen voor de formatie in 2019 met 3 fte uit te breiden en vanaf 2020 met 4 fte.
- c. In de Uitvoeringsagenda schrijven we over een nieuw huisvestingsconcept. Dit vraagt een investering van € 600.000 die we willen doen in 2020. De bijbehorende rente- en afschrijvingslast is € 39.000 per jaar.

Voor de inhuur van vervanging voor ziekte en detachering is eenmalig € 235.000 nodig. Aanvullend budget voor de kosten van doorontwikkeling van onze organisatie alsmede de inhuur van een concerncontroller hebben we laten vervallen.

4. Openbare ruimte

We willen zowel structureel als incidenteel extra middelen beschikbaar stellen voor onderhoud van de openbare ruimte. Door eerdere bezuinigingen zien we achterstanden in onderhoud van bomen, plantsoenen, begraafplaatsen en het verwijderen van onkruid op verharding. Ook worden we de laatste jaren geconfronteerd met nieuwe fenomenen als de eikenprocessierups en de zogenaamde invasieve exoten als reuzen berenklauw en Japanse duizendknoop. De bestrijding daarvan vraagt extra middelen.

Voor onderhoud van speelvoorzieningen was de laatste jaren een beperkt bedrag beschikbaar in de begroting. Voor vervanging is een aantal jaren met een krediet gewerkt. Wij stellen voor een onderhoudsvoorziening op te nemen op basis van het meerjarig onderhoudsplan speelvoorzieningen. Hiermee kunnen we het meest noodzakelijke onderhoud aan de speelvoorzieningen uitvoeren, maar niet geheel voorkomen dat er toestellen uit veiligheidsoogpunt verwijderd worden die niet gelijk vervangen worden. Voor 2019 stellen we € 65.000 beschikbaar en daarna € 13.000 per jaar.

5. Overig

Ten slotte doen wij u onder de categorie Overig nog een aantal voorstellen. Dit zijn de belangrijkste:

- a. Uitvoering Actieplan Centrum:
 Wij stellen € 100.000 per jaar beschikbaar voor de uitvoering van activiteiten uit het Actieplan
 Centrum. De inzet van die middelen kan wat ons betreft ook zijn voor de dekking van lasten van investeringen in dit kader. In de begroting gaan we ervan uit dat we de helft van de lasten kunnen dekken door te ontvangen subsidies en bijdragen van derden.
- b. Energietransitie:
 Voor het opstellen van een energievisie (routekaart energieneutraal), plan van aanpak gasloze
 wijken, Regionale Energie Strategie en uitvoeren van projecten vragen wij € 50.000 per jaar.
- c. Omgevingswet:
 Voor de implementatie van de Omgevingswet is vanaf 2018 structureel € 25.000 beschikbaar.
 In 2018 maken we een implementatieplan. Om de werkzaamheden van de implementatie
 (bijvoorbeeld maken van een omgevingsvisie en een omgevingsplan) in 2019 adequaat voort te kunnen zetten, verhogen we het budget naar € 50.000.
- d. Onderwijshuisvesting: Incidenteel zien we hier in 2020 een nadeel van € 342.000. Hierin is begrepen een nadeel van € 226.000 vanwege het afboeken van school De Weert na ingebruikneming van De Kameleon. De lasten van het afboeken van de Theo Scholteschool hebben we verwerkt in 2021. Dit nadeel wordt gecompenseerd door vrijvallende kapitaallasten van de investering voor Het Assink Lyceum. Omdat we koersen op oplevering in 2021 vallen de geplande kapitaallasten van de investering van € 10 mln vrij in 2021.

Ontwikkeling algemene reserve

De algemene reserve ontwikkelt zich de komende jaren als volgt:

Verwachte ontwikkeling algemene reserve

	2018	2019	2020	2021	2022
Prognose AR					
Stand AR per 1-1	2.424	2.794	3.257	3.291	3.835
Toevoeging vanuit exploitatie	349	397			
Verwacht resultaat	21	66	34	543	995
Stand AR per 31-12	2.794	3.257	3.291	3.835	4.830

We streven naar een minimale omvang van de algemene reserve van \in 3 mln. Door de geplande toevoeging in 2018 en 2019 en de verwachte positieve begrotingsresultaten van de komende jaren groeit onze algemene reserve verder.

Leeswijzer

De raad stelt bij aanvang van iedere raadsperiode een programma-indeling vast. De auditcommissie heeft de taak de raad hierover te adviseren.

Met de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn gemeenten verplicht hun begroting en jaarrekening financieel in te richten in zogenaamde taakvelden. Hierbij heeft de Rijksoverheid geadviseerd een programma-indeling op te nemen die het meest logisch is en het beste aansluit bij de nieuwe indeling in taakvelden. De auditcommissie heeft er unaniem voor gekozen de programma-indeling te hanteren zoals die door de Rijksoverheid wordt geadviseerd.

In de oude opzet bestond de begroting uit negen programma's die weer waren onderverdeeld in deelprogramma's en producten. In de nieuwe opzet zijn er negen nieuwe programma's waar de taakvelden onder hangen. Het begrip "deelprogramma" en "product" wordt dus niet meer gehanteerd.

Met deze nieuwe indeling komen we ook tegemoet aan de wens van de raad dat de begroting en jaarrekening korter en bondiger moeten worden, waarbij de informatiewaarde wel moet worden behouden. Daar zijn we naar onze mening in geslaagd.

Nieuwe indeling

Alle programma's in deze begroting zijn verdeeld in een aantal taakvelden. Bij elk programma is een alomvattende doelstelling opgenomen. Vervolgens wordt voor de betreffende onderliggende taakvelden aangegeven wat we willen bereiken en wat we daarvoor in 2019 gaan doen.

Vervolgens worden de actuele ontwikkelingen van de verbonden partijen genoemd, en zijn de verplichte prestatie-indicatoren opgenomen. De raad kan met behulp van deze indicatoren beter sturen. Tevens kunnen gemeenten beter met elkaar worden vergeleken.

Aan het einde van elk programma is een staat opgenomen waarin de begrote baten en lasten per taakveld zijn opgenomen. Om aansluiting te behouden met de begroting 2018, is eenmalig een conversietabel opgenomen in bijlage 5.

Op pagina 83 wordt het totaal van baten en lasten per programma weergegeven, waarin ook het rekeningsaldo is opgenomen.

0. Bestuur en ondersteuning

Doelstelling

- We willen ons ontwikkelen tot een vitale, toekomstbestendige, zelfstandige regiegemeente, die naast de wettelijke opgaven de Visie Haaksbergen 2030 realiseert en financieel gezond en weerbaar is. Dat doen we in samenwerking met inwoners, organisaties, bedrijven en andere samenwerkingspartners. Luisteren naar inwoners, meer inspraak en digitale zelfredzaamheid vinden we belangrijk. We streven naar verdere samenwerking met Twentse nabuurgemeenten en private partijen.
- Om wettelijke opgaven en de Visie Haaksbergen 2030 te realiseren is een toekomstbestendige gemeente (raad, college en ambtelijke organisatie) nodig, die voldoende presteert op de terreinen visie & strategie, intern samenspel, financiën & risicobeheersing, bedrijfsvoering en extern samenspel. Die toekomstbestendigheid willen we verder ontwikkelen en versterken.
- We richten ons op versterking van onze reservepositie die van voldoende omvang is om onvoorziene financiële tegenvallers te kunnen opvangen en streven naar beperking van de belastingdruk. Met een structureel positief begrotingssaldo zijn we financieel gezond.
- Wat we willen bereiken en doen op het gebied van bestuur en ondersteuning is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda "Een stap verder naar een regievoerende gemeente". Die agenda omvat 7 trajecten. De trajecten 1,2,3,5 komen terug bij taakveld 0.1 (bestuur) en de trajecten 4,6,7 bij taakveld 0.4 (overhead). Na het onderzoek "Toekomstbestendige regiegemeente Haaksbergen" door Rijnconsult eind 2018 kunnen raad en college zich opnieuw kunnen uitspreken over "wat we willen bereiken" en over de verdere koers van bestuur en organisatie.

0.1 Bestuur

Wat willen we bereiken?

- Versterken strategisch vermogen, sturingskracht en control om een toekomstbestendige, zelfstandige regiegemeente te worden die naast de wettelijke opgaven de Visie Haaksbergen 2030 realiseert.
- Voortdurend keuzes maken of we een taak als gemeentelijke verantwoordelijkheid zien.
 Terugtreden als gemeente. Financieel gezond en weerbaar worden en blijven, inclusief een goede balans tussen ambities en ambtelijke formatie.
- Realiseren wettelijke opgaven en Visie Haaksbergen 2030 waarbij de gemeente minder zelf gaat uitvoeren en meer gaat samenwerken met Twentse nabuurgemeenten en private partijen en meer gaat uitbesteden. Bij samenwerking met andere overheden streven we naar een betere balans tussen halen en brengen.
- Besturen, beslissen en regievoeren doen we zelf. Versterken rolinvulling coproducent,
 opdrachtgever, procesfacilitator. Versterken (in huis) van beleidskracht, visie en strategie.
 Verbeteren samenspel raad, college, ambtelijke organisatie. Meer interactie met de samenleving
 waarbij we luisteren naar inwoners belangrijk vinden. Waar we samenwerken met andere
 overheden streven we er naar de belangen van en voor Haaksbergen actief te vertegenwoordigen
 zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau. De goede contacten met onze partnergemeenten zetten
 we voort, waarbij de contacten met Ahaus intensiever zijn.

- Als gevolg van de collegewisseling hebben we voor maximaal 4 ex-wethouders tot en met uiterlijk medio 2021 wachtgeldverplichtingen. Deze verplichtingen zijn in de begroting meegenomen.
- Organiseren en borgen van sturing en control op het totale ontwikkelingsproces van bestuur en organisatie. Concern-control vormgeven.

- Thema-bijeenkomsten, lezingen, workshops voor ambtelijke organisatie, college, raad. Om raad en college beter in positie te brengen. Bijvoorbeeld governance verbonden partijen, samenwerking, sturing en control in het sociaal domein en P&O.
- Afhankelijk van scan taken formatie (zie overhead) en onderzoek Rijnconsult gemeentelijke takenpakket heroverwegen.
- Besluitvorming over opvolging uitkomsten/aanbevelingen onderzoek Rijnconsult "Toekomstbestendige, zelfstandige regiegemeente Haaksbergen" en vervolgkoers bestuur en organisatie bepalen.
- Monitoren overdracht taken aan Twente Milieu en ervaringen betrekken bij verdere samenwerking en invullen regievoering.
- Salaris- en personeelsadministratie overdragen en taken uitbesteden aan Omgevingsdienst Twente.
- Continueren en borgen verbeteringen bestuurlijk besluitvormingsproces.
- Over nader af te spreken onderwerpen aan raad eerst een zogenaamde discussienota voorleggen voorafgaand aan definitieve besluitvorming.
- Intern samenspel en bestuursstijl bespreekbaar maken, waarbij het initiatief bij de raad ligt.
- Vervolg geven aan de voor de raad gehouden themabijeenkomst over integriteit bestuurders en volksvertegenwoordigers; na installatie van de nieuwe burgemeester. Dit onderwerp ook oppakken voor de ambtelijke organisatie, eventueel in samenwerking met andere gemeenten.
- De besluitvorming over het Regionaal investeringsprogramma 2019 2022, als opvolger van de Agenda van Twente, heeft inmiddels in de Twentse gemeenteraden plaatsgevonden. Voor wat betreft de financiering van de nieuwe investeringsagenda was per 2019 € 10 per inwoner, ofwel een bedrag van € 245.000 per jaar gereserveerd. Voor 2019 is inmiddels duidelijk dat € 7,50 per inwoner wordt gehanteerd. Per saldo valt structureel € 60.500 op dit onderdeel vrij.
- De werkgelegenheidsaanpak die in Twents verband grensoverschrijdend wordt aangepakt, is op partnerschapsniveau uitgewerkt onder andere door lokale werkgevers met elkaar in contact te brengen. Dit zetten we voort. Het grensoverschrijdend arbeidsmarktpact van de Euregio is daarbij onze handleiding.
- Organiseren van de gebruikelijke tweejaarlijkse studiereis met Ahaus.

0.2 Burgerzaken

Wat willen we bereiken?

- Het huidige niveau van dienstverlening willen we minimaal vasthouden en waar mogelijk verbeteren. Onze ambitie is dat we, passend binnen de maatschappelijke ontwikkelingen en behoeften van inwoners en ondernemers, een overheid creëren waarbij zij:
 - veel vanuit huis kunnen regelen;
 - snel antwoord krijgen op vragen;
 - gemak ervaren;
 - er vanuit kunnen gaan dat de privacy gewaarborgd blijft;
 - genoeg aandacht ervaren en de mogelijkheid blijft voor persoonlijk contact;
 - proactieve informatievoorziening over de dienstverlening ervaren.

- Klanten zoveel mogelijk helpen zonder wachttijden.
- Uitbreiden van het aantal producten dat digitaal aangevraagd kan worden.
- Optimaliseren van social media als dienstverleningskanaal.
- Meedoen aan het tweejaarlijks onderzoek: 'Waar Staat Je Gemeente?'.
- Deelname aan wettelijk verplicht onderzoek naar digitale toegankelijkheid van onze website en uitvoeren van de daaruit voortkomende verbeterpunten.

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Wat willen we bereiken?

- Wij willen het bezit van gemeentelijke panden en gronden beperken tot datgene wat echt nodig is.
- Duurzame gemeentelijke gebouwen.

Wat doen we in 2019?

- Opstellen plan van aanpak verduurzamen gemeentelijk vastgoed.
- Onderzoeken mogelijkheden energie opwekking gemeentelijk vastgoed.
- Heroriëntatie binnensportaccommodaties
- Plannen ontwikkelen voor leegkomende schoollocaties.

0.4 Overhead

Wat willen we bereiken?

- Bedrijfsvoering, financiën en risicobeheersing verder op orde brengen en houden. Financieel gezond en weerbaar worden en blijven. Beter sturen en beheersen van processen en systemen in de organisatie. Om verdere stappen te kunnen zetten richting toekomstbestendigheid dient in de bedrijfsvoering de basis verder op orde te worden gebracht. Dat wees de bestuursmonitor al uit en wij vinden het noodzakelijk nu "te versnellen".
- Ontwikkelen van de ambtelijke organisatie in samenspel met college en raad tot toekomstbestendige, zelfstandige regiegemeente.
- Nadat de afgelopen jaren een forse bezuiniging op personeels- en organisatiekosten gerealiseerd is, is nu meer oog nodig voor een evenwichtige balans ambities formatie en voor kwaliteit van de organisatie. Om verdere stappen richting toekomstbestendige, zelfstandige regiegemeente te kunnen zetten. De kosten van de overhead willen we goed beheersen en op een aanvaardbaar niveau houden in vergelijking met andere met Haaksbergen vergelijkbare gemeenten.
- Herinrichten van de ambtelijke organisatie is een middel en geen doel. We willen met de herinrichting bereiken dat zo optimaal mogelijk wordt bijgedragen aan de ontwikkeling tot toekomstbestendige, zelfstandige regiegemeente.

- Eenduidig informatiebeleid, -beheer en -beveiliging ontwikkelen en borgen.
- Geleidelijk invoeren proces/zaakgericht werken. Als randvoorwaarde voor "basis op orde", betere dienstverlening, regievoeren, verbeteren en digitaliseren van het bestuurlijk besluitvormingsproces, plaats en tijd ongebonden werken.
- Financiën en risicobeheersing: verbeteringen verder voortzetten en borgen.
- Op het gebied van P&O de basis verder op orde brengen en borgen.
- Uitvoeren van een scan taken formatie; zo mogelijk koppelen aan onderzoek Rijnconsult.
- Verdere uitstroom en mobiliteit van medewerkers effectueren. Flankerend beleid vrijwillig vertrek en vrijwillig minder werken evalueren.
- In kaart brengen wat regiegemeente voor gevolgen heeft voor overhead en desintegratiekosten.
- Strategisch personeelsbeleid en vormings- en opleidingsbeleid opzetten (college in werkgeversrol).
- Herinrichten ambtelijke organisatie voortzetten.
- Starten voorbereiden nieuw huisvestingsconcept vanaf 2020 met kapitaallasten per 2021.
- Houding, gedrag, intern samenspel, competentieontwikkeling, cultuurverandering nader vormgeven. Specifieke aandacht voor "meer naar buiten richten", samenwerken, aansluiten op ontwikkelingen in Haaksbergen, intern anders en beter samenwerken.
- Integriteitbeleid in ambtelijke organisatie evalueren en actualiseren. Aansluiten bij ontwikkelingen raad en college. Onder meer gedragscode ambtenaren aanpassen.

0.5 Treasury

Wat willen we bereiken?

- Tegengaan van ongewenste financiële risico's, zoals rente-, krediet- en liquiditeitenrisico's;
- Minimaliseren van de rentekosten van uitstaande leningen, rekening houdend met de wettelijke normen uit de Wet Fido zijnde de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

Wat doen we in 2019?

- Er worden een aantal nieuwe investeringen in de begroting opgenomen.
- Voor meer informatie over financieringen en nieuwe investeringen wordt verwezen naar de paragraaf financieringen.

0.6 OZB & overige belastingen

Wat willen we bereiken?

• Een belastingdruk die in verhouding staat tot de voorzieningen in Haaksbergen en die niet meer dan 10% hoger is dan het gemiddelde in Nederland.

Wat doen we in 2019?

- De OZB-tarieven worden in 2019 met 1,5% verhoogd en daarnaast zoals gebruikelijk nog gecorrigeerd in verband met de waardeontwikkelingen. Voor de overige gemeentelijke belastingtarieven 2019 gaan we in principe uit van een inflatiecorrectie van 1,5%.
- De tarieven voor de afvalstoffen- en rioolheffing en de overige heffingen zijn kostendekkend.
- Voor meer informatie op het gebied van belastingen wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

0.7 Algemene uitkering

Wat willen we bereiken?

• Een realistisch, actueel en accuraat beeld geven van de ontwikkelingen in het gemeentefonds en de (financiële) gevolgen.

Wat doen we in 2019?

Bij nieuwe ontwikkelingen wordt de raad geïnformeerd via een raadsinformatiebrief.

0.8 Overige baten en lasten

Wat willen we bereiken?

• De raad informeren over de voortgang van de taakstellingen.

Wat doen we in 2019?

• Actuele informatie over de taakstellingen is opgenomen in de paragraaf taakstellingen.

0.9 Vennootschapsbelasting

Wat willen we bereiken?

• Een juiste aangifte van de vennootschapsbelasting indienen.

Wat doen we in 2019?

 Voor al onze activiteiten een beoordeling maken of met de uitoefening hiervan een fiscaalrechtelijke onderneming wordt gedreven. Deze dient als basis voor de verplichte aangifte vennootschapsbelasting.

0.10 + 0.11 Reserves & Resultaat

Wat willen we bereiken?

- Een structureel sluitende begroting, in het kader van het Interbestuurlijk Toezicht (IBT) door de provincie Overijssel kleuring groen op het onderdeel Financiën.
- Een goedkeurende verklaring voor getrouwheid en rechtmatigheid van de accountant bij de rekening.
- Wij willen onze solvabiliteitsratio stapsgewijze verhogen naar 10 procent in twee raadsperiodes. (coalitieprogramma).
- We streven naar een algemene reserve van minimaal € 3 mln.

Wat doen we in 2019?

 Ambities en ontwikkelingen in onze begroting geven de eerste jaren geen ruimte om actief te werken aan verbetering van onze solvabiliteit. Zodra die ruimte er wel is, zetten wij hierop in.

Verbonden partijen

Regio Twente te Enschede

De aangekondigde evaluatie van de Regeling Regio Twente wordt in het 4^e kwartaal 2018 afgerond.

De Agenda voor Twente is het nieuwe Regionaal investeringsprogramma 2018 – 2022 waar alle 14 Twentse gemeenten al dan niet op projectbasis aan deelnemen.

In de diverse programma's lichten we doelstellingen en acties toe die we in samenwerking met onze bestuurlijke partners, lees: veelal de regiogemeenten ondernemen.

Euregio te Enschede/Gronau

De Euregio blijft inzet plegen op grensoverschrijdende samenwerking en het wegnemen van grens-gerelateerde barrières voor burgers, bedrijven en organisaties. Speerpunten zijn en blijven werkgelegenheid en economische ontwikkeling.

Gemeenschappelijk Belastingkantoor Twente te Hengelo

Haaksbergen heeft deelgenomen aan een geslaagde pilot met betrekking tot de uitbesteding van werkzaamheden voor de frontoffice. Vermelding van het telefoonnummer van het GBT op de aanslagen heeft de klantvriendelijkheid verbeterd. Veelvuldig alsnog doorverwijzen naar het GBT is nu niet meer aan de orde.

Prestatie indicatoren

Naam indicator	Eenheid	Stand Haaksbergen 1 ^e half jaar 2018	Gemiddelde van de referentie gemeenten	Gestelde norm
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	5,6	-	-
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	5,5	-	-
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	436	-	-
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	9,2	14	-
Overhead	% van totale lasten	12,7	32	-

Wat kost het?

Begrote baten en lasten programma Bestuur en ondersteuning

(bedragen x € 1.000)

	μ	ı						
Nr.	Omschrijving taakveld	Baten / Lasten	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0.1	Bestuur	Baten	3	64	14	14	14	14
0.1	Bestuur	Lasten	1.319	1.853	1.705	1.637	1.575	1.525
	Totaal Bestuur		-1.317	-1.789	-1.691	-1.623	-1.561	-1.511
0.2	Burgerzaken	Baten	481	402	253	253	253	253
0.2	Burgerzaken	Lasten	627	604	562	483	483	483
	Totaal Burgerzaken		-145	-202	-309	-230	-230	-230
0.3	Gebouwen en gronden	Baten	50	69	69	69	69	69
0.3	Gebouwen en gronden	Lasten	78	120	121	122	119	119
	Totaal Gebouwen en gronden		-28	-52	-53	-53	-50	-50
0.4	Overhead	Baten	671	118	274	166	166	166
0.4	Overhead	Lasten	8.735	8.124	7.454	7.366	7.379	7.384
	Totaal Overhead		-8.063	-8.005	-7.180	-7.201	-7.213	-7.218
0.5	Treasury	Baten	2.846	5.963	755	597	567	567
0.5	Treasury	Lasten	321	6.129	387	241	237	270
	Totaal Treasury		2.524	-166	368	356	329	297
0.61	OZB woningen	Baten	3.045	3.055	3.119	3.186	3.186	3.186
0.62	OZB niet-woningen	Baten	1.938	1.968	1.979	1.979	1.979	1.979
0.63	Parkeerbelasting	Baten	1	0	0	0	0	0
0.64	Belastingen Overig	Baten	148	137	137	219	219	219
0.64	Belastingen Overig	Lasten	283	350	330	420	330	330
	Totaal Belastingen		4.848	4.810	4.905	4.965	5.055	5.055
0.7	Algemene uitkering	Baten	31.808	33.221	34.305	35.266	36.195	36.748
0.7	Algemene uitkering	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Totaal Algemene uitkering		31.808	33.221	34.305	35.266	36.195	36.748
0.8	Overige baten en lasten	Baten	1.277	857	0	250	0	0
0.8	Overige baten en lasten	Lasten	-16	237	308	705	1.061	1.246
	Totaal Overige baten en lasten		1.293	620	-308	-455	-1.061	-1.246
0.9	Vennootschapsbelasting	Baten	0	0	0	0	0	0
0.9	Vennootschapsbelasting	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Totaal Vennootschapsbelasting		0	0	0	0	0	0
0.10	Mutaties reserves	Baten	1.453	2.749	5	5	5	5
0.10	Mutaties reserves	Lasten	1.552	2.261	397	-18	20	27
	Totaal Mutaties reserves		-99	488	-392	23	-15	-22
0.11	Resultaat baten en lasten	Baten	0	0	0	0	0	0
0.11	Resultaat baten en lasten	Lasten	2.412	0	0	0	0	0
	Totaal rekening baten en lasten		-2.412	0	0	0	0	0
	Totaal Programma Bestuur en Ondersteuning		28.409	28.925	29.646	31.049	31.449	31.822

Op pagina 83 wordt het totaal van baten en lasten per programma weergegeven, waarin ook het rekeningsaldo is opgenomen.

1. Veiligheid

Doelstelling

Samen met de inwoners, samenwerkingspartners en bedrijven werken we de komende periode (verder) aan de veiligheid in Haaksbergen. We zetten in op het nog meer intensiveren van de samenwerking met onze partners in de veiligheidsketen.

1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Wat willen we bereiken?

- Hoog op de prioriteitenlijst staat het voorkomen van branden, wat daarom ook voortdurend onze aandacht heeft. De nieuwe brandweergarage zorgt ervoor dat we voldoen aan alle wettelijke eisen en normen.
- Per 1 februari 2017 is de doorontwikkelde crisisorganisatie van start gegaan. Uitgangspunten hierbij zijn het bevorderen en benutten van de zelfredzaamheid van de burger, slagvaardigheid ten behoeve van de burger, een klein crisisteam dat tijdens de crisis de overige medewerkers aanstuurt, kwaliteit (de juiste persoon op de juiste plek) en een realistische voorbereiding.

Wat doen we in 2019?

- Door nog meer voorlichting te geven, o.a. bedrijven en scholieren uit te nodigen op de brandweerkazerne proberen we de bewustwording voor het voorkomen van branden onder de aandacht te houden. Daarnaast zijn er diverse thema's die extra aandacht krijgen. Voorbeelden hiervan zijn "Brandveilig leven" en in oktober worden er tijdens de brandpreventieweken diverse acties opgezet voor jonge gezinnen.
- Er is een verdiepingsslag voor communicatie en zelfredzaamheid ingezet die in 2019 zijn vervolg krijgt.

1.2 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

Begin 2018 is het Integraal Veiligheidsplan (IVP) vastgesteld voor de periode 2018-2021.
 Prioriteiten hierin zijn; alcohol- en drugsgebruik onder jeugd, ondermijning, multiprobleemcasuïstiek, zelfredzaamheid en het voorkomen van inbraken.

- Aan de hand van een uitvoeringsplan geven wij invulling aan de gestelde prioriteiten.
 Ondermijning staat hoog op de agenda en is een thema dat we samen met onze ketenpartners en de gemeenten binnen de regio Twente de komende jaren oppakken.
 De Rijksoverheid gaat extra geld beschikbaar stellen voor een integrale aanpak van ondermijning. Het is nu nog niet bekend hoeveel hiervan bij de gemeente terecht komt. Duidelijk is wel dat ook vanuit de gemeente een investering nodig is voor dit thema.
- De samenwerking met onze ketenpartners gaan wij nog meer intensiveren om een (nog) veiligere leefomgeving voor de inwoners van Haaksbergen te creëren (coalitieprogramma).
- Zorg voor goede en adequate opvang van zwerfdieren.

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Twente te Enschede

Uit de oefeningen die vanaf februari 2018 met de nieuwe crisisorganisatie hebben plaatsgevonden blijkt de professionaliteit en de deskundigheid van het personeel. Een extern bureau heeft op 30 en 31 mei 2018 de nieuwe crisisorganisatie getoetst en onderzocht. Het rapport hiervan verwachten we in het najaar.

Conform de begroting VRT 2019 is er de komende 4 jaar een verhoging van de bijdrage (zie financiële toelichting).

Prestatie indicatoren

Naam indicator	Eenheid	Stand Haaksbergen 2018	Gemiddelde van de referentie gemeenten	Gestelde norm
Verwijzingen Halt (12-17 jaar)	Aantal per 10.000 jongeren	112	113	*
Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	0,3**	0,4	*
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0.6	0.7	*
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	1.2	3.0	*
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	1.2	2.2	1.6
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	3.5	3.5	*

^{*}Nog niet door de raad vastgesteld.

Wat kost het?

Begrote baten en lasten programma Veiligheid

(bedragen x € 1.000)

Nr.	Omschrijving taakveld	Baten / Lasten	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	Baten	0	0	0	0	0	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	Lasten	1.441	1.462	1.560	1.560	1.560	1.560
	Totaal Crisisb. en brandweer		-1.441	-1.462	-1.560	-1.560	-1.560	-1.560
1.2	Openbare orde en veiligheid	Baten	2	2	0	0	0	0
1.2	Openbare orde en veiligheid	Lasten	788	905	893	892	891	891
	Totaal Openb. orde en veiligh.		-786	-903	-893	-892	-891	-891
	Totaal Programma Veiligheid		-2.227	-2.365	-2.453	-2.452	-2.451	-2.451

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Doelstelling

- De voorzieningen van een stad combineren met de gemoedelijkheid, gezelligheid, bereikbaarheid en groene sfeer van een dorp te midden van een prachtig landschap. We willen de dorpse groene sfeer en gezelligheid versterken, waarbij we de bereikbaarheid op peil houden.
- Er is voldoende parkeergelegenheid in en rond het centrum passend bij de ambitie van Haaksbergen.
- Voor gebruikers van openbaar vervoer dragen we zorg voor voldoende en veilige voorzieningen.

2.1 Verkeer en vervoer

Wat willen we bereiken?

- Veilige verkeersvoorzieningen realiseren.
- Onderhoudsniveau van de wegen minimaal laten voldoen aan de eisen van de CROW (landelijk geldende richtlijn).
- Een volledig systeem van duurzame, energiebesparende minder 'lichtvervuilende' en openbare verlichting.
- Optimalisatie van het onderhoud van het straatmeubilair. Zorgen dat het straatmeubilair bijdraagt bij een gemoedelijke en gezellige sfeer in het dorp en het buitengebied.
- Een hoog niveau van bereikbaarheid, groene setting en een aantrekkelijke omgeving voor het winkelcentrum en dorpsplein van de Veldmaat (coalitieprogramma).
- Een nieuwe bestemming van de 'oude' N18 met behoud van de noord-zuidverbinding (coalitieprogramma).

- We bereiden een aantal projecten voor in het kader van Duurzaam Veilig zoals de oversteek Hengelosestraat (nabij de Raaweg) en aanpassing van het wegprofiel Goorsestraat (bij het Frankenhuis).
- Door de ligging van de nieuwe N18 wordt de fietsverbinding Overbeekweg Kattendamsweg intensiever gebruikt. Hier is de fietsverbinding niet op ingericht. In het kader van de verkeersveiligheid gaan we deze aanpassen.
- De nieuwe N18 heeft als gevolg, vanwege barrière-werking, dat bestaande routestructuren zijn vervallen of meer gebruikt worden. Een van deze routes is de Kattendamsweg tussen de Rietmolenweg en de nieuwe N18, de Brammeloweg en de niet verbreedde Mentinksweg. Door het aanbrengen van grasbetonstenen aan weerszijden van de weg kan het verkeer elkaar op een veilige manier passeren.
- We passen de wegenlegger aan als gevolg van de nieuwe N18.
- Ten gevolge van de aanleg van de nieuwe N18 passen we de strooiroutes aan.
- We starten met de realisatie van de aanpassing van de oude N18 aan de nieuwe functie, nadat we de inbreng van de omwonenden hebben verwerkt in het ontwerp (coalitieprogramma).
- Uitvoeren van educatie- en communicatietrajecten op het gebied van verkeersveiligheid.
- We ronden de herinrichting van de Veldmaterstraat af.
- We vervangen niet energiezuinige verlichting door LED.
- We gaan het areaal van de openbare verlichting opnemen in ons geautomatiseerd beheerssysteem.
- We voeren onderzoek uit naar het toepassen van openbare verlichting bij sociaal en verkeersonveilige situaties.
- We gaan het afgeschreven straatmeubilair tijdig vervangen en om hiermee onveilige situaties voor te zijn. Daar waar nodig wordt straatmeubilair bijgeplaatst of aangepast.

• In overleg met de wijkraad de Veldmaat wordt het centrumgebied (Veldmaterstraat) opnieuw ingericht (coalitieprogramma).

2.2 Parkeren

Wat willen we bereiken?

- Voor bezoekers en inwoners moet het mogelijk zijn te parkeren op een acceptabele afstand van de bestemming.
- We starten met de uitrol van de eerste openbare laadplekken voor elektrische voertuigen (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

- Om de parkeervoorzieningen te optimaliseren om daarmee het centrumbezoek aantrekkelijker te maken, willen we het onverharde parkeerterrein achter Ter Avest aan de Hibbertstraat voorzien van verharding.
- Verduurzaming van het autoverkeer in en om Haaksbergen door voldoende laadpunten voor elektrische voertuigen aan te brengen in de openbare ruimte (coalitieprogramma).

2.3 en 2.4 Recreatieve- en economische havens

Niet van toepassing

2.5 Openbaar vervoer

Wat willen we bereiken?

• Faciliteren van het openbaar vervoer op een zodanige wijze dat het vervoer binnen, van en naar Haaksbergen kan worden uitgevoerd (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

• We stellen ons actief op in de discussie over het aanbod van openbaar vervoer met de provincie Gelderland en Overijssel en zorgen voor bereikbare en veilige haltes (coalitieprogramma).

Verbonden partijen

Dit programma kent geen verbonden partijen.

Prestatie indicatoren

Naam Indicator	Eenheid	Stand Haaksbergen per 31-12- 2017**	Gemiddelde van de Referentie gemeenten	Gestelde Norm
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	Aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen	14%	7%	*
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	Aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen	11%	9%	*

^{*}Nog niet door de raad vastgesteld.

Wat kost het?

Nr.	Omschrijving taakveld	Baten / Lasten	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
2.1	Verkeer en vervoer	Baten	76	32	32	32	32	32
2.1	Verkeer en vervoer	Lasten	3.731	3.390	3.740	3.850	3.639	3.558
	Totaal Verkeer en vervoer		-3.655	-3.357	-3.708	-3.817	-3.607	-3.525
2.2	Parkeren	Baten	4	1	1	1	1	1
2.2	Parkeren	Lasten	10	8	8	8	8	8
	Totaal Parkeren		-6	-8	-8	-8	-8	-8
2.5	Openbaar vervoer	Baten	27	36	36	36	36	36
2.5	Openbaar vervoer	Lasten	52	64	67	67	67	67
	Totaal Openbaar vervoer		-25	-27	-31	-31	-31	-31
	Totaal Programma Verkeer, vervoer en waterstaat		-3.686	-3.392	-3.746	-3.856	-3.646	-3.564

3. Economie

Doelstelling

- We willen een goed vestigingsklimaat creëren en bedrijven voldoende groeimogelijkheden bieden.
 Onze activiteiten zijn hierop gericht. Samen met het bedrijfsleven en samenwerkende organisaties willen wij inspanningen leveren voor behoud en ontwikkeling van economische bedrijvigheid en daarmee samenhangende werkgelegenheid.
- Haaksbergen wil een rol van betekenis hebben in de toeristische sector in Regio Twente, de
 omliggende gemeenten in de Achterhoek en het grensgebied in Duitsland. Ook voor de regionale
 bevolking moet Haaksbergen meer betekenis krijgen als toeristische, recreatieve gemeente, een
 levendige gemeente waar interessante evenementen worden georganiseerd. Bij deze
 ontwikkelingen is kwaliteit belangrijker dan kwantiteit.
- De detailhandel en horecavoorzieningen vervullen een belangrijke functie voor de aantrekkelijkheid van ons centrum en leefbaarheid van Haaksbergen. Vanuit het Actieplan Centrum Haaksbergen werken wij samen met inwoners en ondernemers aan een aantrekkelijk, levendig en toekomstbestendig centrum, waarin ondernemers kunnen ondernemen en het publiek graag wil verblijven.

3.1 Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

- In 2050 een energieneutrale, klimaatbestendige en vitale gemeente zijn.
- Gedragenheid en acceptatie van energiemaatregelen van onderop bevorderen.
- Energiebesparende en -opwekkende maatregelen stimuleren.
- De samenwerking met partnergemeente Ahaus intensiveren.
- Groei van het aantal arbeidsplaatsen.
- Gezonde agrarische bedrijven die economisch en milieutechnisch volwaardig kunnen meedraaien.
- De stoppende agrarische bedrijven kansen bieden alternatieve activiteiten te ontplooien.
- Aan de bestaande niet-agrarische bedrijven in het landelijk gebied ruimte bieden zich verder te ontwikkelen.
- Lokaal: naast het bieden van groeimogelijkheden op de huidige locatie bieden wij ook kavels aan op Stepelerveld. Op dit bedrijventerrein bieden wij ruimte aan bedrijven die willen bouwen en werken vanuit een duurzaamheidsgedachte. Aardgasloos bouwen en circulaire economie zijn hierbij vanzelfsprekende aspecten (coalitieprogramma).
- Regionaal: wij onderschrijven het belang van een actieve deelname in de Agenda voor Twente. De regio Twente wordt wereldwijd beschouwd als een high tech regio. De activiteiten op de Agenda voor Twente hebben voor Haaksbergen een groot effect op de (toekomstige) werkgelegenheid. Actieve deelname aan de Agenda voor Twente leidt tot aandacht voor en versterking van de sociaaleconomische structuur van Haaksbergen (coalitieprogramma).

- Uitvoering geven aan het energieplan (energiebesparing en energie-opwekking).
- De werkgelegenheidsaanpak die in Twents verband is opgestart verder vorm geven op partnerschapsniveau. Het grensoverschrijdend arbeidsmarktpact van de Euregio is daarbij leidend.
- Met de overige Twentse gemeenten en de provincie uitvoering geven aan het nieuwe regionale investeringsprogramma. Met dit investeringsprogramma wordt de komende vijf jaar ingezet op het versterken van het technologisch cluster, de arbeidsmarkt, de bereikbaarheid en het vestigingsklimaat van Twente.
- Samen met ondernemers, parkmanagement, provincie en organisaties zoals Natuur en Milieu Overijssel (NMO) uitvoering geven aan het energieplan waarbij ook de bedrijventerreinen meegenomen worden.

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Wat willen we bereiken?

- Een sfeervol groen centrum met de markt als stralend middelpunt.
- Compact en toekomstbestendig winkelcentrum.
- · Zo min mogelijk leegstand in het centrum.
- Invulling van de "gaten" in ons centrumgebied.
- Invulling/transformatie winkelleegstand.
- Een duurzaam bedrijventerrein Stepelerveld.
- Een dorpscentrum met een gevarieerd aanbod aan unieke winkels, publiekstrekkers en horeca voor verschillende doelgroepen. Samen met ondernemers en een nog op te zetten ondernemersfonds verlevendigen we het centrum met evenementen en projecten, maar ook met meer groen, speeltoestellen, zitbankjes en wifi (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

- Integrale aanpak van de centrumontwikkelingen in samenwerking met de werkgroepen vanuit het Actieplan Centrum met ondersteuning van adviesbureau Broekhuis Rijs en de Provincie.
- Verkopen van de gemeentelijke gronden om daarmee herontwikkeling mogelijk te maken die een bijdrage levert aan de verlevendiging van de markt.
- Uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma "Actieplan Centrum Haaksbergen" (coalitieprogramma).

3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Wat willen we bereiken?

- Aan de bestaande niet-agrarische bedrijven in het landelijk gebied ruimte bieden zich verder te ontwikkelen.
- Duurzame kerkdorpen en een Dorpsagenda voor de kerkdorpen (coalitieprogramma).
- We streven voor de nieuwe LEADER periode naar gemiddeld twee gehonoreerde projecten met inbreng vanuit Haaksbergse partijen per jaar.
- Zowel ambtelijk als bestuurlijk is er voor ondernemers een duidelijk aanspreekpunt. Daar waar regeldruk wordt ervaren moet deze tegen het licht worden gehouden (coalitieprogramma).

Plattelandsontwikkeling:

- Gezonde agrarische bedrijven die economisch en milieutechnisch volwaardig kunnen meedraaien;
- De stoppende agrarische bedrijven kansen bieden alternatieve activiteiten te ontplooien;
- Ruimte voor ondernemers in het buitengebied bieden in bestemmingsplannen (coalitieprogramma).
- Aansluiten bij projecten uit het uitvoeringsprogramma Groene Metropool Twente, die voor ons meerwaarde hebben.
- Versterken van het platteland door levendige ontmoetingsplekken te creëren, bedrijvigheid in het buitengebied te versterken en de regio als boeiende omgeving voor recreant en toerist te profileren.

Wat doen we in 2019?

- Faciliteren van agrarische bedrijfsontwikkeling.
- Participeren in en ondersteunen van lokale actiegroep Leader (coalitieprogramma).
- In gesprek met de belangengemeenschappen in de kerkdorpen over een dorpsagenda.
- Ondernemers maximaal faciliteren in het atelier Ontwikkeling (coalitieprogramma).

<u>Plattelandsontwikkeling:</u>

- In samenwerking met de Groene Metropool werken aan een programma voor erventransitie.
- Faciliteren van particuliere projecten (Rood voor Rood, VAB).

- Uitvoering geven aan projecten in het kader van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO) binnen de financiële mogelijkheden van de gemeente.
- Samen met de kerkdorpen Buurse, St. Isidorushoeve en Veldmaat een uitvoeringsprogramma duurzaamheid opstellen en vaststellen.
- We volgen de ontwikkelingen van de Groene Metropool Twente en zoeken aansluiting bij projecten die een meerwaarde hebben voor Haaksbergen.

3.4 Economische promotie

Wat willen we bereiken?

- Promoten bedrijventerrein Stepelerveld.
- Inzicht in de verblijfsrecreatieve sector, sluit het aanbod aan bij de vraag, wat is het toekomstperspectief?
- Sterk toeristisch Twente, waarin Haaksbergen zich goed kan profileren;
- Productontwikkeling ter versterking van de vrijetijdseconomie door samenwerking binnen de sector en samenwerking met andere sectoren;
- Verstevigen van de Stichting Haaksbergen promotie, waarin verschillende partijen samenwerken aan de profilering en economische versterking van Haaksbergen;
- Versterking van een aantal evenementen, zodat deze meer bovenlokale uitstraling en aantrekkingskracht krijgen;
- Uitbreiding aanbod van dagrecreatie.
- Onderhouden en versterken van de natuur ter stimulering van de vrijetijdseconomie;
- Blijvend goed onderhouden van de recreatieve routestructuren in het buitengebied;
- Kennisuitwisseling onder evenementenorganisatoren verbeteren.

Wat doen we in 2019?

- Acquisitie van bedrijven voor vestiging op bedrijventerrein Stepelerveld.
- Vitaliteitsonderzoek verblijfsrecreatie in samenwerking met gemeente binnen de Regio Twente.
- Uitvoering geven aan het regionaal Uitvoeringsprogramma.
- Participeren, adviseren en stimuleren Stichting Haaksbergen Promotie.
- Versterken samenwerking en productontwikkeling bovenlokaal in samenwerking met gebiedsadviseur.
- Bijdragen aan Twente Marketing samen met de overige Twentse gemeenten.
- In het regionale Uitvoeringsprogramma wordt aandacht besteedt aan de recreatieve routenetwerken, waarbij zowel het onderhoud als een visie worden meegenomen (coalitieprogramma).
- Afhankelijk van ervaringen met het "eventcafé" in 2018 hier verder gevolg aan geven (coalitieprogramma).
- Met de Stichting Haaksbergen Promotie wordt gewerkt aan de oprichting van een werkgroep voor meer onderlinge samenwerking tussen evenementen en het verhogen van de bovenlokale aantrekkingskracht van evenementen (coalitieprogramma).
- We continueren het overleg met organisatoren en de ondersteuning bij aanvragen (coalitieprogramma).

Verbonden partijen

Regio Twente te Enschede

De besluitvorming over het *Regionaal investeringsprogramma* 2018 – 2022, als opvolger van de Agenda van Twente, heeft inmiddels in de Twentse gemeenteraden plaatsgevonden. Voor wat betreft de financiering van de nieuwe investeringsagenda was per 2018 € 10 per inwoner, ofwel een bedrag van € 245.000 per jaar gereserveerd. Inmiddels is duidelijk dat er € 7,50 per inwoner wordt gehanteerd waardoor er per saldo structureel € 60.500 op dit onderdeel vrijvalt. In de zomer van 2018 hebben Almelo en Rijssen-Holten bekend gemaakt op projectbasis te willen deelnemen, met vooruitzicht op volledige deelname. Er is inmiddels ook een koppeling gelegd tussen de Agenda voor Twente en de Regio Deals van het Rijk. Met de Regio Deals wil het kabinet, samen met publieke en

private partners, regionaal een geïntegreerde aanpak bewerkstelligen van economische, sociale en ecologische opgaven die in de regio zelf spelen. In de eerste trance is een totaal budget van € 200 mln beschikbaar. Per Regio Deal bedraagt de bijdrage van het Rijk minimaal € 5 mln en maximaal €40 mln. Vanuit Twente en onder de "vlag" Agenda voor Twente is een aanvraag ingediend. In samenhang worden de volgende investeringslijnen beschreven:

- a. transitie Industrie;
- b. talent op alle niveaus;
- c. ontwikkeling toplocaties en campusontwikkeling;
- d. een leefbare en toekomstbestendige regio.

Op het gebied van vrijetijdseconomie is sprake van een gemeenschappelijk regeling binnen de Regio Twente. De bijdrage aan de Regio Twente wordt met ingang van 2019 verhoogd met € 3.000 voor versterking van het routebureau. In 2018 wordt een uitvoeringsprogramma vrijetijdseconomie vastgesteld en in 2019 starten we met de uitvoering hiervan.

Euregio te Enschede/Gronau

De Euregio blijft inzet plegen op grensoverschrijdende samenwerking en het wegnemen van grensgerelateerde barrières voor burgers, bedrijven en organisaties. Speerpunten zijn werkgelegenheid en economische ontwikkeling.

Prestatie indicatoren

Naam indicator	Eenheid	Stand Haaksbergen 2017	Gemiddelde van de referentie gemeenten	Gestelde norm
Functiemenging	Percentage (verhouding tussen banen en woning)	49,5	47,7	49 %
Bruto Gemeentelijk Product	Verhouding tussen verwacht en gemeten product	129**	103**	*
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	148,3	147,1	*

^{*}Nog niet door de raad vastgesteld.

Wat kost het?

Nr.	Omschrijving taakveld	Baten / Lasten	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
3.1	Economische ontwikkeling	Baten	45	0	10	0	0	0
3.1	Economische ontwikkeling	Lasten	204	247	214	204	204	204
	Totaal Economische ontw.		-159	-247	-204	-204	-204	-204
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Baten	46	0	0	0	0	0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Lasten	11	10	10	10	10	10
	Totaal Fysieke bedrijfsinfrastr.		35	-10	-10	-10	-10	-10
3.3	Bedrijvenloket	Baten	105	302	152	152	152	152
3.3	Bedrijvenloket	Lasten	115	431	206	206	206	206
	Totaal Bedrijvenloket		-10	-129	-54	-54	-54	-54
3.4	Economische promotie	Baten	173	179	179	179	179	179
3.4	Economische promotie	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Totaal Economische promotie		173	179	179	179	179	179
	Totaal Programma Economie		39	-208	-90	-90	-90	-90

4. Onderwijs

Doelstelling

Kinderen in Haaksbergen kunnen veilig en gezond opgroeien en zich optimaal ontwikkelen. Wij stellen ons daarbij ten doel in het onderwijs iedereen zoveel mogelijk gelijke kansen te bieden; waar nodig proberen we achterstanden te voorkomen. Betere kansen creëren we ook door onderwijs te verbinden met andere maatschappelijke activiteiten.

Voor de jongste kinderen zijn voorschoolse voorzieningen beschikbaar.

4.1 Openbaar basisonderwijs

Wat willen we bereiken?

- Samen met de schoolbesturen werken we aan onderwijs dat goed op elkaar aansluit, dat aansluit bij de leerlingen en tegemoetkomt aan de vraag op de arbeidsmarkt. Daarbij zijn passend onderwijs en jeugdzorgtaken ondersteunend.
- Kinderen en jongeren optimaal uitdagen zich te ontwikkelen en hen zo goed mogelijk voorbereiden op de toekomst. Betere kansen creëren we ook door onderwijs te verbinden met andere maatschappelijke activiteiten en voorzieningen.
- Alle kinderen en jongeren gaan naar school en ronden hun schooltijd af met een diploma.
 Schoolverlaters die de school voortijdig dreigen te verlaten, aansporen een startkwalificatie te behalen.
- Wij willen goed basis- en middelbaar onderwijs in Haaksbergen. We willen daarbij de afstand van het onderwijs tot de arbeidsmarkt verkleinen door deze nadrukkelijker met elkaar te verbinden. Dit willen we doen door bijvoorbeeld leerlingen al jong in aanraking te laten komen met de bedrijven.

Wat doen we in 2019?

• We gaan excursies naar bedrijven, ziekenhuizen, natuurgebieden en agrarische ondernemingen stimuleren, zodat jongeren zich nog beter kunnen oriënteren op hun toekomstige loopbaan (coalitieprogramma).

4.2 Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?

- In stand houden van voldoende scholen, rekening houdend met wettelijke verplichtingen en eisen waar het gaat om clustering, uitbreiding en eventuele nieuwbouw. Onze ambities op het gebied van duurzaamheid worden daarin nadrukkelijk meegenomen.
- Een belangrijke pijler voor het onderwijs is de onderwijshuisvesting. Zorgen voor de verbinding tussen inhoud, financiën, mogelijkheden en wensen van betrokken partijen. De huisvesting van De
- Kameleon en Het Assink Lyceum hebben daarbij de eerste aandacht. Wij zoeken hierbij naar de juiste balans tussen geld en mogelijkheden (coalitieprogramma).
- Optimaal gebruik en een daarop gebaseerde verdeling van schoollocaties.

Wat doen we in 2019?

Nadat de gemeenteraad in 2017 besloten heeft tot een nader onderzoek naar vervangende nieuwbouw op één locatie voor Het Assink Lyceum, heeft in 2018 in nauwe samenwerking met Het Assink Lyceum een locatie-onderzoek plaatsgevonden. Aansluitend stellen we een businesscase op met daarin een investerings- en dekkingsvoorstel. De uitkomsten van het locatie-onderzoek en de businesscase worden in het voorjaar 2019 ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad. In het financieel meerjarenperspectief houden we sinds de vaststelling van de begroting 2018 al rekening met een investering van € 10 mln. Op basis van de uitkomsten van de businesscase kan in het voorjaar van 2019, met de kadernota 2020, een reëel beeld van de hoogte van de investering en de bijbehorende kapitaallasten worden gegeven.

In het gehele plan wordt ook het behoefte-onderzoek naar binnensportvoorzieningen (gymzalen, sporthallen) betrokken. Het gaat hierbij om zowel onderwijs- als verenigingsgebruik.

- Een andere belangrijke ontwikkeling is de huisvesting van basisschool De Kameleon. Het stopzetten door het schoolbestuur, Stichting Keender, heeft in 2018 geleid tot het indienen van een nieuwe aanvraag voorziening huisvesting. Deze aanvraag wordt ter besluitvorming aan de raad voorgelegd hetgeen tot gevolg heeft dat het gebouw van IKC De Kameleon in 2019 in gebruik genomen wordt. Ruim een jaar later dan in eerste instantie gepland.
- Binnen de kaders van onderwijshuisvesting wordt samen met de Stichting Keender in 2019 ook een vervolg gegeven aan het vinden van een geschikte locatie voor de realisering van de beide te fuseren basisscholen Holthuizen en Dr. Ariëns. Binnen de Stichting Keender is het fusieproces reeds in gang gezet. Inzet is de realisatie van een goede voorziening in de wijk.
- Plannen ontwikkelen voor de leegkomende schoollocaties.

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Wat willen we bereiken?

- Zoveel mogelijk peuters nemen deel aan een voorschoolse voorziening. Door het aanbieden van een zogeheten VVE-programma kunnen de voorschoolse voorzieningen kinderen op een speelse manier hun taalachterstand laten inhalen, voordat ze aan groep 1 van de basisschool beginnen.
 VVE is onderwijs voor peuters en kleuters met een taalachterstand. VVE staat voor Voorschoolse – en Vroegschoolse Educatie.
- De zogeheten Lokale Samenwerkingsagenda (LSA) is een instrument om het lokaal onderwijsbeleid vorm en inhoud te geven. In Haaksbergen bestaat de LSA uit vijf belangrijke thema's waar we mee door willen gaan. Dan hebben we het over een doorgaande leerlijn/VVE (voor- en vroegschoolse educatie), ouderbetrokkenheid, een visie op samenwerking en huisvesting, afstemming van zorg voor de jeugd en voortijdig schoolverlaten. Wat dat laatste betreft willen we nauw samenwerken met het onderwijs om spijbelgedrag en voortijdig schoolverlaten tegen te gaan (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

 Nadat in 2018 een begin gemaakt is aan de uitvoering van de programmalijnen zoals die in de Lokale Samenwerkingsagenda zijn vastgelegd, wordt hieraan samen met onze partners in 2019 een vervolg gegeven.

Daarbij richten wij ons op de volgende vijf actie- en aandachtspunten:

1. Doorgaande lijn/VVE

- Afspraken convenant VVE met partners uitvoeren en monitoren. (Jeugdgezondheidszorg, Voorschoolse voorzieningen, primair onderwijs).
- Uitvoering geven aan nieuw integraal beleid voorschoolse voorzieningen in het kader van nieuwe (wettelijke) regelingen, met daarbij de vastgestelde notitie "Vormgeven beleid voorschoolse voorzieningen" als leidraad.
- Herijken subsidieregeling voorschoolse voorzieningen.

2. Ouderbetrokkenheid

- Met ouders/verzorgers en partners werken aan preventieve programma's op gebied van gezond en veilig opgroeien (alcohol- en drugsgebruik, overgewicht en bewegen).
- Ouders/verzorgers zijn spil in de (school)zorg voor hun kinderen.

- 3. Visie op samenwerking en huisvesting
- Inzetten op een breed aanbod voor alle kinderen van opvang, onderwijs, opvoeding, ontspanning en ondersteuning, waar mogelijk in één gebouw.
- Toekomstige huisvesting Het Assink Lyceum en basisscholen Holthuizen/Dr. Ariëns.

4. Voortijdig schoolverlaten

- Het versterken van de samenwerking tussen leerplicht, RMC, scholen voor voortgezet (speciaal) onderwijs en de samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs (uitvoering programma Twentse Belofte).
- Positioneren van de uitvoering van leerplicht- en Regionaal Meld- en Coördinatiepunttaken (voortijdig schoolverlaten).
- Het in beeld brengen en houden van jongeren die dreigen uit te vallen en treffen van preventieve maatregelen om daarmee thuiszitters in primair- en voortgezet onderwijs te voorkomen.
- Uitstroom van kwetsbare jongeren (praktijkonderwijs, vso en mbo-niveau 1) in beeld hebben, begeleiden en monitoren.

5. Afstemming zorg voor de jeugd

- Het verder vormgeven en faciliteren van het voorschools-overlegteam: keuze voor een overall voorschools ondersteuningsteam (VOT) of afzonderlijke zorgadviesteams (ZAT's).
- Monitoren van eventuele (extra) instroom van kinderen van statushouders en daarbij onderzoek doen naar het creëren van een lokale opvangklas.

Verbonden partijen

Dit programma kent geen verbonden partijen.

Prestatie indicatoren

Naam indicator	Eenheid	Stand Haaksbergen 2017	Gemiddelde van de referentie gemeenten	Gestelde norm
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	0,0%	1,29%	0,0%
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	6,0%*	18,33*	2,0%*
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv- ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	0,9%	1,4%	0,5%
Achterstandsleerlingen	%	**	**	***

^{*}Landelijk gezien "scoort" Haaksbergen ver beneden het relatief verzuimgemiddelde. De stijging ten opzichte van 2016 (4,58%) verklaart zich door het aantal van 4 luxeverzuim-gevallen in 2017. Wellicht dat we de gestelde norm voor Haaksbergen (2%) moeten bijstellen.

^{**} Geen % opgenomen op waarstaatjegemeente.nl

^{***} nog niet door de raad vastgesteld.

Wat kost het?

Nr.	Omschrijving taakveld	Baten / Lasten	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
4.1	Openbaar basisonderwijs	Baten	0	0	0	0	0	0
4.1	Openbaar basisonderwijs	Lasten	11	11	11	11	11	11
	Totaal Openbaar basisonderwijs		-11	-11	-11	-11	-11	-11
4.2	Onderwijshuisvesting	Baten	148	145	145	145	145	145
4.2	Onderwijshuisvesting	Lasten	1.716	1.293	1.086	1.416	1.553	1.501
	Totaal Onderwijshuisvesting		-1.567	-1.148	-941	-1.271	-1.408	-1.356
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenz.	Baten	158	124	74	74	74	74
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenz.	Lasten	895	780	783	794	790	786
	Totaal Onderwijsbeleid		-736	-656	-708	-719	-716	-712
	Totaal Programma Onderwijs		-2.314	-1.814	-1.660	-2.001	-2.134	-2.079

5. Sport, cultuur en recreatie

Doelstelling

- Alle inwoners van Haaksbergen hebben de mogelijkheid sport te beoefenen, waarbij meedoen en de mogelijkheid tot bewegen voor iedereen centraal staat. Wij willen voldoende en laagdrempelige mogelijkheden aanbieden aan onze inwoners en verenigingen voor het uitoefenen van sport- en beweegactiviteiten. Uitvoering geven aan de ambities uit de Visie Haaksbergen 2030.
- Alle inwoners van Haaksbergen kunnen actief en passief aan kunst en cultuur deelnemen, waarbij meedoen voor iedereen centraal staat. Wij willen de deelname aan kunst en cultuur onder alle inwoners van Haaksbergen stimuleren. Het aangaan van betekenisvolle verbanden staat hierbij centraal, waarbij cultuur zowel doel als middel is. Door samenwerking van partijen willen wij de positie van kunst en cultuur in onze gemeente versterken en verbreden.

5.1 Sportbeleid en activering

Wat willen we bereiken?

- Onze inwoners zijn betrokken en nemen actief deel aan de samenleving.
- Kinderen in een kwetsbare positie (en hun gezinnen) de kans geven mee te doen, richting te geven aan hun toekomst en zich te ontwikkelen.
- Sportverenigingen zijn verantwoordelijk voor hun eigen exploitatie. Als ondersteuning daarbij
 nodig is, gaan we hierover in overleg met de sportverenigingen en hun mogelijke sponsoren,
 ondernemers en andere subsidieverstrekkers, om samen aan een gezonde exploitatie te werken
 (coalitieprogramma).
- Voldoende beweging is belangrijk voor een gezonde leefstijl. Wie regelmatig sport is fitter, minder vaak ziek en kan vaak eerder weer aan het werk na ziekte. We willen inwoners stimuleren te gaan of te blijven sporten (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

- Wij subsidiëren de inzet van buurtsportcoaches (cofinanciering), met name gericht op jeugd en kwetsbare groepen.
- Wij ondersteunen actief het Jeugdsportfonds en zorgen voor verbinding met het maatschappelijk middenveld en de sportverenigingen.
- Wij ondersteunen de stichting ontmoetingspark de Greune bij het uitwerken van de toekomstvisie.
- In regionaal verband werken wij samen met alle 14 Twentse gemeenten om invulling te geven aan de notitie Sport en bewegen in Twente 'Regionale samenwerking is Noaberschop vanuit Eigen Kracht'.
- De sportvisie en sport en gezonde leefstijl wordt integraal meegenomen in het nieuwe beleidsplan sociaal domein 2019-2022 (coalitieprogramma).
- Op regionaal niveau inventariseren wij de mogelijkheden van sporten met een beperking (Grenzeloos Actief) en verkennen de mogelijkheden van een regionale sportdag voor mensen met een beperking in Twente in 2019 en 2020 en onderzoeken de mogelijkheden om de Nationale Spelen in 2022 in Twente te laten plaatsvinden.
- De komende maanden wordt in beeld gebracht wat de nieuwe BTW sportvrijstelling voor Haaksbergen betekent.

5.2 Sportaccommodaties

Wat willen we bereiken?

• De aanwezige sport en recreatieve voorzieningen op het Scholtenhagen behouden en waar mogelijk versterken.

• We stellen samen met de sportverenigingen een nieuwe Sportvisie vast, waarbij duurzaamheid nadrukkelijk een plek krijgt (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

- Wij continueren waar mogelijk de beleidslijn van verdere verzelfstandiging van buitensport accommodaties die nog gemeentelijk eigendom zijn of waarin wij nog een beheerstaak hebben.
- Wij ondersteunen sportverenigingen op het gebied van duurzaamheid.
- Wij participeren in het bestuur van de Stichting Groot Scholtenhagen.
- Wij subsidiëren en faciliteren de Stichting Groot Scholtenhagen voor het beheer van het sport en recreatiepark Groot Scholtenhagen.

5.3 Cultuur

Wat willen we bereiken?

- Kinderen in een kwetsbare positie (en hun gezinnen) de kans geven mee te doen, richting te geven aan hun toekomst en zich te ontwikkelen.
- Cultuur levert een bijdrage aan de economische versterking van Haaksbergen.
- Vergroten van de aantrekkelijkheid en levendigheid van de gemeente.
- Een toekomstbestendig en levendig cultureel klimaat.
- We zijn blij dat scholen structureel aandacht besteden aan cultuureducatie. Dat blijven wij dan ook ondersteunen (coalitieprogramma).
- De relatie met het Kulturhus versterken (coalitieprogramma).
- Wij pleiten bij het Kulturhus voor een programmering die aansluit bij de Haaksbergse behoefte. Hierbij willen we ook graag kijken of de lokale eigenheid (voorstellingen, acts, artiesten) een groter podium zou kunnen krijgen (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

- Wij voeren het Cultuurbeleidsplan 2018-2021 uit.
- Wij organiseren in samenwerking met het culturele werkveld twee keer een cultureel café
- Wij ondersteunen de organisatie van de Week van de Amateurkunst.
- Wij ondersteunen de Noaberpoort in het aanbieden van cultuur aan specifieke doelgroepen.
- Wij ondersteunen actief het Jeugdcultuurfonds en zorgen voor verbinding met het maatschappelijk middenveld en de culturele verenigingen.
- De provincie Overijsel stelt een lustrumprogramma '75 jaar Vrijheid in Overijssel" op, lopend van mei 2019 tot en met mei 2020. Wij gaan in gesprek over een mogelijke lokale invulling.
- Wij subsidiëren cultuureducatie in het basisonderwijs (coalitieprogramma).
- Wij ondersteunen Stichting Kulturhus Haaksbergen bij het zorgen voor een integraal aanbod op sociaal, cultureel en educatief gebied, dat tegemoet komt aan de behoefte van inwoners (coalitieprogramma).

5.4 Musea

Wat willen we bereiken?

• Professionalisering van Museum Buurtspoorweg en bijdragen aan een gezonde, duurzame organisatie met een belangrijke rol in het (eur)regionale toerisme.

- We ondersteunen de Museum Buurtspoorweg.
- Onderhouden van contacten met Enschede over de voortgang van de ontwikkelingen bij het museum.

5.5 Cultureel erfgoed

Wat willen we bereiken?

• We koesteren de waarden van ons cultuurhistorisch erfgoed en de monumentale panden (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

Wij ondersteunen de organisatie van de Open Monumentendag (coalitieprogramma).

5.6 Media

Wat willen we bereiken?

De lokale omroep omvormen naar een streekomroep.

Wat doen we in 2019?

• Wij ondersteunen de lokale omroep bij de omvorming naar een streekomroep.

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Wat willen we bereiken?

- Wij beheren de openbare ruimte volgens de principes 'schoon, heel en veilig'. De onderhoudsniveaus hebben we afgestemd aan de gewenste kwaliteit van de omgeving en we houden rekening met de Wet Natuurbescherming (flora en fauna).
- Zorgen dat er voldoende toegankelijk groen in de bebouwde kom blijft en het koppelen van functies (b.v. groen en recreatie, zoals spelen).
- Veilige speelvoorzieningen die aansluiten bij de wensen van de buurtbewoners en de ontwikkeling van kinderen.
- Betrokkenheid van burgers bij de inrichting en het onderhoud van speelvoorzieningen.
- Combineren van functies, het juiste groen op de juiste plaats en efficiënt beheer.
- Zorgen voor tijdig groot onderhoud (revitalisatie van groen en snoeien bomen), dit voorkomt kapitaalvernietiging en waarborgt de veiligheid in de openbare ruimte.
- De biodiversiteit bevorderen door duurzame en bijenvriendelijke bloemmengsels in de bermen toe te passen (coalitieprogramma).
- Onderzoeken of we de leefomgeving kunnen vergroenen met de Operatie Steenbreek (coalitieprogramma).
- Voortzetting project verkoop en verhuur van snippergroen (coalitieprogramma).
- Voortzetting projecten groenadoptie aangezien dit leidt tot meer biodiversiteit en de samenhang in buurten en wijken bevorderd (coalitieprogramma).

- Het blijkt dat de huidige, milieuvriendelijke, methodes om onkruid te verwijderen op verharding meer inzet vragen om het vastgestelde onderhoudsniveau A voor het centrumgebied te halen.
 Deze extra inzet vertaald zich in meer onderhoudsronden. De kosten die hiermee gemoeid zijn dekken dan structureel het verschil in de opdracht voor de business-case beheer openbare ruimte af.
- Uitwerken en toepassen lokale aanpak voor verbetering van klimaat en biodiversiteit in de bermen buiten de bebouwde kom. De biodiversiteit staat onder druk en de klimaatverandering noodzaakt ons anders met onze leefomgeving om te gaan (coalitieprogramma).
- Het planmatig onderhoud van de bomen wordt verder geoptimaliseerd. De komende jaren moet het achterstallig onderhoud weggewerkt worden, zodat we de veiligheid in de openbare ruimte kunnen garanderen.
- Optimaliseren onderhoud groenelementen buitengebied (bosjes, houtwallen en –singels). Er is achterstallig onderhoud. Om te weten hoeveel dit is wordt alles goed in kaart gebracht. Ook de

- elementen die we krijgen overgedragen als gevolg van de nieuwe N18 worden hierin meegenomen.
- Bestrijden invasieve exoten. Gemeenten zijn verplicht enkele plantensoorten, die negatieve gevolgen kunnen hebben voor de biodiversiteit, gezondheid en infrastructuur, uit te roeien.
- Het vervangen van dode beplanting als gevolg van de droogte in de afgelopen zomer. Haaksbergen behoorde met Markelo tot de droogste gebieden van Nederland. De werkelijke omvang van de schade is pas komend voorjaar goed te bepalen.
- We richten een aantal speelplekken opnieuw in, waarbij buurtbewoners worden betrokken en zo mogelijk ook bij de inspecties en het onderhoud.
- De verkoop van snippergroen versnellen, en hiervoor extra menskracht inhuren.
- Bij voortzetting huidig beleid horen ook de renovaties van groenvoorzieningen. Hierbij worden soorten toegepast die de biodiversiteit bevorderen en bijenvriendelijk zijn.
- Ook de verdere voortgang van groenadoptieprojecten hoort hierbij. Juist deze initiatieven leiden tot meer biodiversiteit. Ook de samenhang in buurten en wijken wordt hierdoor bevorderd.
- Uitwerken lokale aanpak voor verbetering van klimaat en biodiversiteit. De biodiversiteit staat onder druk en de klimaatverandering noodzaakt ons anders met onze leefomgeving om te gaan. Landelijke voorbeelden zijn "operatie steenbreek", die als doel heeft iedereen te enthousiasmeren om de eigen tuin te vergroenen, en "bijenlinten".

Verbonden partijen

Stichting Groot Scholtenhagen te Haaksbergen

De stichting beheert en onderhoudt het park en draagt daarmee bij aan het aanbieden van voldoende mogelijkheden voor sport- en bewegingsactiviteiten, recreatie en ontspanning.

Prestatie indicatoren

Naam indicator	Eenheid	Stand Haaksbergen 1e half jaar 2018	Gemiddelde van de referentie gemeenten	Gestelde norm
Niet sporters	%	40,5%	49,9 %	*

^{*}Nog niet door de raad vastgesteld.

Wat kost het?

Nr.	Omschrijving taakveld	Baten / Lasten	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
5.1	Sportbeleid en activering	Baten	6	0	0	0	0	0
5.1	Sportbeleid en activering	Lasten	466	529	487	494	501	501
	Totaal Sportbeleid en activering		-460	-529	-487	-494	-501	-501
5.2	Sportaccommodaties	Baten	252	238	238	238	238	238
5.2	Sportaccommodaties	Lasten	489	628	527	548	527	481
	Totaal Sportaccommodaties		-237	-390	-290	-310	-289	-244
5.3	Cultuur	Baten	176	195	176	176	172	172
5.3	Cultuur	Lasten	1.235	832	820	823	811	812
	Totaal Cultuur		-1.058	-636	-645	-647	-638	-640
5.4	Musea	Baten	0	0	0	0	0	0
5.4	Musea	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Totaal Musea		0	0	0	0	0	0
5.5	Cultureel erfgoed	Baten	9	5	5	5	5	5
5.5	Cultureel erfgoed	Lasten	63	66	65	62	58	57
	Totaal Cultureel erfgoed		-54	-61	-60	-57	-53	-52
5.6	Media	Baten	0	0	0	0	0	0
5.6	Media	Lasten	12	12	12	12	12	12
	Totaal Media		-12	-12	-12	-12	-12	-12
5.7	Openbaar groen en recreatie	Baten	132	275	135	75	75	75
5.7	Openbaar groen en recreatie	Lasten	2.219	2.553	2.493	2.411	2.352	2.330
	Totaal Openbaar groen		-2.087	-2.278	-2.358	-2.336	-2.277	-2.254
	Totaal Programma Sport, cultuur en recreatie		-3.908	-3.907	-3.851	-3.856	-3.770	-3.703

^{* 2016} referentiejaar

6. Sociaal Domein

Doelstelling

- Onze inwoners staan centraal. Zij worden aangesproken op hun talenten, mogelijkheden en hun vermogen zelf hun leven in te richten. Daarnaast is in het bijzonder aandacht voor onze inwoners in een kwetsbare positie; zij moeten ook (naar vermogen) kunnen participeren.
- We streven een inclusieve samenleving na. Dit doen we samen met inwoners, verenigingen, maatschappelijke organisaties en ondernemers. We gaan daarbij uit van de verantwoordelijkheid en de kracht van inwoners zelf. We veranderen van een overheid die zorgt voor, naar een overheid die zorgt dat. Als iemand buiten de boot valt, dan zorgen we voor passende ondersteuning. Om het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking (inwerkingtreding 14 juli 2016) in onze gemeente te bevorderen, beschermen en waarborgen is het van belang hierop lokaal steviger in te zetten. Centrale begrippen zijn inclusie, persoonlijke autonomie en volledige participatie. In het verdrag is aangegeven wat gemeenten moeten doen om ervoor te zorgen dat de positie van mensen met een beperking verbetert. Het College voor de rechten van de Mens ziet toe op naleving van het verdrag in de praktijk (coalitieprogramma).
- De doelstelling van de Participatiewet is mensen met arbeidsvermogen naar werk toe te leiden, bij voorkeur naar regulier werk. Werk is voor veel mensen één van de meest aansprekende vormen van meedoen in de maatschappij. Wanneer mensen niet op eigen kracht kunnen participeren, is daar een taak voor de gemeente weggelegd. Uitgangspunt is dat de weg naar werk zo kort mogelijk is. Dat betekent dat iedere cliënt tussen de 18 en pensioengerechtigde leeftijd elke vorm van arbeid waartoe hij in staat is moet accepteren.
- Onze inwoners (inclusief kinderen en ouders/verzorgers) zijn zelfredzaam, betrokken, nemen actief deel aan de samenleving, hebben de mogelijkheid zich te ontwikkelen en nemen verantwoordelijkheid voor hun omgeving.
- Kinderen in een kwetsbare positie (en hun gezinnen) krijgen de kans mee te doen, richting te geven aan hun toekomst en zich te ontwikkelen.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?

- Het versterken van eigen kracht en burgerkracht.
- Het wijkgericht werken wordt voortgezet. De wijkraden 't Wolferink en Zienesch-Wolferink zijn samengevoegd tot één. Wijkraden en belangengemeenschappen blijven belangrijke gesprekspartners voor de gemeente. We hebben aandacht voor de dorpshuizen in de beide kerkdorpen. Door de toenemende vergrijzing komt de exploitatie meer onder druk te staan. Burgers die zich voor één thema inzetten worden ook door de coördinator wijkgericht werken ondersteund.
- Intensiveren (inzet/ondersteuning) mantelzorg en vrijwilligerswerk.
- In Haaksbergen is de verbondenheid groot en hebben we oog voor elkaar. Mantelzorg is in veel gevallen heel gebruikelijk. Wij voorkomen liever dat mensen ziek worden of uitvallen. Daarom investeren we in innovatie, preventie en maatwerk. We zijn zuinig op onze goede sociale voorzieningen, de prima zorg en onze eigen Noaberpoort (coalitieprogramma).
- Mantelzorgers dragen wij een warm hart toe. Zij zijn belangrijk om de ondersteuning op een goede manier vorm te kunnen geven (coalitieprogramma).

- Het verder vormgeven van vrijwillige cliëntondersteuning.
- Mantelzorgers worden vanuit de Noaberpoort op verschillende manieren ondersteund bij het uitvoeren van hun mantelzorgtaken. Het huidige mantelzorgcompliment gaan we evalueren met de mantelzorgers (coalitieprogramma).

6.2 Wijkteams/Noaberpoort

Wat willen we bereiken?

- Snelle, eenvoudige en goede toegang tot ondersteuning.
- Het versterken van preventie, (vroeg)signalering en vroege interventie.
- Het bieden van nazorg om terugval te voorkomen.

Wat doen we in 2019?

Het intensiveren van communicatie met inwoners via verschillende communicatiekanalen.

6.3 Inkomensregelingen en armoedebestrijding

Wat willen we bereiken?

- Inwoners benutten zoveel mogelijk hun maximale verdiencapaciteit in een reguliere baan.
- Gezinnen met kinderen worden ondersteund bij het bestrijden van de gevolgen van armoede onder kinderen, waarbij zo veel mogelijk afstemming dient te worden gezocht met de gemeenten Hengelo en Borne.
- De middelen van het Rijk voor kinderarmoede worden optimaal besteed.

Wat doen we in 2019?

- Alle werkzaamheden ten behoeve van inwoners die een beroep doen op de Participatiewet en het minimabeleid worden uitgevoerd door de Uitvoeringsorganisatie Hengelo, Borne, Haaksbergen (verder GR SZ). Via accountmanagement en managementrapportages worden de kwaliteit van de dienstverlening en de resultaten gemonitord.
- Aan inwoners die niet over de middelen beschikken om in de noodzakelijke algemene kosten van het bestaan te kunnen voorzien, wordt bijstand verleend. We voeren daarvoor aan de poort een streng maar rechtvaardig beleid. Alleen inwoners die recht hebben, krijgen een uitkering waarbij het doel is zo snel mogelijk weer onafhankelijk te worden van de bijstand.
- Voor bijzondere noodzakelijke kosten wordt aan inwoners met een minimuminkomen bijzondere bijstand verstrekt.
- armoede onder inwoners in het algemeen en specifiek onder kinderen wordt bestreden.
 Uitgangspunt hierbij is de keuzevrijheid voor de besteding van de diverse middelen, het versterken van de eigen kracht en het kunnen leveren van maatwerk.
- Het armoedebeleid houden we op het huidige niveau van 115% van de bijstandsnorm (coalitieprogramma).

6.4 Begeleide participatie

Wat willen we bereiken?

- Inwoners met een arbeidshandicap, die voorheen onder de Wsw of Wajong vielen, gebruiken hun verdiencapaciteit (het salaris dat iemand ondanks z'n beperkingen met arbeid nog kan verdienen), waarbij adequate begeleiding wordt gegeven en de aanwezige competenties bij de WSW-werknemers verder worden ontwikkeld.
- Iedere inwoner kan zelfstandig zijn, heeft contact met anderen, krijgt waardering en kan persoonlijk groeien (coalitieprogramma).

- De maatschappelijke participatie van inwoners wordt bevorderd.
- In overleg met werkgevers worden werkplekken voor inwoners met een arbeidsbeperking gecreëerd (coalitieprogramma).

6.5 Arbeidsparticipatie

Wat willen we bereiken?

- Uitkeringsgerechtigden worden zoveel mogelijk geplaatst op de reguliere arbeidsmarkt, eventueel met loonkostensubsidie.
- We nemen actief deel aan de Agenda voor Twente (coalitieprogramma).
- De werkgelegenheid is bevorderd doordat we de sociaaleconomische structuur hebben versterkt (coalitieprogramma).
- Jongeren onder de 27 jaar die niet werken of leren, krijgen ondersteuning (coalitieprogramma).
- Wij willen actief beleid voeren om de inburgering van immigranten en statushouders in de samenleving te bevorderen (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

- Het voorbereiden op de aanpassing van de wet inburgering nieuwkomers die naar verwachting per 1-1-2020 wordt aangepast waardoor de verantwoordelijkheid (weer) bij gemeente wordt gelegd. Hiervoor worden afspraken gemaakt met de Uitvoeringsorganisatie Borne, Haaksbergen en Hengelo.
- De uitvoering van de werkgeversdienstverlening vindt gezamenlijk met de gemeenten Borne, Hengelo en Hof van Twente plaats vanuit het Werkplein Twente, locatie Gieterij te Hengelo. Dit is onderdeel van een groter samenwerkingsverband van 14 Twentse gemeenten en het UWV.
- Er worden op werkgevers gerichte instrumenten toegepast om het aantal plaatsingen te vergroten.
- We kopen workshops, participatie- en re-integratietrajecten voor bijstandsgerechtigden in en voeren deze uit.
- Het Sociaal Werkvoorzieningsbedrijf Midden Twente (SWB) en de GR SZ pakken de wettelijke verplichtingen ten aanzien van 'nieuw beschut' in gezamenlijkheid op.
- Werkcoaches besteden extra aandacht aan statushouders, 50-plussers en inwoners met een arbeidsbeperking.
- We nemen deel aan en voeren het regionale project 'Jongerenoffensief' uit, dat is gericht op uitstroom van jongeren naar werk.
- Om jongeren die geen of een verkeerde opleiding hebben gekozen te adviseren en te begeleiden, is landelijk het 'perspectiefjaar voor jongeren' georganiseerd.
- Het ROZ stimuleert ondernemerschap door het bieden van ondersteuning aan startende ondernemers bij het opzetten van een bedrijf.
- We maken optimaal gebruik van de economische groei, zodat iedereen die kan werken ook betaald werk heeft of als tussenstap deelneemt aan maatschappelijk zinvolle activiteiten (coalitieprogramma).
- Teneinde de sociaaleconomische structuur van Haaksbergen te blijven versterken, met als doel de werkgelegenheid te bevorderen, willen we actief blijven deelnemen aan de Agenda voor Twente. (coalitieprogramma).
- We blijven samenwerken met het praktijkgericht onderwijs en de Euregio (coalitieprogramma).
- Om werkzoekenden een sterkere positie te geven op de arbeidsmarkt gaan we de laaggeletterdheid bestrijden en de digitale vaardigheden versterken (coalitieprogramma).
- Jongeren onder de 27 jaar die niet werken of een opleiding volgen krijgen de benodigde ondersteuning (coalitieprogramma).
- We voeren een actief beleid om de inburgering van immigranten en statushouders in de samenleving te bevorderen (coalitieprogramma).

6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)

Wat willen we bereiken?

- Snelle, eenvoudige en goede toegang in de Noaberpoort.
- Iedere inwoner van Haaksbergen met een beperking kan gebruik maken van een maatwerkvoorziening (hulpmiddelen, woningaanpassingen etc.).

- Onze maatwerkvoorzieningen zijn betaalbaar voor iedere inwoner (aanpassingen CAK eigen bijdrage).
- Daar waar mogelijk investeren we in het voorliggende veld om (duurdere) maatwerkoplossingen te voorkomen.

Wat doen we in 2019?

- Continuering van de huidige dienstverlening.
- De eigen bijdrage gaat naar een abonnementstarief van € 17,50 per 4 weken (landelijke ontwikkeling).

6.7.1 Maatwerkdienstverlening 18+

Wat willen we bereiken?

- Het stimuleren van vernieuwende vormen van dagbesteding.
- Inwoners met schulden worden geholpen zodat ze rust krijgen om aan hun problemen te kunnen werken en weer te kunnen deel nemen aan de maatschappij (coalitieprogramma).
- Wij willen dat inwoners die zorg en ondersteuning nodig hebben deze zoveel als mogelijk in de eigen woon- en leefomgeving ontvangen. Zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig. Hoe eerder we signaleren wat nodig is, hoe beter de zorg is. Dit hoeft niet altijd lichtere zorg te betekenen.
 Soms kan het tijdig inzetten van duurdere zorg adequater en efficiënter zijn (coalitieprogramma).
- Voorzien in ontbrekende preventieve en algemene voorzieningen (coalitieprogramma).
- Het verder bevorderen van integraal werken (inclusief participatiewet) en inzetten op preventie, lichte interventies, nieuwe en waar nodig out of the box oplossingen (coalitieprogramma).
- Bevorderen dat cliënten (eerder) uit maatwerkvoorzieningen uitstromen (coalitieprogramma).
- De Noaberpoort levert, mede aan de hand van het Twents model, maatwerk voor onze inwoners en cliënten (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

- Verder uitvoering geven aan het plan van aanpak: Haaksbergen, een dementievriendelijke samenleving. Met het plan geven we uitwerking aan de Intentieverklaring dementievriendelijke samenleving Twente, die wij in onze vergadering van 17 mei 2016 hebben vastgesteld. De voorstellen richten zich op drie thema's: scholing vrijwilligers en professionele dienstverleners, ondersteuning mensen met dementie en hun omgeving en de betrokken samenleving.
- We blijven de uitvoering van de schuldhulpverlening controleren op toegevoegde waarde en rendement (coalitieprogramma).
- In de Noaberpoort kunnen inwoners terecht met vragen over welzijn, zorg, werk en inkomen. Wij willen de Noaberpoort versterken door de kwaliteit van de nulde- en eerstelijns zorg te verbeteren, maar ook de communicatie, doorverwijzing en frontoffice. De mate van hulp die iemand nodig heeft is bepalend. Als daarvoor extra geld nodig is, dan stellen we dat beschikbaar (coalitieprogramma).
- Cliënten van de Noaberpoort hebben één regisseur als contactpersoon die het hele traject regelt en verzorgt, zorgt voor maatwerk, de professionele en informele zorg coördineert en passende zorg (opschalen en afschalen) tijdig in gang zet, zodat wachttijden tot een minimum worden beperkt (coalitieprogramma).
- De cliënt bepaalt, daarin ondersteund door de regisseur, welke aanbieder wordt ingezet (coalitieprogramma).

6.7.2 Maatwerkdienstverlening 18-

Wat willen we bereiken?

- Het versterken van preventie, (vroeg)signalering en vroege interventie.
- Het versterken van eigen kracht en burgerkracht.
- Snelle, eenvoudige en goede toegang tot ondersteuning.
- Het versterken van opgroei- en opvoedondersteuning, hulp en zorg.
- Het bieden van nazorg om terugval te voorkomen.
- Communicatie met alle betrokkenen.
- Wie met een zorgvraag bij de gemeente komt, krijgt één contactpersoon (coalitieprogramma).
- Wij willen de Noaberpoort versterken door de kwaliteit van nulde- en eerstelijns zorg te verbeteren, maar ook de communicatie, doorverwijzing en frontoffice (coalitieprogramma).
- Het verder bevorderen van integraal werken (inclusief participatiewet) en inzetten op preventie, lichte interventies, nieuwe en waar nodig out of the box oplossingen (coalitieprogramma).
- We willen dat jongeren die ondersteuning en zorg nodig hebben deze zoveel als mogelijk in de eigen woon- en leefomgeving ontvangen (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

- Uitvoeren en uitbreiden van programma's voor kinderen in echtscheidingssituaties (bijvoorbeeld Goed uit elkaar!).
- In Twents verband met een beperkte groep gecontracteerde (grote) aanbieders voor maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp in zogenaamde ontwikkeltafels werken aan de transformatie, door middel van projecten en initiatieven om te komen tot duurzame verbetering van kwaliteit én lagere kosten voor maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp. De thema's/opgaven worden in gezamenlijkheid door aanbieders en gemeenten bepaald worden.
- Uitvoeren van her-indicaties zodat alle cliënten eind 2019 geïndiceerd zijn op grond van het (nieuwe) Twents inkoopmodel ondersteuningsbehoeften, modules en beschikbaarheidsvoorzieningen.
- Cliënten van de Noaberpoort hebben één regisseur als contactpersoon die het hele traject regelt en verzorgt, zorgt voor maatwerk, de professionele en informele zorg coördineert en passende zorg (opschalen en afschalen) tijdig in gang zet, zodat wachttijden tot een minimum worden beperkt (coalitieprogramma).
- Voorzien in ontbrekende preventieve en algemene voorzieningen (coalitieprogramma).
- Het verder bevorderen van integraal werken (inclusief participatiewet) en inzetten op preventie, lichte interventies, nieuwe en waar nodig out of the box oplossingen (coalitieprogramma).
- Bevorderen dat jeugdigen (eerder) uit individuele voorzieningen uitstromen (coalitieprogramma).
- De Noaberpoort levert, mede aan de hand van het Twents innkoopmodel, maatwerk voor onze inwoners en cliënten (coalitieprogramma).
- De cliënt bepaalt, daarin ondersteund door de regisseur, welke jeugdhulp van welke aanbieder wordt ingezet (coalitieprogramma).

6.8.1 Geëscaleerde zorg 18+

Wat willen we bereiken?

- Het realiseren van een sluitende aanpak voor personen met verward gedrag.
- De decentralisatie van Beschermd Wonen vormgeven volgens de uitgangspunten van het rapport 'Van beschermd wonen naar een beschermd thuis'.

Wat doen we in 2019?

 De pilot Wijk-GGD'er structureel borgen om te blijven investeren op de preventieve inzet voor personen met verward gedrag. Daarnaast onder andere de ervaringen uit de pilot Wijk-GGD'er gebruiken bij het verder vormgeven van de sluitende aanpak voor personen met verward gedrag (relatie veiligheid).

- Met het borgen van de pilot Wijk-GGD'er willen we verder inzetten op vroegsignalering, onder andere door vroegsignalering van schulden. Daarnaast investeren we in 2019 regionaal in het organiseren en optimaliseren van vervoersstromen en een goede aansluiting op zorginzet.
- Het verder voorbereiden op de decentralisatie van beschermd wonen van de centrumgemeente Enschede naar regiogemeenten. Decentralisatie vindt naar verwachting plaats per 1-1-2021. Het visiedocument met regionaal plan van aanpak wordt ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad.

6.8.2 Geëscaleerde zorg 18-

Wat willen we bereiken?

- In Twents verband (Samen14) zorgdragen voor een divers en voldoende aanbod van individuele voorzieningen voor zorg en ondersteuning.
- Snelle, eenvoudige en goede toegang tot ondersteuning.
- Het versterken van opgroei- en opvoedondersteuning, hulp en zorg.

Wat doen we in 2019?

- Via de Regio Twente bekostigen van Veilig Thuis Twente (VTT) dat voor de regio Twente het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling uitvoert.
- Op basis van de regionale Subsidieverordening Maatregelhulp bekostigen van maatregelen (jeugdbescherming, jeugdreclassering en jeugdzorgplus) die door de rechter worden opgelegd.
- Uitvoeren van her-indicaties zodat alle cliënten eind 2019 geïndiceerd zijn op grond van het (nieuwe) Twents model op basis van ondersteuningsbehoeften, modules (waaronder de module Wonen en verblijf) en beschikbaarheidsvoorzieningen.

Verbonden partijen

Regio Twente, onderdeel Veilig Thuis Twente (VTT) te Enschede

Vanaf 1 januari 2015 moet elke regio in Nederland, op basis van de Wmo 2015 en de Jeugdwet, een Veilig Thuis organisatie hebben. Veilig Thuis Twente (VTT) is voor de regio Twente het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling en heeft inmiddels een stevige plek ingenomen in de zorgketen in Twente. Veilig Thuis Twente heeft zich ten doel gesteld te komen tot het stoppen en/of verminderen van de schadelijke gevolgen van geweld in afhankelijkheidsrelaties en de veiligheid te borgen. Per 1 april 2018 is VTT onderdeel geworden van de Regio Twente.

In 2019 werkt VTT aan de volgende thema's:

- De "Aanscherping van de Meldcode".
- De "Radarfunctie".
- Behalen certificaat ISO 9001.
- Doorontwikkeling samenwerking in de zorgketen binnen de Regio Twente.
- Doorontwikkeling samenwerking Veiligheidshuis Twente (VHT), Openbaar ministerie (OM) en politie in een MDA++ aanpak (multidisciplinaire aanpak).
- Doorontwikkeling registratie, managementrapportage en landelijke CBS rapportage.

Regio Twente, onderdeel Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT) te Enschede Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten, op grond van de Wmo 2015 en de Jeugdwet, verantwoordelijk voor de maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp aan hun inwoners. Er is bij de regio Twente onder de naam Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT) een organisatie ingericht die uitvoering geeft aan zowel de wettelijk verplichte regionale taken als aan taken waarvan de gemeenten besloten hebben deze gezamenlijk uit te voeren.

In 2019 werkt het OZJT aan de volgende thema's:

- Contractmanagement.
- Integrale inkoop.

- Data-geïnformeerd werken (door middel van een reflectiekamer met gemeenten en een reflectiekamer met aanbieders).

Regio Twente, onderdeel Gemeenschappelijke GezondheidsDienst Twente (GGD Twente)
Inspanningen van de GGD dienen uiteindelijk in het teken te staan van meer 'gezonde levensjaren'
voor de Twentse burger. Op basis van de prioriteiten die de 14 Twentse gemeenten eerder hebben
geformuleerd, heeft de GGD de volgende ambities:

Bevorderen:

- Minimaal net zo lang in gezondheid leven als in de rest van Nederland.
- In Twente heeft iedereen gelijke kansen op gezondheid.
- Ouderen zijn in de gelegenheid gezond oud te worden.

Bewaken:

- De Twentse jeugd is in staat een gezond leven te leiden.
- Nieuwe ontwikkelingen en bedreigingen worden tijdig gesignaleerd en aangepakt.

Beschermen:

- Risicogroepen krijgen specifieke aandacht, zodat hun gezondheid kan verbeteren.
- Infectieziekten en andere bedreigingen uit de omgeving worden voorkomen en gereduceerd.

Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo te Hengelo Op grond van de GR wordt, op voorstel van de Uitvoeringsorganisatie, door de colleges van de deelnemende gemeenten tweejaarlijks een uitvoeringsplan vastgesteld.

Stadsbank Oost Nederland (SON) te Enschede

Steeds meer burgers zijn genoodzaakt een beroep te doen op schuldhulpverlening. De toename van aanvragen leidt tot een hogere gemeentelijke bijdrage. Met name de kosten van bewindvoering blijven toenemen.

De deelnemende gemeenten hebben in samenspraak met de SON een eerste aanzet gemaakt om prestatie indicatoren te ontwikkelen. Voor de toekomst worden deze doorontwikkeld. Verwacht wordt dat de monitor van Divosa/NVVK op het gebied van de schuldhulpverlening hierin een belangrijke bijdrage kan leveren. Deze monitor is nog in ontwikkeling. Onze inwoners kunnen via de Noaberpoort een aanvraag doen voor schuldhulpverlening.

Regio Twente, Arbeidsmarktregio

Regio Twente is een samenwerkingsverband van de veertien Twentse gemeenten. Regio Twente vervult taken op een breed terrein waaronder het structureel versterken van de Twentse arbeidsmarkt. De plannen voor de komende jaren staan in de <u>Agenda voor Twente</u>. Tevens wordt door de Regio invulling gegeven aan het actieplan Jeugdwerkloosheid. De bestrijding van de jeugdwerkloosheid staat daarmee al jarenlang prominent op de agenda.

Sociaal Werkvoorzieningsbedrijf (SWB)te Hengelo

Naast de uitvoering van de Wsw is de SWB gespecialiseerd in werkgelegenheid en arbeidsintegratie. De SWB begeleidt mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt om weer, regulier of met ondersteuning, aan de slag te komen. Door de gunstige economie zijn de meeste klanten die weinig of geen afstand tot de arbeidsmarkt hebben grotendeels uitgestroomd. Inwoners met een uitkering die een afstand hebben tot de arbeidsmarkt kunnen bij de SWB op de werkvloer zowel in de praktijk als theorie ervaring opdoen. Daarnaast doen zij werkritme op en leren zij samen te werken.

Werkplein Twente te Hengelo

Werkplein Twente is een samenwerkingsverband tussen de veertien Twentse gemeenten en UWV. De partijen op het Werkplein werken samen op het gebied van zowel werkzoekenden- als werkgeversdienstverlening. Door middel van een gezamenlijke aanpak wordt geprobeerd mensen met een WW-uitkering, bijstandsuitkering of arbeidshandicap aan een passende baan helpen.

Prestatie indicatoren

Naam indicator	Eenheid	Stand Haaksbergen 2017	Gemiddelde van de referentie gemeenten	Gestelde norm
Cliënten met een maatwerk arrangement Wmo	Aantal per 1.000 inwoners	55	46	57
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 - 64 jaar in 2017	667,9	627,9	*
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	67,2	67,6	*
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	1,04**	0,98**	*
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners > 18 jaar	242	223	*
Kinderen in uitkeringsgezin	%	3,17**	6,58**	*
Lopende re-integratie voorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners (15-65 jarigen)	12,7	11,8	*
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	0,48%**	0,83%**	< 0,6%
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	7,5%	10,1%	< 8,0%
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,5%	0,9%	< 0,8%
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	***	0,5%	< 0,4%

^{*} Nog niet door de raad vastgesteld

^{**} Stand 2015

^{***} Aantallen per 1.000 i.p.v. per 10.000

^{****} Geen % opgenomen op waarstaatjegemeente.nl

Wat kost het?

Nr.	Omschrijving taakveld	Baten / Lasten	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
6.1	Samenkracht en burgerp.	Baten	391	0	0	0	0	0
6.1	Samenkracht en burgerp.	Lasten	1.949	2.089	1.954	1.954	1.953	1.953
	Totaal Samenkracht en burgerp.		-1.558	-2.089	-1.954	-1.954	-1.953	-1.953
6.2	Wijkteams	Baten	1	0	0	0	0	0
6.2	Wijkteams	Lasten	293	491	396	386	386	386
	Totaal Wijkteams		-292	-491	-396	-386	-386	-386
6.3	Inkomensregelingen	Baten	6.157	6.395	6.196	6.204	6.456	6.544
6.3	Inkomensregelingen	Lasten	7.831	8.104	8.122	8.474	8.838	9.085
	Totaal Inkomensregelingen		-1.674	-1.709	-1.927	-2.270	-2.382	-2.541
6.4	Begeleide participatie	Baten	729	647	457	457	457	457
6.4	Begeleide participatie	Lasten	3.427	3.277	3.387	3.408	3.436	3.316
	Totaal Begeleide participatie		-2.698	-2.631	-2.930	-2.951	-2.979	-2.859
6.5	Arbeidsparticipatie	Baten	2	0	0	0	0	0
6.5	Arbeidsparticipatie	Lasten	260	525	442	451	535	543
	Totaal Arbeidsparticipatie		-259	-525	-442	-451	-535	-543
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Baten	69	50	50	50	50	50
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Lasten	1.040	1.201	1.113	1.108	1.116	1.115
	TotaalMaatwerkvoorzieningen		-971	-1.151	-1.063	-1.058	-1.066	-1.065
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	Baten	0	0	0	0	0	0
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	Lasten	3.206	3.334	3.264	3.297	3.296	3.296
	Totaal Maatwerkdienstv. 18+		-3.206	-3.334	-3.264	-3.297	-3.296	-3.296
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	Baten	3	0	100	0	0	0
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	Lasten	4.918	4.649	4.886	5.007	5.007	5.007
	Totaal Maatwerkdienstv. 18-		-4.915	-4.649	-4.786	-5.007	-5.007	-5.007
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	Baten	254	356	455	240	240	240
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	Lasten	0	71	0	0	0	0
	Totaal Geëscaleerde zorg 18+		254	285	455	240	240	240
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	Baten	2	0	0	0	0	0
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	Lasten	425	557	557	557	557	557
	Totaal Geëscaleerde zorg 18-		-424	-557	-557	-557	-557	-557
	Totaal Programma Sociaal domein		-15.742	-16.851	-16.863	-17.691	-17.922	-17.969

7. Volksgezondheid en milieu

Doelstelling

Wij beheren de openbare ruimte volgens de principes 'schoon, heel en veilig'. De onderhoudsniveaus hebben we afgestemd op de gewenste kwaliteit van de omgeving en we houden rekening met de Wet Natuurbescherming (flora en fauna).

7.1 Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?

De doelstellingen worden deels afgeleid aan de doelstellingen van de GGD Twente. Deze zijn:

Bevorderen

- Minimaal net zo lang in gezondheid leven als in de rest van Nederland.
- In Twente (Haaksbergen) heeft iedereen gelijke kansen op gezondheid.
- Ouderen zijn in de gelegenheid om gezond oud te worden.

Bewaken

- De Twentse jeugd is in staat om een gezond leven te leiden.
- Nieuwe ontwikkelingen en bedreigingen worden tijdig gesignaleerd en aangepakt.

Beschermen

- Risicogroepen krijgen specifieke aandacht, zodat hun gezondheid kan verbeteren.
- Infectieziekten en andere bedreigingen uit de omgeving worden voorkomen en gereduceerd.

Wat doen we in 2019?

- Onder andere op basis van de uitkomsten van de uitgevoerde Gezondheidsmonitor en de Kindermonitor wordt een integraal beleidsplan Sociaal domein opgesteld en ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad. De doelstellingen op het gebied van publieke gezondheid worden hierin verder geconcretiseerd. Het beleidsplan wordt interactief met de stakeholders voorbereid.
- In samenwerking met de GGD wordt uitvoering gegeven aan de decentralisatie van het Rijksvacinatieprogramma.

7.2 Riolering

Wat willen we bereiken?

• Met riolering en water streven we naar een gezonde en leefbare woonomgeving.

Wat doen we in 2019?

- We gaan verder met het risico gestuurd beheer.
- We streven naar het realiseren van de in het GRP genoemde projecten en verbeteringen, zoals onder andere: regenwaterriool Werfheegde, regenwaterriool Parallelweg, aanpak wateroverlast Veldmaat en riolering Veldmaterstraat.

7.3 Afval

Wat willen we bereiken?

- Op het gebied van afval dragen we bij aan een duurzame samenleving en zuinig gebruik van energie door een vermindering van de hoeveelheid afval en het tegengaan van verspilling.
- Een afvalscheidingspercentage van 75% in 2020 op het gebied van afval en grondstoffen.
- Zwerfafval behoort al jaren tot de top drie van ergernissen en is van grote invloed op de leefbaarheid. Het opruimen en voorkomen van zwerfafval is dan ook een belangrijke taak van gemeenten, die jaarlijks 1,18 euro per inwoner kunnen ontvangen van het Afvalfonds voor de extra aanpak van zwerfafval. We bekijken op welke manier we dat in Haaksbergen kunnen inzetten (coalitieprogramma).
- We gaan verder op weg naar een afvalloos Haaksbergen. We willen het huidige systeem van afvalinzameling vasthouden, maar staan daarbinnen open voor innovatie en afvalscheiding achteraf (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

- We optimaliseren de communicatie met betrekking tot de huis-aan-huis afvalinzameling.
- Op basis van een opgesteld en goedgekeurd projectplan in 2018 is inzicht in de aard en omvang van het zwerfafval verkregen. In 2019 wordt een beleidsplan zwerfafval opgesteld met daarin SMART-doelstellingen die worden uitgewerkt in taakstellingen om de hoeveelheid zwerfafval terug te dringen en te voorkomen. De ambitie is om van een schoonheidsgraad C (matig vuil) naar een schoonheidsgraad A (schoon) te komen.

7.4 Milieubeheer

Wat willen we bereiken?

• De overlast door dieren willen we zoveel mogelijk beperken en hierdoor de volksgezondheid beschermen.

Wat doen we in 2019?

- Meer preventieve bestrijding van de eikenprocessierups.
- We overwegen proeven met natuurlijke vijanden van de rups, zoals koolmezen door nestkasten te plaatsen.
- Voldoende hondenvoorzieningen, die goed onderhouden worden.

7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Wat willen we bereiken?

- Bieden van meer keuzemogelijkheden voor begraven en asbestemming.
- Een exploitatie van de begraafplaatsen op een wijze die efficiënt en toekomstbestendig is.
- Duurzaam beheer van de begraafplaatsen en de omvorming naar herdenkingsparken.

Wat doen we in 2019?

 Actualiseren en presenteren van het beleid, waardoor de exploitatie van de begraafplaatsen gunstig word beïnvloed en de basis op orde komt. Dit gebeurd in samenspraak met de diverse actoren.

Verbonden partijen

Openbaar Lichaam Crematoria Twente/Crematoria Twente-Oost Nederland BV te Enschede Conform de meerjarenstrategie van CT BV wordt in 2019 verder gewerkt aan de verbouw/investeringen crematorium Enschede. De nieuwe crematoria Borne en Oldenzaal zijn in 2018 geopend en crematorium Almelo is volledig gerenoveerd.

Het geraamd resultaat van het OLCT over 2019 bedraagt afgerond € 360.000. Dit resultaat wordt uitgekeerd aan de deelnemende gemeenten op basis van het aantal door CT BV uitgevoerde crematies uit deze gemeenten. Dit komt voor de gemeente Haaksbergen op basis van ervaringscijfers, neer op een uitkering van € 16.500. Vanwege financiering uit eigen middelen van de investeringen, zoals aangegeven in genoemde strategie (totale investering € 14 mln), is dit minder dan in de jaren voor 2015.

Twence Holding B.V. te Hengelo

Twence blijft inzetten op de ingeslagen transitie tot een grondstoffen- en energiebedrijf. Daarvoor worden de bestaande installaties optimaal gebruikt en verbeterd, worden er meer grondstoffen uit afval, reststromen en biomassa gewonnen en wordt er meer duurzame energie uit hernieuwbare energiebronnen opgewekt.

Stadt Münster heeft in 2016 kenbaar gemaakt als volwaardig aandeelhouder te willen toetreden tot Twence. Als eerste stap is door de algemene vergadering van aandeelhouders in 2016 besloten om Stadt Münster in de gelegenheid te stellen als cumulatief preferent aandeelhouder toe te treden, zodat een formele binding ontstaat met Twence. Stadt Münster heeft medio 2016 het besluitvormingsproces en de daaraan verbonden noodzakelijke goedkeuring van het Kommunalaufsicht in gang gezet. In het najaar van 2017 bleek dat deze toezichthouder ervoor opteert dat Stadt Münster eerst op basis van 'publiek-publieke samenwerking' ervaring opdoet met grensoverschrijdende samenwerking. Indien de resultaten daarvan positief zijn, staat het Kommunalaufsicht open voor het gewone aandeelhouderschap van Stadt Münster in Twence Holding. De publiek-publieke samenwerking is een intergemeentelijke aangelegenheid. De verwachting is dat de publiek-publieke samenwerking tussen Stadt Münster en de Twentse gemeenten op korte termijn wordt gerealiseerd.

Prestatie indicatoren

Naam indicator	Eenheid	Stand Haaksbergen 2018	Gemiddelde van de referentie gemeenten	Gestelde norm
Omvang huishoudelijk restafval	Kg per inwoner	170	152	50 Kg restafval in 2030
Hernieuwbare elektriciteit	%	2,9	12,9	*

^{*} Nog niet door de raad vastgesteld

Wat kost het?

Nr.	Omschrijving taakveld	Baten / Lasten	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
7.1	Volksgezondheid	Baten	0	0	0	0	0	0
7.1	Volksgezondheid	Lasten	769	785	833	833	833	833
	Totaal Volksgezondheid		-769	-785	-833	-833	-833	-833
7.2	Riolering	Baten	3.837	3.788	3.843	3.901	3.960	4.020
7.2	Riolering	Lasten	2.704	2.717	2.833	2.952	2.856	2.995
	Totaal Riolering		1.134	1.071	1.010	950	1.104	1.026
7.3	Afval	Baten	2.166	2.156	2.241	2.222	2.222	2.222
7.3	Afval	Lasten	1.634	1.705	1.751	1.772	1.765	1.765
	Totaal Afval		532	451	490	451	458	458
7.4	Milieubeheer	Baten	7	7	7	7	7	7
7.4	Milieubeheer	Lasten	130	106	106	106	106	106
	Totaal Milieubeheer		-123	-100	-100	-100	-100	-100
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Baten	37	32	32	32	32	32
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Lasten	150	188	153	153	150	147
	Totaal Begraafplaatsen en cr.		-113	-156	-120	-120	-117	-115
	Totaal Programma Volksgezondheid en milieu		660	482	447	348	513	436

8. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening

Doelstelling

- De kernambitie uit de Visie 2030 voor Haaksbergen luidt: Haaksbergen, een bruisende, naar buiten gerichte duurzame dorpsstad te midden van een groene oase.
- Wij hebben de ambitie in 2050 een energieneutrale, klimaatbestendige en vitale gemeente te zijn.
 In het kader van het Klimaatakkoord gaan we gezamenlijk werken aan de doelstelling 49% CO2-reductie in 2030.
- Ruimtelijke ontwikkeling door particulieren stimuleren en faciliteren door het bieden van een effectieve vergunningverlening.

8.1 Ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken?

- Landschappelijke inpassing van initiatieven nabij de nieuwe N18.
- Het gehele grondgebied voorzien van actuele en digitale bestemmingsplannen.
- Consequenties huisvesting Het Assink Lyceum verder uitwerken vanuit een integrale aanpak in samenwerking met onderwijs en sport.
- Verdere ontwikkeling Wissinkbrink.

Wat doen we in 2019?

- Het bestemmingsplan Industrie West vaststellen en de planologische procedure afronden.
- Sturing geven aan de ruimtelijke ontwikkeling van Haaksbergen op basis van de 9 ambities uit de structuurvisie 2030.

8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)

Wat willen we bereiken?

• Vaststellen bestemmingsplan Wissinkbrink en start bouwrijp maken en kaveluitgifte.

Wat doen we in 2019?

- Afronden kavel uitgifte Vregelinkshoek en Buurse.
- Afronden woonrijp maken van onder andere de locatie Poetengraadshof in De Veldmaat.

8.3 Wonen en bouwen

Wat willen we bereiken?

- De invoering van de Omgevingswet nauwlettend volgen en anticiperen op gemeentelijke consequenties.
- Het doel vanuit de Omgevingswet is het realiseren van een andere houding van ambtenaren en bestuurders: van nee, tenzij naar ja, mits (coalitieprogramma).
- Een actuele woonvisie.
- Het uitbreiden en verbreden van het aanbod aan woonmilieus.
- Samen met woningcorporatie Domijn werken aan betaalbare huisvesting in leefbare wijken en buurten, waarbij we aandacht hebben voor degenen die extra ondersteuning nodig hebben.
- Stimuleren dat asbestdaken verwijderd worden.
- Stimuleren van energiebesparende maatregelen in de totale woningvoorraad en in projecten.
- Een bijdrage leveren om in 2050 een energieneutrale, klimaatbestendige en vitale gemeente te zijn.

- Voldoen aan de afspraken voor Elektriciteit en Gebouwde omgeving in het Klimaatakkoord (coalitieprogramma).
- In regionaal verband een bijdrage leveren aan de nationale doelen Klimaat en energie (coalitieprogramma).

Wat doen we in 2019?

- · Voorbereiden van een nieuwe Woonvisie.
- Samen met partners zorgen voor een aantrekkelijke woonomgeving en een aantrekkelijk woningaanbod dat flexibel is en past bij de verschillende doelgroepen.
- We richten ons op de uitgangspunten van een inclusieve samenleving. Hierin kan ieder individu passend bij zijn situatie een woonruimte vinden. Hierbij is nadrukkelijk aandacht voor samenwerking met onze maatschappelijke partners en de integratie van nieuwkomers in de diverse buurten.
- Uitvoering geven aan de prestatieafspraken met provincie Overijssel en woningcorporatie Domijn en de huurdersvereniging. Opstellen van nieuwe prestatieafspraken met woningcorporatie Domijn en de huurdersvereniging voor 2019.
- Gezamenlijk met de provincie Overijssel en de Overijsselse gemeenten verder uitvoering geven aan het plan van aanpak verwijdering asbestdaken. Haaksbergen zet vooral in op het stimuleren van asbestverwijdering door goede voorlichting.
- Verduurzaming van de bestaande (particuliere) woningvoorraad en het bevorderen van de plaatsing van zonnepanelen.
- Inzet van de wooncoaches stimuleren voor onafhankelijke adviezen aan particuliere eigenaren.
- Goede externe en interne dienstverlening en advisering op gebied van vergunningverlening.
- Samen met inwoners, ondernemers en strategische partners opstellen van een Routekaart Energieneutraal 2050. Ook worden de tussendoelen van 2030 beschreven. In de Routekaart is niet alleen de verdeling van besparings- en opwekmogelijkheden opgenomen en welke partijen hieraan een bijdrage gaan leveren, maar ook een concreet uitvoeringsprogramma hoe we deze doelstellingen willen bereiken (coalitieprogramma).
- Het mede opstellen van een Regionale Energiestrategie die inzicht biedt in de mogelijkheden voor regionale opwek en besparing, verdeling van bronnen (voor warmte) en de consequenties voor de infrastructuur. De Regionale Energie Strategie is bouwsteen voor de ruimtelijke besluitvorming in het omgevingsbeleid over duurzame warmtebronnen en de energie-infrastructuur (coalitieprogramma).
- Inwoners ondersteunen en helpen bij het opzetten van energiecoöperaties (coalitieprogramma).

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Twente te Almelo

Volgens de planning hebben we uiterlijk 1 januari 2019 te maken met een fysieke Omgevingsdienst Twente (ODT). Met de komst van de Omgevingsdienst Twente worden op milieugebied grotendeels alle werkzaamheden die betrekking hebben op het voorbereiden van vergunningen, behandeling van meldingen en het toezicht hierop (extern) uitgevoerd door die dienst. Wij blijven als gemeente het bevoegde gezag.

Prestatie indicatoren

Naam indicator	Eenheid	Stand Haaksbergen 2017	Gemiddelde van de referentie gemeenten	Gestelde norm
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	6,8	6,8	5,0
Demografische druk	Percentage	83,1	78,5	81,0
Hernieuwbare elektriciteit	Percentage	2,9*	-	***
Gemiddelde WOZ waarde	Euro	253.000*	274.200	**
Gemeentelijke woonlasten eenper- soons huishouden	In Euro's	769	690	Maximaal 10% boven het landelijk gemiddelde
Gemeentelijke woonlasten meerpersoons- huishouden	In Euro's	820	766	Maximaal 10% boven het landelijk gemiddelde

^{*} Stand in 2016

Wat kost het?

Nr.	Omschrijving taakveld	Baten / Lasten	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
8.1	Ruimtelijke ordening	Baten	1.622	180	230	180	180	180
8.1	Ruimtelijke ordening	Lasten	1.761	479	499	500	497	497
	Totaal Ruimtelijke ordening		-139	-300	-269	-321	-317	-317
8.2	Grondexploitatie	Baten	670	1.477	193	152	152	152
8.2	Grondexploitatie	Lasten	704	1.144	193	152	152	152
	Totaal Grondexploitatie		-34	333	-0	-0	-0	-0
8.3	Wonen en bouwen	Baten	857	739	555	555	555	555
8.3	Wonen en bouwen	Lasten	1.914	1.621	1.650	1.651	1.643	1.644
	Totaal Wonen en bouwen		-1.057	-882	-1.095	-1.096	-1.088	-1.089
	Totaal Programma Volkshuisvesting, RO en SV		-1.230	-849	-1.364	-1.417	-1.405	-1.406

^{**}Hiervoor wordt geen norm vastgesteld

^{***} Nog niet door de raad vastgesteld

Paragraaf Lokale heffingen

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties voor de inwoners van Haaksbergen. Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen, dekking vindt voor haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen wordt door de gemeenteraad, via de vast te stellen verordening, gedaan. De belastingverordeningen 2019 worden in december 2018 vastgesteld.

Tariefsaanpassingen

De OZB-tarieven worden in 2019 met 1,5% verhoogd en daarnaast zoals gebruikelijk nog gecorrigeerd in verband met de waardeontwikkelingen. Voor de overige gemeentelijke belastingtarieven 2019 gaan we in principe uit van een inflatiecorrectie van 1,5%.

De tarieven voor de afvalstoffen- en rioolheffing en de overige heffingen zijn kostendekkend. Voor de afvalstoffenheffing betekent dit dat het tarief in 2019 gemiddeld met 2,0% wordt verhoogd. Het tarief voor de rioolheffing blijft onveranderd. Per saldo stijgen de woonlasten met 0,9%.

a. Overzicht gemeentelijke belastingopbrengsten

Overzicht opbrengsten gemeentelijke heffingen (*€ 1.000)	Realisatie 2017	Begroting 2018 na wijziging	Begroting 2019
Leges reisdocumenten, rijbewijzen, persoonsregistratie en burgelijke stand	287	237	175
Leges omgevings- en kapvergunningen	701	531	531
Begraafrechten	37	32	32
Afvalstoffenheffing	1.899	1.666	1.691
Rioolheffing woningen / niet woningen	3.837	3.788	3.843
Hondenbelasting	139	137	137
OZB eigenaren woningen	3.045	3.055	3.119
OZB eigenaren niet-woningen	1.194	1.212	1.230
OZB gebruikers niet-woningen	744	756	767
Forensenbelasting	86	85	85
Toeristenbelasting	87	94	94
BIZ-heffing	92	100	100
Totaal	12.148	11.693	11.804

b. Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Macronorm OZB

Elke gemeente is verantwoordelijk voor het vaststellen van haar OZB tarieven. De grondslag daarvoor is de WOZ waarde. Om te voorkomen dat de collectieve lastendruk te hard stijgt, is een zogenaamde macronorm vastgesteld. Hiermee wordt de grens bedoeld van de jaarlijkse stijging van de totale opbrengst OZB voor alle gemeenten bij elkaar. De macronorm is een landelijke norm en niet een norm voor individuele gemeenten. De macronorm is voor 2019 bepaald op 4%.

c. Kostendekkendheid

Met ingang van 2017 moet door gewijzigde regelgeving (Besluit Begroting en Verantwoording) meer inzicht gegeven worden in de kostendekkendheid van heffingen. De rioolheffing en de afvalstoffenheffing mogen volgens artikel 229b van de Gemeentewet maximaal kostendekkend zijn.

Ook de diverse leges die worden geheven, mogen maximaal kostendekkend zijn. Voorbeelden zijn het verstrekken van een paspoort of het verlenen van een vergunning. Degene die de dienst aanvraagt, betaalt ook de leges. De heffingsmaatstaf is zeer divers en wordt vermeld in de tarieventabel die hoort bij de legesverordening. Op grond van artikel 229b van de gemeentewet mag de legesverordening als geheel bezien maximaal kostendekkend zijn. Posten worden dus niet afzonderlijk op kostendekkendheid beoordeeld. De kosten van de overhead worden overeenkomstig de nieuwe BBV regels verdeeld op basis van personeelslasten.

Mate	van	kostende	kkina
------	-----	----------	-------

(bedragen x € 1.000)

Thate Yall Resternationing						(7 X C 11000)	
Activiteitgroep	lasten taakvelden	Overhead	BTW	Totale lasten	Heffingen (Baten)	Overige Baten	Totaal Baten	Kosten- dekkendheid
Afvalstoffenheffing	1.842	38	352	2.232	1.691	541	2.232	100%
Rioolheffing	3.033	151	659	3.843	3.843	0	3.843	100%
Begraafrechten	166	0	0	166	32	0	32	19%
Subtotaal Heffingen	5.041	189	1.011	6.241	5.566	541	6.107	98%
Leges algemene Dienstverlening (Leges Titel 1 Legesverordening)	366	145	0	511	175	0	175	34%
Leges dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/vergunningen (Leges Titel 2 Legesverordening)	685	491	0	1.176	531	0	531	45%
Leges dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn (leges Titel 3 Legesverordening)	96	79	0	175	7	0	7	4%
Subtotaal Leges	1.147	715	0	1.862	713	0	713	38%
Totaal	6.188	904	1.011	8.103	6.279	541	6.820	84%

Afvalstoffenheffing

De kosten van de inzameling en verwerking van afvalstoffen worden betaald uit de afvalstoffenheffing. De totale kosten voor afvalinzameling bedragen in 2019 naar verwachting € 2.232.000. De totale inkomsten zijn daarom ook bepaald op € 2.232.000. Hiermee is de afvalstoffenheffing volledig kostendekkend.

Rioolheffing

De kosten voor de riolering worden met de rioolheffing verhaald op de gebruikers van woningen en niet-woningen. De totale kosten voor riolering bedragen in 2019 naar verwachting \in 3.843.000. De totale inkomsten zijn daarom ook bepaald op \in 3.843.000. We hebben een bedrag van \in 616.000 gestort in de egalisatievoorziening riolering. Deze voorziening wordt ingezet voor onderhoud van de riolering, sparen voor investeringen en egalisatie van kosten. Hiermee is de rioolheffing volledig kostendekkend.

Begraafrechten

We begroten € 166.000 aan kosten, te maken voor de begraafplaatsen en crematoria. Het gaat dan grotendeels om onderhoudskosten. We verwachten voor een bedrag van € 32.000 aan leges te ontvangen. Hiermee is de kostendekkendheid van de begraafplaatsen en de crematoria 19%.

Leges

De leges zijn ingedeeld in drie titels:

- titel 1, algemene dienstverlening;
- titel 2, dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning;
- titel 3, dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn.

Titel 1: De leges algemene dienstverlening bestaan voornamelijk uit burgerzaken en de burgerlijke stand. Veruit het grootste deel van de inkomsten bestaat uit leges voor paspoorten en rijbewijzen.

Voor een aantal tarieven binnen titel 1 geldt dat deze door het Rijk zijn gemaximeerd: paspoorten, rijbewijzen, kansspelen en wet bescherming persoonsgegevens.

Titel 2: Hieronder vallen de leges voor de omgevingsvergunningen.

Titel 3: Dit betreft de leges voor Evenementenvergunningen, Prostitutievergunningen en de Drank en Horecavergunningen.

Voor alle drie titels geldt dat de gemaakte kosten hoger zijn dan de ontvangen inkomsten.

d. Woonlastenontwikkeling

Onder woonlasten verstaan we: onroerende zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. Onderstaand overzicht geeft de hoogte van de woonlasten in Haaksbergen voor een gemiddeld meerpersoonshuishouden in 2017, 2018 en 2019 weer. De uitgangspunten komen overeen met die van Coelo. Er wordt uitgegaan van een meerpersoons-huishouden bij een woning met een gemiddelde woningwaarde in 2018 van € 221.000.

Woonlastenontwikkeling in Haaksbergen

Belastingsoort	Werkelijk 2017	Werkelijk 2018	Begroot 2019*	Percentage stijging 2019 tov 2018
Onroerende zaakbelasting	307,30	304,23	308,79	1,5%
Rioolheffing	354,00	354,00	354,00	0,0%
Afvalstoffenheffing	181,92	158,82	161,95	2,0%
Totale woonlasten	843,22	817,05	824,74	0,9%
Landelijk gemiddelde woonlasten	723,00	721,00	732,00	1,5%
Percentage boven landelijk gemiddelde	16,6%	13,3%	12,7%	

^(*) Deze belastingdruk is bepaald op basis van de voorlopige tarieven. In december 2018 wordt door de vaststelling van de belastingverordeningen de definitieve belastingdruk bepaald.

Haaksbergen boven landelijk gemiddelde

Uitgaande van gemiddelde waarden van woningen en van een meerpersoonshuishouden liggen de gemiddelde woonlasten in 2019 landelijk op ongeveer € 732 en in Haaksbergen op € 825. Hierbij is er van uitgegaan dat de gemiddelde landelijke woonlasten in 2019 met 1,5% stijgen. Haaksbergen zit dus boven het landelijke gemiddelde aan woonlasten.

De gemeentelijke woonlasten voor een eigenaar/bewoner van een woning stijgen in 2019 met 0,9%. Voor een huurder van een woning stijgen deze met 0,6%, omdat deze geen onroerendezaakbelasting betalen.

e. Kwijtscheldingsbeleid

Huishoudens met een inkomen op minimumniveau komen in aanmerking voor kwijtschelding van de onroerende zaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing. Kwijtschelding wordt verleend op basis van 100% van de bijstandsnorm, waarbij tevens een vermogenstoets plaatsvindt. Afhankelijk van de inkomens- en vermogenstoets worden de woonlasten voor deze categorie geheel of gedeeltelijk kwijtgescholden. De specifieke voorwaarden voor kwijtscheldingen staan vermeld in de verordening kwijtscheldingen. Voor 2019 is in totaal een bedrag van € 237.000 geraamd aan kwijtscheldingen.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

In deze paragraaf wordt beschreven hoe wij omgaan met risico's en hoe groot het weerstandsvermogen moet zijn om deze op te kunnen vangen. Ook worden wijzigingen in beleid en mutaties in risico's gerapporteerd. In deze paragraaf worden tevens vijf kengetallen opgenomen. Dit om de raad meer inzicht te geven.

Weerstandcapaciteit

De weerstandscapaciteit geeft aan welke middelen we hebben om onverwachte grote tegenvallers op te kunnen vangen. De weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve, vrij aanwendbare bestemmingsreserve, de post onvoorzien, de structurele begrotingsruimte en de onbenutte belastingcapaciteit. De onbenutte belastingcapaciteit is, overeenkomstig de begrotingsscan (pag. 62) en de bestuursmonitor (pag. 38), op € 900.000 gesteld. Bij de beschikbare weerstandscapaciteit wordt de stille reserve niet meegenomen. Dat geldt ook voor bestemmingsreserves waar verplichtingen aan zijn verbonden.

De verwachte ontwikkeling weerstandsratio 2019 tot en met 2022 (bedragen * € 1.000)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve (01-01)	2.794	3.257	3.291	3.835
Bestemmingsreserves (zonder verplichtingen)	38	33	28	23
Begroot resultaat grondbedrijf	191	62	73	50
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	3.023	3.352	3.392	3.908
Onvoorzien	40	40	40	40
Structurele exploitatieruimte	156	75	510	922
Onbenutte belastingcapaciteit (structureel)	900	900	900	900
Totaal structurele weerstandscapaciteit	1.096	1.015	1.450	1.862
Totaal inc. + str. weerstandscapaciteit	4.119	4.367	4.842	5.770
Benodigde weerstandscapaciteit	2.380	2.380	2.380	2.380
Ratio	1,7	1,8	2,0	2,4

Inventarisatie van de risico's

Bij de jaarrekening 2017 zijn alle risico's opnieuw beoordeeld. Voor de inschaling van de kans dat een risico optreedt wordt de volgende indeling gebruikt:

Kans van optreden	Risico
Kleiner dan eenmaal per 10 jaar	10%
Tussen de eenmaal per 5 jaar en eenmaal per 10 jaar	30%
Tussen de eenmaal per 2 jaar en eenmaal per 5 jaar	50%
Tussen de eenmaal per 1 jaar en eenmaal per 2 jaar	70%
Groter dan eenmaal per jaar	90%

			(5 -	0 % = 1000)	
Omschrijving risico	Financieel gevolg	Kans van optreden	Weerstands- vermogen	Inc/Str.	
6. Sociaal domein					
Participatie / WSW	100	30%	30	Str.	
Lagere rijksbijdrage Inkomensdeel	500	50%	250	Str.	
Aantallen jeugdhulptrajecten onzeker	300	50%	150	Str.	
Effecten Twents model (jeugd)	400	50%	200	Str.	
Effecten Twents model / verzilvering indicaties (WMO)	220	70%	154	Str.	
Invoering abonnementstarief	70	70%	49	Str.	
8. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen					
Milieuverontreiniging	500	10%	50	Inc.	
Grondexploitaties	1.077	50%	539	Inc.	
9. Algemene dekkingsmiddelen					
Algemene uitkering	0	50%	0	Str.	
Garantstellingen	1.120	10%	112	Inc.	
Afbouwen bovenformatieve medewerkers	252	50%	126	Inc.	
Diverse programma's					
Calamiteiten	400	30%	120	Inc.	
Claims	200	50%	100	Inc.	
Verbonden partijen	1.000	50%	500	Str.	
Totale benodigde weerstandscapaciteit			2.380		

Participatie / Wsw (€ 30.000)

Het rijksbudget dat wij voor de uitvoering van de Wsw ontvangen neemt de komende jaren stapsgewijs af, terwijl de verplichtingen voor de uitvoering niet in hetzelfde tempo afnemen. De gemeente dient rekening te houden met de geldende CAO voor de sector en de loonkosten van Sw-ers kunnen de komende jaren verder toenemen. Mogelijk ontstaat daardoor een tekort van € 100.000 per jaar met 30% kans van optreden.

Lagere rijksbijdrage Inkomensdeel (€ 250.000)

De hoogte van het Inkomensdeel is van veel factoren afhankelijk. Hierdoor dragen gemeenten een financieel risico m.b.t. de resultaten op het onderdeel bijstand. We kunnen een zgn. Vangnetuitkering aanvragen bij het Rijk, waardoor het risico enigszins beperkt wordt, maar toekenning door het Rijk is niet 100% zeker. Op basis van voorgaande jaren wordt het risico voor 2019 en volgende jaren bepaald op € 500.000 per jaar met 50% kans van optreden.

Aantallen jeugdhulptrajecten onzeker (€ 150.000)

Sinds 1 januari 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdzorg. Wij monitoren de instroom in jeugdzorg en het gebruik van de individuele vormen van jeugdzorg (zowel zorg in natura (ZIN) als persoonsgebonden budget (PGB)) nauwlettend en zijn steeds beter in staat een schatting te maken van het (jeugd)zorggebruik. Er blijft echter een kans op het moeten leveren van meer dure zorgtrajecten dan in de begroting als kostenpost zijn opgenomen. Het risico is geschat op € 300.000. De kans dat er meer zorgtrajecten worden geleverd is 50%.

Effecten Twents model (Jeugd) (€ 200.000)

Vanaf 1 januari 2019 werken wij volgens het (nieuwe) Twents model. Een integrale doorrekening van de budgettaire effecten van het Twents model versus de huidige situatie is niet mogelijk gebleken. De verschillen tussen het oude (huidige) en nieuwe model zijn daarvoor te groot. De echt andere manier van werken heeft tot gevolg dat het niet mogelijk is een goed, compleet en betrouwbaar was-wordt model (op product-niveau) op te stellen. Concreet betekent dit dat wij op dit moment niet weten welke financiële impact het Twents model voor Haaksbergen heeft. Aangezien 2019 een overgangsjaar is, doet dit risico zich mogelijk ook in 2020 voor.

Effecten Twents model / Verzilvering indicaties (WMO)(€ 154.000)

Vanaf 1 januari 2019 werken wij volgens het (nieuwe) Twents model. Een integrale doorrekening van de budgettaire effecten van het Twents model versus de huidige situatie is niet mogelijk gebleken. De verschillen tussen het oude (huidige) en nieuwe model zijn daarvoor te groot. De echt andere manier van werken heeft tot gevolg dat het niet mogelijk is een goed, compleet en betrouwbaar was-wordt model (op product-niveau) op te stellen. Concreet betekent dit dat wij op dit moment niet weten welke financiële impact het Twents model voor Haaksbergen heeft.

Bij de raming 2019 zijn de uitgaven 2017 als uitgangspunt genomen. De prijzen voor het Twents model zijn echter vastgesteld op basis van de uitgangspunten van de AMvB reële prijzen Thuiszorg. En wijken hiermee (aanzienlijk) af van de prijzen 2017. Omdat er sprake is van een andere product indeling / omschrijving kan niet concreet worden aangegeven wat hiervan de financiële effecten zijn.

De gestelde indicaties worden niet in alle gevallen door de aanbieders volledig verzilverd. Toename van de verzilveringsgraad vormt een risico voor de gemeente.

Effecten invoering abonnementstarief eigen bijdrageregeling Wmo (€ 49.000)

Het kabinet wil met ingang van 2019 een abonnementstarief eigen bijdrage Wmo invoeren. Dit betekent dat de hoogte van de eigen bijdrage voor iedereen gelijk is (€17,50 per 4 weken) en zodoende niet meer afhankelijk van de hoogte van het inkomen en vermogen van de cliënt.

Het risico is reëel dat deze wijziging een aanzuigend effect heeft. Met name voor inwoners met een (relatief) hoog inkomen en vermogen is het financieel interessant een beroep te doen op de Wmo. Zij betalen dan immers een lage eigen bijdrage, ongeacht de mate van ondersteuning die zij ontvangen.

Het risico manifesteert zich naar verwachting met name bij de huishoudelijke ondersteuning. In het verleden hebben we namelijk een uitstroom gezien van cliënten met een hoge eigen bijdrage. Voor hen was het vanwege die hoge eigen bijdrage financieel gezien aantrekkelijk om de huishoudelijke ondersteuning zelf te organiseren. Uitgaande van een toename van 5% is het financiële risico berekend op € 70.000.

Voor de overige voorzieningen wordt het risico kleiner ingeschat en daarom niet berekend.

Milieuverontreiniging (€ 50.000)

De gemeente loopt een financieel risico bij verspreiding van gevaarlijke stoffen op gemeentelijk grondgebied bij grootschalige calamiteiten, waarbij enige spoed noodzakelijk is. Bijv. vrijkomen asbest en andere gevaarlijke stoffen.

Grondexploitaties (€ 539.000)

Voor de grondexploitaties wordt een benodigde weerstandscapaciteit opgenomen van € 539.000. Voor een nadere onderbouwing van dit bedrag wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

Algemene uitkering (€ 0)

Voor de herverdeeleffecten zijn voorzieningen getroffen, zodat het risico zich niet meer voor doet.

Garantstellingen (€ 112.000)

Wij hebben garanties afgegeven op leningen die zijn aangetrokken door instellingen met een maatschappelijk nut zoals sportverenigingen. In totaal gaat het om € 1.015.000. Alhoewel er een aantal zekerheden door de instellingen zijn afgegeven, blijft er een financieel risico bestaan (10%).

In onderstaand overzicht staan alle leningen vermeld waar de gemeente (deels) garant voor staat. Bij alle genoemde instellingen worden jaarlijks de jaarrekeningen beoordeeld. Er zijn momenteel geen aanwijzingen dat er bij één van de afgegeven garanties grote risico's worden gelopen.

Bij sportverenigingen wordt er vaak in samenwerking met het Waarborgfonds Sport (WFS) een garantstelling afgegeven.

Staat van gegarandeerde geldleningen

(bedragen in €)

			Door gemeente	
Nr.	Naam van de geldnemer	Restant leningen		Toelichting
1	Vitens	7.374.000	132.000	meerdere gemeenten
2	St. Verzorgingscentra	79.000	79.000	100%
3	Tennisclub Buurse	6.000	6.000	100%
4	St. gem. huis St. Isidorushoeve	76.000	76.000	Via BNG
5	St. Accommodatie Buurse	131.000	131.000	Via BNG
6	Haaksbergse schutterij	54.000	42.000	met WFS
7	ijs- en skeelerclub Haaksbergen	20.000	10.000	50% met WFS
8	Stichting APH (HSC)	162.000	162.000	Via BNG
9	SV Bon Boys	55.000	28.000	50% met WFS
10	Sportpark de Greune	42.000	21.000	50% met WFS
11	HHC Haackey	62.000	31.000	50% met WFS
12	Stadsbank	6.000	6.000	diverse personen
13	Twence	7.715.000	291.000	meerdere gemeenten
14	Sportpark de Greune	210.000	105.000	50% met WFS
	Totaal aan garantstellingen	15.992.000	1.120.000	

Afbouwen bovenformatieve medewerkers (€ 126.000)

We hebben een aantal medewerkers die niet langer een formatieplek bezetten, maar wel nog op de loonlijst c.q. in de begroting van de gemeente staan (als loonbetalingsverplichting of WW recht). In de raming van de kosten houden wij er rekening mee dat door het maken van afspraken of het treffen van een regeling, deze lasten niet meer, of korter, in de kosten van bovenformatief personeel opgenomen hoeven te worden. Hiervoor is ook incidenteel geld beschikbaar. Er is een risico, dat de veronderstelde afbouw niet of later wordt gerealiseerd.

Calamiteiten (€ 120.000)

Diverse risico's ten aanzien van o.a. ongevallen, natuurrampen, storm- en elektriciteitsschade, storingen en ziektes waarvoor wij niet zijn verzekerd.

Claims (€ 100.000)

Wij worden in sommige kwesties gedagvaard tot schadeloosstelling. Als de schadeloosstelling door de rechter toegekend wordt, komt een deel hiervan voor onze rekening. Niet alles valt onder de dekking van onze aansprakelijkheidspolis. Daarom nemen wij dit bedrag als risico op.

Verbonden partijen (€ 500.000)

Betreft het risico van alle verbonden partijen tezamen. In de paragraaf Verbonden partijen wordt hier meer informatie over gegeven.

Ratio weerstandsvermogen

In 2019 hebben wij een beschikbare weerstandscapaciteit van \in 4.119.000. Uit het totaal overzicht met de risico's blijkt dat we een weerstandscapaciteit nodig hebben van minimaal \in 2.380.000. De ratio voor 2019 komt daarmee uit op 1,7.

Ratio weerstandsvermogen	=	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	<u>4.119</u> =	1,7
		Benodigde weerstandscapaciteit		2.380	

Bij non-profit organisaties wordt vaak de volgende waarderingstabel gebruikt voor classificatie van het weerstandsvermogen:

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
А	> 2,0	Uitstekend
В	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
С	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Ons weerstandsvermogen wordt als 'ruim voldoende' geclassificeerd. Volgens de nota reserves en voorzieningen dient de ratio minimaal 1,0 te bedragen.

Algemene reserve

In de nota reserves en voorzieningen is aangegeven dat de algemene reserve minimaal 5% van de algemene uitkering dient te zijn. Voor 2019 wordt de minimale algemene reserve berekend op 5% van \in 34,3 mln. Dit komt neer op \in 1,7 mln aan algemene reserve. De algemene reserve bedraagt begin 2019 naar verwachting \in 2,8 mln. We streven naar een algemene reserve van \in 3 mln.

Kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing - in aanvulling op de ratio weerstandsvermogen - een verplichte set van vijf financiële kengetallen wordt opgenomen. De kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen.

Bij het beoordelen van de hoogte en de ontwikkeling van de ratio's moet gekeken worden naar de samenhang tussen ratio's en ontwikkeling ervan in de tijd.

Overzicht kengetallen

o ron Ending realism						
Kengetallen	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	87%	106%	102%	111%	118%	118%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	76%	94%	86%	96%	104%	105%
Solvabiliteitsratio	3%	3%	4%	4%	4%	5%
Kengetal grondexploitatie	8%	9%	13%	9%	7%	5%
Kengetal structurele exploitatieruimte	0,5%	0,5%	0,9%	0,8%	1,2%	1,9%
Kengetal lokale lasten	114%	111%	113%	112%	111%	110%

Netto schuldquote

De hoogte van de schuld die een gemeente kan dragen, hangt af van de hoogte van de inkomsten. De VNG hanteert een norm van 100%. Dus wanneer de totale schuld lager is dan de jaaromzet, wordt dit als voldoende bestempeld. Tussen 100% en 130% is matig en een percentage boven de 130% is onvoldoende. Onze netto schuldquote is matig. De verwachting is dat dit de komende jaren zo blijft.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Van de langlopende leningen is voor een bedrag van ongeveer € 7,5 mln doorgeleend. De doorgeleende gelden betreffen voornamelijk hypotheekleningen aan eigen personeel en verbonden partijen. De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen komt uit op 86% en is volgens de gestelde norm voldoende (ligt onder de 100%).

Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Dit geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is op de langere termijn

aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder we zijn.

Onze norm is een solvabiliteit van minimaal 20%. Dit wordt ook door de VNG geadviseerd. Een solvabiliteit kleiner dan 15% is onvoldoende. Onze solvabiliteit is de komende jaren onvoldoende, maar heeft wel een stijgende trend.

Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Het kengetal grondexploitatie komt uit op 13%. De norm is een ratio van maximaal 25%. Onze ratio is dus voldoende. De verwachting is dat de komende jaren veel grond wordt verkocht. De ratio blijft dus voldoende.

Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan hoe groot de structurele vrije ruime binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om de structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

Wij hanteren de norm van 0,5% van het begrotingstotaal. Dit percentage sluit aan bij de norm die wordt gehanteerd voor art. 12 gemeenten. Indien de structurele exploitatieruimte ligt tussen de 0% en 0,5% van het begrotingstotaal, wordt dit bestempeld als matig. Een ratio kleiner dan 0% is onvoldoende.

Onze structurele exploitatieruimte komt in 2019 uit op 0,9% en is dus voldoende. Ook voor de komende jaren verwachten we dat de structurele exploitatieruimte voldoende blijft.

Lokale lasten

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in onze gemeente zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. Wij hanteren de norm van maximaal 10% boven het landelijk gemiddelde. Wij komen in 2019 uit op 13% boven het landelijk gemiddelde. In de paragraaf lokale heffingen vindt u verdere informatie over dit onderwerp.

Algeheel oordeel

De onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie laat een wisselend beeld zien. De grondexploitatie en de structurele exploitatieruimte zijn voldoende. De solvabiliteit is daarentegen onvoldoende. De netto schuldquote en de lokale lasten zijn matig.

Als we de ratio weerstandsvermogen en de bovenstaande kengetallen in samenhang beschouwen, dan constateren we dat alle bezuinigingsmaatregelen in de afgelopen jaren hun vruchten hebben afgeworpen. De grondexploitatie en de structurele exploitatieruimte zijn nu voldoende. Ook is de netto schuldquote zo goed als op het gewenste niveau van maximaal 100% gebracht. We hebben weer mogelijkheden om te kunnen investeren. Wat betreft de lokale heffingen is de norm van maximaal 10% boven het landelijk gemiddelde zo goed als bereikt. De solvabiliteit is nog onvoldoende, al wordt deze jaarlijks beter.

Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

Algemeen

Kapitaalgoederen zijn door de gemeente aangekochte en/of tot stand gebrachte objecten waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. In deze paragraaf zijn de volgende kapitaalgoederen opgenomen:

- Openbare verlichting: straatverlichting, inclusief sfeerverlichting en dergelijke
- Wegen: alle verharding, inclusief bruggen en dergelijke
- Begraafplaatsen: onderhoud van twee begraafplaatsen
- Openbaar groen: plantsoenen, bomen, bossen en natuurterreinen
- Riolering: riolen, drukriolen en gemalen
- Water: vijvers, duikers, brandkranen, sloten en wadi's
- Speelvoorzieningen: speelplekken, trapvelden en basketbalvelden
- Gebouwen: in eigendom van de gemeente zoals theater, gemeentehuis, sporthallen en gymzaal
- Buitenkunstwerken: kunstobjecten in eigendom van de gemeente

Achterstanden in het onderhoud kunnen, naast kapitaalvernietiging, in het ergste geval leiden tot onveilige situaties. Het is daarom zinvol om op het gebied van het onderhoud van kapitaalgoederen effectief beleid te voeren. In de tabel is te zien welke (beleids)kaders voor de diverse kapitaalgoederen zijn vastgesteld en welke kosten geraamd zijn voor onderhoud van het betreffende kapitaalgoed.

Overzicht beleidsplannen voor begrotingsjaar 2019

Soort kapitaalgoed	Beleidskader	Vastgesteld	Looptijd t/m	KASTAN JULIS
Openbare verlichting	Beleidsplan Openbare Verlichting 2017-2026	2016	2026	241.000
Wegen	Wegenbeheerplan 2016	2016	2019	3.310.000
Begraafplaatsen	Landelijk beleid			138.000
Groen	Groenvisie	2012	2021	1.190.000
Riolering	Gemeentelijk Rioleringsplan 2017- 2020	2016	2020	3.331.000*
Water	Waterplan	2004	2025	-
Speelvoorzieningen	Haaksbergen speelt verder	2009	2022	65.000
Gebouwen	Vastgoedbeleid	2010		484.000
Buitenkunstwerken	Kunstbeleid	2018	2021	26.000

^{*} Kosten voor Water zijn opgenomen in het onderdeel Riolering. Beleid begraafplaatsen is in 2018 in samenspraak met partijen opgesteld. De kaders moeten nog worden aangeboden aan de raad.

Voor kunstwerken stellen we in 2018 nieuwe beleidskaders vast.

Overzicht beheerplannen voor begrotingsjaar 2019

Beheerplannen	Door het college vastgesteld	Looptijd t/m	Financiële vertaling in de begroting	Achter- stallig onderhoud
Openbare verlichting	2016	2026	Ja	nee
Wegen	2015	2019	Ja	nee
Begraafplaatsen	-	-	-	-
Openbaar groen	2012	2021	Ja	ja
(Groenvisie/Ambitienota)				
Riolering (GRP)	2016	2020	Ja	nee
Water (Waterplan)	2004	2025	Ja	nee
Speelvoorzieningen	2013	2022	Ja	ja
Gebouwen	2014	2024	Ja	nee
(Meerjarenonderhoudsplan)				
Kunstwerken	2016	2019	ja	ja

Overzicht meerjarig onderhoudsbudget

Onderdeel (bedrag x € 1.000)	2019	2020	2021	2022
Openbare verlichting	241	249	249	249
Wegen	3.310	3.235	3.235	3.235
Begraafplaatsen	138	137	137	137
Openbaar groen	1.190	1.202	1.172	1.172
Riolering en water	3.331	3.387	3.444	3.503
Speelvoorzieningen	65	13	13	13
Gebouwen	420	420	420	420
Kunstwerken	26	26	26	26
Totaal	8.872	8.746	8.773	8.832

Bij het beheer van de openbare ruimte maakt de gemeente gebruik van het geautomatiseerd beheersysteem GBI (Geïntegreerd Beheer Informatiesysteem). De onderhoudswerkzaamheden van de verschillende disciplines worden in de uitvoering integraal afgestemd. In 2019 moet nog wel gewerkt worden aan het op orde brengen van de gegevens, het aansluiten op de basisregistratie en koppelen met het kadaster zodat we beschikken over een goede basis voor nieuwe onderhoudsbestekken. In de begroting worden nog kosten (€60.000) worden opgenomen voor het optimaliseren van het beheerssysteem.

In de Beleidsnota en Beheerplan Wegenbeheer is er voor gekozen om binnen de gemeente verschillende onderhoudsniveaus te hanteren. In 2019 wordt het centrum op niveau A onderhouden, de woonwijken op niveau B en de bedrijventerreinen en het buitengebied op niveau C. Alle asfaltverhardingen blijven op niveau B.

Elementenverhardingen buiten het centrum verlagen wij naar niveau C. De impact van deze verlaging van niveau B naar C is beperkt omdat de uitstraling de komende 3 á 4 jaar niet veel minder wordt dan nu (de huidige staat van onderhoud is goed, en de onderhoudscycli zijn erg lang (meer dan 20 jaar)).

Vanaf 2019 is voor onderhoud van wegen een structureel budget in de begroting opgenomen. Om te zorgen dat onze wettelijke zorgplicht niet in gevaar komt, blijven we jaarlijks de onderhoudstoestand monitoren. Op basis van de actuele inspecties wordt besloten of het beleid moet worden bijgesteld, of dat de temporisering moet worden aangepast.

In de Groenvisie is er voor gekozen verschillende onderhoudsniveaus te hanteren. In 2019 wordt het centrum op niveau A onderhouden, de woonwijken op niveau B en de bedrijventerreinen en het buitengebied op niveau C.

Het onderhoudsbudget voor plantsoenen is krap, ondanks het feit dat meer burgers plantsoenen van de gemeente adopteren. Voor de renovatie van plantsoenen is structureel budget in de begroting opgenomen, zodat het achterstallig onderhoud de komende jaren kan worden ingelopen. Bij het beheer van bomen wordt volgens de principes van Strategisch Bomenbeheer gewerkt, waarbij het planmatig onderhoud van de bomen geoptimaliseerd wordt. Jaarlijks wordt 1/3 van ons bomenbestand periodiek gecontroleerd op veiligheid, volgens de zogenaamde VTA-methode. Een doorrekening heeft duidelijk gemaakt dat er in de begroting te weinig budget is opgenomen voor dit planmatig bomenonderhoud. Er is extra capaciteit nodig om het opgelopen achterstallig onderhoud weg te werken, zodat we de veiligheid in de openbare ruimte kunnen garanderen. De verkoop van snippergroen wordt in 2019 voortgezet en levert inkomsten op.

In 2017 is gestart met de ontwikkeling van nieuw beleid voor het taakveld begraven. Het doel is een meer kostendekkende exploitatie. Eén van de mogelijkheden om meer inkomsten binnen te halen is het starten met de inventarisatie van de graven/grafrechten van het katholieke (midden)deel van de oude begraafplaats. Doel daarvan is mogelijk weer grafrechten te genereren of daar waar mogelijk de graven (op) te ruimen en die gedeelten her in te richten. Gedacht wordt aan het inrichten van een gedeelte als strooiveld en de mogelijkheid voor het begraven van urnen. Aan de Enschedesestraat is op het oude algemene gedeelte de mogelijkheid aanwezig om een herdenkingspark te realiseren. Een andere gedachte, waarvoor veel belangstelling bestaat, is het realiseren van een natuurbegraafplaats op 't Waarveld. Hiervoor is de benodigde ruimte aanwezig. Om de basis op orde te brengen is er software nodig voor onze gravenadministratie.

Mede door visuele inspecties van de riolering wordt de actuele onderhoudsbehoefte van het rioleringsstelsel bepaald en het onderhoudsprogramma zo nodig bijgesteld.

Door bezuinigingen in de afgelopen jaren is bij een aantal speeltoestellen sprake van achterstallig onderhoud. Deze toestellen worden verwijderd na overleg met de buurtbewoners over een nieuwe invulling. De andere speelplaatsen zijn in goede staat van onderhoud en inspecties zijn en worden volgens de richtlijnen uitgevoerd. Voor speelvoorzieningen wordt vanaf 2019 een onderhoudsvoorziening ingericht. Tot nog toe werd met kredieten gewerkt, maar op basis van het meerjaren onderhoudsplan wordt de voorkeur gegeven aan een onderhoudsvoorziening.

Voor de gebouwen die wij in eigendom willen houden, bekijken wij jaarlijks, aan de hand van de meerjarenonderhoudsplanning, welke onderhoudswerkzaamheden daadwerkelijk moeten worden uitgevoerd en welke kosten dit met zich meebrengt. Voor de gebouwen die wij willen afstoten, voeren wij alleen die onderhoudswerkzaamheden uit, welke noodzakelijk zijn om het gebouw in stand te houden. Het onderhoud voor deze panden voeren wij dus niet uit conform een actuele meerjarenonderhoudsplanning.

Groot onderhoud betalen we uit de voorziening Groot onderhoud gemeentelijke panden. Voor dagelijks- en contractonderhoud zijn bedragen geraamd in de begroting (vastgoedexploitatie).

Speerpunten voor de komende periode

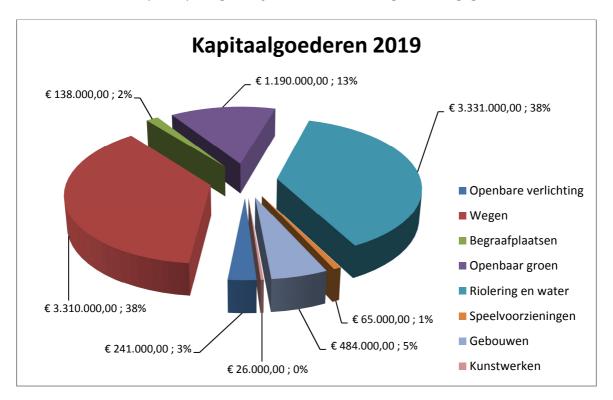
Beheer en onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen behoren tot de (dagelijkse) kernactiviteiten van de gemeente. Enkele interessante werkzaamheden of blikvangers in 2019:

- openbare ruimte:
 - groot onderhoud diverse (asfalt)wegen;
 - diverse onder- en bovengrondse werken in het kader van ontwikkeling/aanleg N18.
- diverse inrichtings- en rioleringswerkzaamheden (w.o. Veldmaterstraat).
- gemeentelijke gebouwen: verduurzaming.

- vervanging en herinrichting diverse speelplekken waarbij meer aandacht komt voor burgerparticipatie.
- op afstand zetten van het beheer en onderhoud van de buiten kunstwerken.

Financiële consequenties

De kosten voor 2019 per kapitaalgoed zijn in onderstaand diagram weergegeven.

Paragraaf Financiering

Inleiding

In deze paragraaf worden de kansen en risico's rond financiering in beeld gebracht. Er wordt gebruik gemaakt van de kaders die in de financiële verordening staan, gebaseerd op de Wet Fido (Financiering decentrale overheden).

Ontwikkeling leningenportefeuille

De afgelopen jaren hebben we flink afgelost op onze leningenportefeuille. Tussen 2013 en 2018 is de langlopende schuld afgenomen met \in 26 mln tot een bedrag van \in 55 mln. Vanaf 2019 nemen de langlopende schulden echter weer toe. Dit komt met name door een aantal grote investeringen, zoals de aanleg van de nieuwe N18, de geplande investeringen in de Kameleon en Het Assink Lyceum en de investeringen in de riolering. Een nadere specificatie van alle nieuwe investeringen staat in de kredietenlijst op de volgende pagina. In de tweede berap zijn alle restantkredieten opgenomen.

In 2019 lossen we ongeveer \in 6 mln af op onze langlopende leningen. We dienen een nieuwe lening aan te trekken van \in 9 mln. Per saldo neemt het totaal aan langlopende leningen dus toe met \in 3 mln. We gaan ervan uit dat we de nieuw af te sluiten lening tegen een rentepercentage van 1,3% kunnen afsluiten. Op het moment van schrijven, ligt de rente voor deze lening op ongeveer 0,8%. Om het risico op rentestijgingen tegen te gaan, wordt (een deel van) de lening mogelijk binnenkort op een gunstig moment via een lening met uitgestelde storting vastgelegd.

Overzicht leningenportefeuille

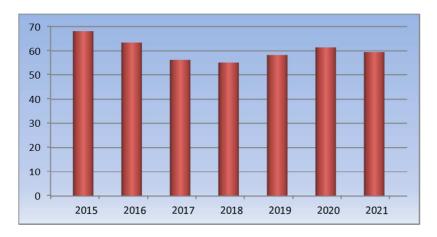
	Comments L'	0. (0. 0 0		0			an et a ceth a charact			an atom the advance
•	Oorspronkelijk			Soort		rente	restantbedrag			restantbedrag
nr.	bedrag	Naam bank	Opmerkingen	lening	looptijd	%	per 1-1-2019	rente	aflossing	per 31-12-2019
188	6.000.000	BNG		fixe	2026	4,21%	6.000.000	252.600	0	6.000.000
189	26.882.363	BNG		L	2036	4,80%	16.129.418	752.662	896.079	15.233.339
197	12.000.000	NWB		fixe	2021	4,06%	12.000.000	487.200	0	12.000.000
198	4.000.000	BNG		fixe	2021	3,07%	4.000.000	122.800	0	4.000.000
302	5.000.000	BNG		fixe	2019	1,35%	5.000.000	16.644	5.000.000	0
304	7.000.000	NWB		fixe	2020	-0,11%	7.000.000	-7.420	0	7.000.000
305	5.000.000	BNG		fixe	2022	1,22%	5.000.000	60.750	0	5.000.000
306	9.000.000		afsluiten in 2019	fixe		1,30%		117.000		9.000.000
Total ru	briek a: geldleni	ngen					55.129.418	1.802.236	5.896.079	58.233.339
174	260.000	BNG	Scholtenhagen	L	2041	5,55%	101.300	5.622	4.600	96.700
Totaal rubriek b: doorgesluisde geldleningen							101.300	5.622	4.600	96.700
Totaal a	ılle geldleninger	1					55.230.718	1.807.858	5.900.679	58.330.039

Van de langlopende leningen is voor een bedrag van ongeveer € 7,5 mln doorgeleend. Het betreft voornamelijk hypotheekleningen aan eigen personeel (€ 6 mln) en doorgeleende gelden aan verbonden partijen (€ 1,5 mln).

In onderstaande tabel en grafiek is het verwachte verloop van de langlopende leningen weergegeven.

Ontwikkeling langlopende leningen 2015-2021 (stand per 31-12) (bedragen $x \in 1$ mln)

jaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Leningen	68,1	63,4	56,3	55,2	58,3	61,4	59,5

Kredietenlijst

In onderstaand overzicht zijn alle geplande investeringen voor de komende jaren opgenomen. We hebben tevens de jaarlijks terugkerende vervangingen in beeld gebracht. In de (meerjaren) begroting is rekening gehouden met de kapitaallasten van al deze geplande investeringen. In de begroting 2019 worden de kredieten van de jaarschijf 2019 vastgesteld. Kredieten vanaf 2020 zijn alleen voor het meerjarenperspectief.

Kredietenlijst (bedragen $x \in 1.000$)

Nr.	Overzicht nieuwe kredieten	2019	2020	2021	2022
а	Vervangingen Wmo	50	50	50	50
b	Plan vervanging hard- en software	330	330	330	330
С	Kantverharding 3 wegen	90			
d	Kredieten riolering conform GRP 2017-2020	1.774	1.867	1.900	1.900
е	Fietsverbinding	15			
f	Parkeerterrein Hibbertstraat	34			
g	Overige vervangingsinvesteringen	262	262	262	262
h	Huisvestingsconcept		600		
i	Vervanging verouderde openbare verlichting	150	150	150	150
j	Huisvesting Het Assink Lyceum (incl. voorbereidingskrediet)	100	9.800		
	Totaal bestaande investeringen	2.805	13.059	2.692	2.692

a. Vervangingen Wmo

Jaarlijks krediet voor de aankoop van elektrische rolstoelen en scootmobielen via de Wmo.

b. Plan vervanging hard- en software

Er wordt er een jaarlijks krediet van € 330.000 begroot voor de aanschaf van nieuwe hardware en software.

c. Kantverharding drie wegen

Vanwege toename van de verkeersdrukte na openstelling N18 op de Kattendamsweg, de Brammeloweg en de niet verbreedde Mentinksweg is het noodzakelijk hier een kantverharding aan te brengen. Dit betreft geen regulier onderhoud.

d. Kredieten riolering conform GRP 2017-2020

Het betreft hier diverse vervangingen en reconstructies overeenkomstig het GRP 2017-2020.

e. Fietsverbinding

Verbeteren bestaande fietsverbinding tussen de Overbeekweg en de Kattendamsweg. Door de ligging van de nieuwe N18 wordt de fietsverbinding Overbeekweg - Kattendamsweg intensiever gebruikt. Hier is de fietsverbinding niet op ingericht. In het kader van de verkeersveiligheid gaan we deze aanpassen.

f. Parkeerterrein Hibbertstraat

Om de parkeervoorzieningen te optimaliseren en daarmee het centrumbezoek aantrekkelijker te maken, willen we het onverharde parkeerterrein achter Ter Avest aan de Hibbertstraat voorzien van verharding.

g. Overige vervangingsinvesteringen

Voor toekomstige vervangingen vanaf 2019 die niet in deze lijst zijn opgenomen, is jaarlijks een bedrag begroot van € 262.000 uitgaande van een gemiddelde afschrijvingstermijn van 10 jaar.

h. Huisvestingsconcept

Betreffen aanpassingen aan het gemeentehuis die noodzakelijk zijn om te voldoen aan de huidige eisen/wensen op gebied van arbo & veiligheid, flexibiliteit, gebruiksvriendelijkheid (functionaliteit) en nieuwe werkwijzen (atelier, afdelingsoverschrijdend samenwerken, verbinden).

i. Vervanging verouderde openbare verlichting

Op basis van het areaalbestand (energie slurpende lampen) voor de openbare verlichting en de leeftijd van materialen moet er de komende 10 jaar geïnvesteerd worden in het vervangen van openbare verlichting. Met name de verouderde SOX verlichting (oranje kleur) dient vervangen te worden door energiezuinige led verlichting.

j. Huisvesting Het Assink Lyceum

Zie programma onderwijs voor een nadere toelichting.

Kasgeldlimiet

Als de inkomsten van de gemeente (vanuit de algemene uitkering en de belastingen) niet gelijk lopen met de uitgaven, wordt er zogenaamd kort geld (kasgeldleningen) aangetrokken. Dit zijn geldleningen met een looptijd korter dan één jaar. De hoofdlijn van de financieringsstrategie is dat maximaal kortlopend wordt gefinancierd binnen de grenzen van de Wet Fido. De rente op korte schulden is momenteel ruim lager dan de rente van langlopende financiering. Door deze handelwijze worden de rentelasten van de gemeente geminimaliseerd. In de Wet Financiering decentrale overheden (Fido) is bepaald dat de gemeente gemiddeld maximaal 8,5% van het begrotingstotaal van de lasten aan kortlopende schulden mag hebben.

Ontwikkeling kasgeldlimiet

(bedragen x € 1.000)

Berekening kasgeldlimiet (x € 1.000)	2019	2020	2021	2022
1. Begrotingstotaal	56.386	57.084	57.532	57.780
2. Vastgesteld percentage	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
3. Kasgeldlimiet (1. x 2.)	4.793	4.852	4.890	4.911

Renterisiconorm

Vanuit de Wet Fido moeten we rapporteren over de renterisiconorm. Deze norm geeft een kader voor de spreiding van de looptijden in de leningenportefeuille. Volgens de renterisiconorm mag in elk jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal van de lasten geherfinancierd worden. Op die manier worden de renterisico's op de vaste schulden over de jaren gespreid. Uit onderstaande tabel blijkt dat de norm in de jaren 2019 t/m 2022 niet wordt overschreden.

Ontwikkeling renterisiconorm en de ruimte in beeld

(bedragen x € 1.000)

Berekening renterisiconorm (x € 1.000)	2019	2020	2021	2022
1. Begrotingstotaal	56.386	57.084	57.532	57.780
2. Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
3. Renterisiconorm (1. x 2.)	11.277	11.417	11.506	11.556
4. Herfinanciering bestaande leningen	9.000	11.000	11.000	5.000
5. Ruimte onder renterisiconorm (34.)	2.277	417	506	6.556

Renteschema

Om inzicht te hebben in de renteberekening en de bepaling van het omslagpercentage is onderstaand renteschema opgenomen. Dit is overeenkomstig de BBV regels.

	Renteschema (bedragen *€ 1.000)		
а	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	1.826	
b	De externe rentebaten	-164	
	Totaal door te rekenen externe rente		1.662
С	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-212	
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
	Persaldo		-212
	Saldo door te rekenen externe rente		1.450
d1	Rente over eigen vermogen	0	
d2	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0	
	Per saldo		0
	De aan taakvelden toe te rekenen rente		1.450
е	Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente		1.450
f	Renteresultaat op het taakveld treasury		0

Als we de werkelijk toegerekende rente uit bovenstaand overzicht delen door het totaal aan investeringen per 1 januari 2019 dan komen we op een omslagpercentage van 2,50%.

De gemeente Haaksbergen heeft geen renteresultaat begroot.

Rentevisie

De gemiddelde verwachting van vijf banken is dat de rente in 2019 stabiel op het huidige niveau blijft. Voor de toekomstig af te sluiten leningen is echter rekening gehouden met een jaarlijkse stijging van de rente met 0,5% per jaar.

Risicobeheer

Onder financiële risico's worden zowel rente- als krediet-, liquiditeiten- en koersrisico's verstaan. Een belangrijke eis uit de Wet Fido is dat de uitvoering van de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat het beheer prudent (verstandig) dient te zijn. Om de risico's te beperken, hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Wij bezitten aandelenpakketten uitsluitend in het kader van de publieke taak.
- Er wordt zeer terughoudend omgegaan met het verstrekken van leningen. Er zijn momenteel leningen verstrekt aan Stichting Groot Scholtenhagen en het Kulturhus.
- Sinds 2009 is het verstrekken van geldleningen aan gemeentepersoneel niet meer toegestaan. De portefeuille met personeelshypotheken wordt daarom steeds kleiner.
- Met garanties wordt terughoudend omgegaan. Alleen instellingen met een maatschappelijk nut kunnen in aanmerking komen voor een garantstelling. Vaak zijn dit sportverenigingen die een grote investering doen in een sportveld of gebouw. De risico's die hieruit voortvloeien, zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen.
- Wij nemen een achtervangpositie in bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)
 voor verstrekte leningen aan corporaties. De risico's hiervan zijn ingeschat op nihil
 aangezien er momenteel geen aanwijzingen zijn dat het WSW niet aan haar
 garantieverplichtingen kan voldoen en de gemeente aanspreekt op haar achtervangpositie.
- Wij maken geen gebruik van derivaten.

Aandelen

Wij hebben van een aantal nutsbedrijven aandelen in bezit. Deze zijn uit hoofde van de publieke taak aangetrokken. De aandelen zijn tegen de aankoopprijs gewaardeerd, in overeenstemming met de BBV. De geschatte marktwaarde is het totale eigen vermogen van een bedrijf/het totaal aantal uitstaande aandelen x het aantal aandelen dat wij bezitten.

Aankoopwaarde en de geschatte marktwaarde van onze aandelen

Aandeel	Aankoopwaarde	Geschatte marktwaarde
BNG	81.585	1.900.000
Twence	0	4.600.000
Crematoria Twente	0	300.000
Enexis	4.043	650.000

EMU-saldo

Onderstaande tabel is een uitvloeisel van het bestuurlijk akkoord "Beheersen EMU-saldo lokale overheid" waarbij is afgesproken dat elke gemeente onderstaande tabel dient op te nemen in de begroting.

Nr.	Berekening EMU-saldo / liquiditeitsprognose	2018	2019	2020
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	21	66	34
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	4.451	3.942	4.226
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	139	-1.043	-953
4	Investeringen in (im)materiële activa die op de balans worden geactiveerd	6.787	8.189	7.932
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	815	0	250
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	3.275	589	518
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	2.785	2.866	1.782
9	Lasten op balanspost voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	0	0	0
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen ed) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0
11a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
11a	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	-1.851	-2.947	-3.111

Financieringsbehoefte

Aan de hand van een liquiditeitsprognose wordt berekend wat de financieringsbehoefte zal zijn in de komende jaren. Bij nieuwe grote investeringen wordt ervan uitgegaan dat de daadwerkelijke uitgaven over twee jaar zijn verspreid.

Nr.	Financieringsbehoefte	2018	2019	2020
1	Reguliere exploitatie excl. afschrijvingen, dotaties en onttrekkingen aan reserve en voorziening	4.611	2.965	3.307
2	Nieuwe investeringen (geplande daadwerkelijke uitgaven)	-6.787	-8.189	-7.932
3	Resultaat uit grexen	-490	2.277	1.264
4	Aflossingen op leningen	-6.101	-5.900	-7.900
5	Verkoop aandelen (valt onder 2018)	0	0	0
	Nieuw af te sluiten lening (kort- en langlopend)	-8.767	-8.847	-11.261

Paragraaf Bedrijfsvoering

Doelstelling

• Wij zijn in staat om haar werk efficiënt, effectief en op een professionele, eigentijdse manier te kunnen doen, voor en samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers en gericht op een vitaal Haaksbergen.

Personeel

Doelen:

- Goed werkgeverschap.
- Juiste medewerker op de juiste plek.
- · Werkplezier voor medewerkers.

Prestaties:

- Ontwikkeling van de (lerende) organisatie en haar werknemers.
- Zorg voor goede arbeidsvoorwaarden en ontwikkelmogelijkheden.

Opzet formatie

In de begroting 2019 houden we rekening met de mutaties uit de businesscase Beheer Openbare Ruimte en de aangevraagde uitbreiding van de formatie met betrekking tot het sociaal domein.

Soort mutatie	Aantal fte
Formatie was 1-1-2018	136,8
Medewerkers BOR naar Twente Milieu	-20,1
Uitbreiding formatie Noaberpoort en Ontwikkeling	3,0
Uitbreiding formatie accountmanager Twente Milieu	0,5
Formatie per 1-1-2019	120,2

Soort mutatie	Aantal fte
Bovenformatief	8,7

Personeelskosten

Loonkosten	Begroot 2018	Begroot 2018 na wijzigingen	Mutatie 2019	Begroot 2019
1. Loonkosten formatie (incl. vacatures)	9.579	8.698	297	8.995
2. Loonkosten bovenformatieve medewerkers	282	282	-31	251
3. Inhuur implementatie ICT/stagaires	70	99	-70	29
4. Detachering	-50	-50	0	-50
5. Voormalig personeel	90	90	0	90
Totaal	9.971	9.119	196	9.315

- 1. In de loonkosten hebben we al rekening gehouden met de stijging van de pensioenlasten in 2019 en de uitbreiding van de formatie, zoals hierboven aangegeven.
- 2. Medewerkers die niet meer in de formatie zijn opgenomen en waarvan de taken zijn vervallen. We hebben rekening gehouden met 50% van de verplichting (€ 251.000), omdat we samen met de medewerkers aan oplossingen werken.
- 3. Stagiaires huren we in via een bemiddelingsbureau (deze post was opgenomen onder de loonkosten). Het betreft daarom een neutrale wijziging.
- 4. Inkomsten voor detachering medewerkers bij andere werkgevers.
- 5. Uitkeringsgelden voormalig personeel.

Specifiek 2019

- Organisatieontwikkeling: functieboek en herplaatsing medewerkers, overgang betrokken medewerkers naar Omgevingsdienst Twente.
- Maatregelen vanwege de invoering Wet normalisatie rechtspositie ambtenaren (WNRA) per 1 januari 2020.
- Doorontwikkeling E-HRM (regionaal).

Organisatie

Doelen:

- Ontwikkelen van de gemeente Haaksbergen naar een regievoerende gemeente Prestaties:
 - Uitvoering Uitvoeringsagenda 'Een stap vooruit, naar een regievoerende gemeente'

Specifiek 2019

- Onderzoek Rijnconsult naar meer samenwerken, meer regie (oplevering vierde kwartaal 2018).
- Verder vormgeven van concerncontrol.
- Verder vormgeven zaak- en procesgericht werken (ten aanzien van bestuurlijke besluitvorming).
- Verder verbeteren van de bestuurlijke besluitvorming (helder adviseren en schrijven, samenspel raad college ambtelijke organisatie).

Informatie & Automatisering

Doelen:

- Gemeentelijke informatie is beschikbaar en toegankelijk, integriteit en waar nodig vertrouwelijkheid is gewaarborgd.
- Continuïteit van de bedrijfsvoering ten aanzien van ICT en post- en archiefzaken.

Prestaties:

- Informatiebeveiliging;
- ICT, post en archief.

Specifiek 2019

- Deelname aan VNG-aanbestedingen die gericht zijn op een digitale infrastructuur waardoor samenwerken tussen gemeenten en andere overheden makkelijker en veiliger wordt
- Samen met 11 andere Twentse gemeenten deel aan een aanbesteding van een gezamenlijk portal, dat de toegang faciliteert tot elkaars applicaties. Daarnaast kan de portal als platform dienen voor bijvoorbeeld gezamenlijk te gebruiken applicaties (TwenteCloud)
- Migratie naar Windows 10 om plaats- en tijd ongebonden werken beter mogelijk te maken en invoering van een nieuw huisvestingsconcept te ondersteunen
- Positionering van de centrale zaaksysteem verder uitbreiden middels implementatie van bestuurlijke besluitvorming en het koppelen van taak-specifieke applicaties aan het centrale zaaksysteem
- Regiesysteem voor zorg, jeugd en participatie invoeren dat bestaande gegevens combineert om daarmee de burger integraal te benaderen. Aspecten als privacy en zorgvuldig omgaan met cliëntinformatie spelen hierbij een belangrijke rol.

Control

NB. Financiën komt aan de orde in programma O (Bestuur en ondersteuning) en de paragraaf Treasury.

Doelen:

- De financiële administratie is op orde en toegankelijk.
- Wij zijn in control voor financiën, processen en risico's.
- Bij de jaarrekening 2021 leggen wij voor het eerst verantwoording af over de rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties (In Controlstatement ICS).

Prestaties:

- Coördinatie en opstellen van de instrumenten uit de P&C-cyclus.
- Financiële administratie en advies.
- Treasury.
- Inventariseren van te nemen stappen om te komen tot een ICS.
- Interne controle.

Specifiek 2019

- Goedkeurende controleverklaring getrouwheid en rechtmatigheid op de jaarrekening 2018.
- Goedkeuring van de provincie Overijssel op de begroting 2019.
- Op orde houden van verzekeringen, debiteurenbeheer en BTW/BCF.

Communicatie

Doelen:

- Communicatie levert een bijdrage aan de organisatieontwikkeling. Van medewerkers wordt verwacht dat zij steeds meer oog en oor hebben voor de buitenwereld.
- Inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers willen betrokken worden bij gemeentelijke besluitvorming en projecten.

Prestaties:

- Beleid voor communicatie en participatie (Visie Communicatie en Participatie, oktober 2018.
- Communicatieadvies om buitenwereld binnen te halen en ondersteuning daarbij.
- Uitvoering communicatie (middelenmix, eigen producties of advies over inzet van door derden vervaardigde middelen).

Specifiek 2019

Ontwikkelen Communicatievisie 2019-2022.

Juridische zaken

Doelen:

• Zorgvuldig bestuur via juridische kwaliteitszorg.

NB. In de 2^e bestuursrapportage wordt de stand van zaken gegeven ten aanzien van de aanbevelingen van de rekenkamercommissie.

Prestaties:

- Juridisch advies.
- Afhandeling klachten en bezwaren.

Indicatoren

	2017	2018	2019
Klachten	13	10 (tot 1-8)	PM
Bezwaren*	76	66 (tot 1-8)	PM

^{*} Toename in aantal wordt verwacht vanwege te nemen besluiten op het gebied van Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Jeugdwet (als gevolg van regionale inkoop maatwerkvoorzieningen). Het betreft hier bezwaren die de commissie bezwaarschriften behandelt, uitgezonderd personele zaken en belastingen. Rapportage vindt plaats via jaarverslag commissie bezwaarschriften.

Specifiek 2019

Geen

Facilitair

Doelen:

 Huisvesting en facilitaire dienstverlening voor gemeente en huurders zijn op orde, (kosten-) efficiënt en prettig.

Prestaties:

Beheer en onderhoud gemeentelijke huisvesting

Specifiek 2019

 Verder vormgeven nieuw huisvestingsconcept voor een deel van het gemeentehuis, om te voldoen aan eisen van Arbo, veiligheid, gebruiksvriendelijkheid en nieuwe werkwijzen (atelier).

Tot slot

De indicatoren op het gebied van bedrijfsvoering zijn in ontwikkeling. Waar ze zijn uitgewerkt gaat het om specifiek voor het begrotingsjaar uitgewerkte indicatoren. Ten aanzien van Personeel zijn de verplichte indicatoren uit de BBV vermeld. Waar verbonden partijen uitvoering geven aan taken op het gebied van bedrijfsvoering is dit uitgewerkt in de paragraaf Verbonden partijen in deze begroting.

Paragraaf Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente Haaksbergen een bestuurlijk **en** een financieel belang heeft.

De vastgestelde Nota Verbonden Partijen Haaksbergen 2016, inclusief addendum bevat het beleidskader en legt de basis voor de verdere verbetering van de sturing en control van verbonden partijen in het algemeen en het verhelderen van de overwegingen die wij maken bij de sturing, het beheer, de verantwoording en het toezicht op verbonden partijen, kortom de governance.

Onderstaand een overzicht van de verbonden partijen. In dit overzicht geven we aan welke rechtsvorm, zeggenschap, het openbare belang of doel er mee is gemoeid. Ook is, indien dat aan de orde is melding gemaakt van (financiële) risico's voor de gemeente als deelnemer. Daar waar dat van toepassing, vermelden we het aandelenpercentage. Dit percentage geeft tevens een beeld van de eventuele financiële risico's, dat nooit meer kan zijn dan het aandelenpercentage.

Hoewel geen verbonden partij in de letterlijke betekenis van de definitie uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is in dit overzicht de Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo ook opgenomen.

Apart is opgenomen een tabel over het verwachte eigen en vreemd vermogen en het verwachte resultaat van de verbonden partijen over het begrotingsjaar 2019 opgenomen. Het gaat daarbij om gegevens voor zover deze bekend zijn. Daarnaast is een tabel opgenomen met het belang en de bijdragen die in 2018 worden gedaan en voor 2019 staan begroot, aan deze verbonden partijen.

De verbonden partijen komen in deze begroting in meerdere programma's voor. De beleidsontwikkelingen en hoe de verbonden partij bijdraagt aan de te bereiken doelen zijn in de diverse programma's opgenomen. Eventueel relevante risico's zijn vermeld in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Gemeenschappelijke regelingen

Verbonden partij	Vorm/ zeggenschap	Openbaar belang/doel (incl. eventuele veranderingen)
Regio Twente	Gemeenschappelijke	Met de Twentse gemeenten het behartigen van de
Enschede	Regeling van de 14 Twentse gemeenten.	belangen die verband houden met een evenwichtige en harmonisch ontwikkeling van het rechtsgebied. Van deze belangenbehartiging is sprake op de terreinen publieke gezondheid (GGD-Twente), jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning (OZJT en Samen 14),
	1 lid AB (+ plv)	sociaaleconomische structuurversterking, recreatieve voorzieningen en bovengemeentelijke belangenbehartiging. Bovenstaande geldt als basispakket.
		De vrijwillige samenwerking bevat het faciliteren, coördineren en afstemmen van gemeentelijke aangelegenheden en bedrijfsvoering.
Financiële risico's	Niet meer dan wetteli	jke verplichtingen.
Veiligheidsregio	Gemeenschappelijke	Wet Veiligheidsregio, Wet geneeskundige hulpverlening
Twente	regeling tussen de	en Wet rampen en zware ongevallen schrijven deze
Enschede	14 Twentse	gemeenschappelijke regeling voor.
	gemeenten	Doel: bereiken van een adequaat veiligheidsniveau voor de bevolking.

Verbonden	Vorm/	Openbaar belang/doel					
partij	zeggenschap	(incl. eventuele veranderingen)					
Financiële risico's	Burgemeester lid AB Niet meer dan wetteli	De brandweerzorg is volledig geregionaliseerd.					
Stadsbank Oost	Gemeenschappelijke	Op maatschappelijk en zakelijk verantwoorde wijze					
Nederland Nederland	regeling met 21	voorzien in behoefte van geldkredieten, regelen van					
Enschede	andere gemeenten	schulden van personen die in financiële moeilijkheden					
		zijn geraakt, budgetbeheer voeren en voorlichting en					
	Lid AB	advisering over al deze aangelegenheden. Daarnaast bewindvoerderswerkzaamheden op basis van Wet					
	Liu AD	Schuldsanering Natuurlijke Personen.					
Financiële risico's		iten: Indien gemeenten besluiten tot een ingrijpende					
		oruik van diensten van de Stadsbank, heeft dit mogelijk e inkomsten van de bank, terwijl de bank niet onmiddellijk					
		p een ingrijpende daling van de omzet kan aanpassen.					
		g van meer dan 20% heeft een negatief gevolg voor de					
		een herschikking van de formatie met zich mee.					
Gemeentelijk Belasting	Gemeenschappelijke regeling met	Heffen en invorderen van gemeentelijke belastingen en de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken.					
Kantoor Twente	Hengelo, Enschede,	de ditvoering van de wet waardering onfoerende zaken.					
Hengelo	Borne, Losser,						
	Almelo, Oldenzaal						
	en Twenterand.						
	1 bestuurder lid AB						
	Lid DB (positie delen						
	met Borne,						
	Oldenzaal en Losser).						
Financiële risico's		uffers om grote financiële tegenvallers op te kunnen					
	vangen. Eventuele teg	genvallers worden naar rato verdeeld over de gemeenten.					
0		ijkt dat de financiële risico's beperkt zijn.					
Openbaar Lichaam	Gemeenschappelijke regeling van 13	Gemeenschappelijke regeling, met openbaar lichaam gevestigd te Enschede. In stand houden en exploiteren					
Crematoria	gemeenten met een	van crematoria in Enschede , Almelo, Borne en					
Twente /	Besloten	Oldenzaal, laatste is in aanbouw.					
Crematoria Twente-Oost	Vennootschap als onderdeel.	In verband met goede resultaten is een aparte BV					
Nederland BV	onderdeer.	opgericht om dividenduitkering mogelijk te maken.					
Enschede	Lid AB						
Financiële risico's		grotendeels afgedekt door procedures en verzekeringen.					
Omgevings- dienst Twente	Gemeenschappelijke Regeling met de 14	Uitvoering van de, op grond van artikel 5.4, eerste lid en 5.5 van de Wet algemene bepalingen					
(ODT)	Twentse gemeenten	omgevingsrecht, verplichte basistaken.					
	en de provincie	Het betreft in hoofdzaak de activiteiten op het gebied					
Voorheen:	Overijssel.	van vergunningverlening, toezicht en handhaving milieu.					
Regionale		Bij de uitvoering van deze werkzaamheden dient voldaan te worden aan vastgestelde normen (de					
Uitvoeringsdienst	Lid AB (+ plv)	kwaliteitscriteria 2.1.).					
(RUD)		·					
		Tijdens de inrichtingsfase in 2018 is de werkwijze van de RUD nog actief tot het moment dat de ODT					
		operationeel is.					
Financiële risico's		ept bedrijfsplan worden de extra kosten voor de					
		en geraamd op € 0,1 mln. De medewerkers komen in					
Euregio	dienst bij de ODT en v Samenwerking-	worden centraal gehuisvest in Almelo. Het stimuleren, ondersteunen en coördineren van					
Enschede/Gronau	verband van 104	regionale grensoverschrijdende samenwerking van haar					
	Duitse en 26	leden. De ambities zijn gericht op de doelstelling: een					
	Nederlandse	sterke deelregio, één verzorgingsgebied, geïntegreerd					
	gemeenten.	en krachtig woon- en werkgebied waarin de grens niet langer een scheidende en belemmerende uitwerking					
	l ————————————————————————————————————	ianger een scheidende en beleimherende ditwerking					

Verbonden partij	Vorm/ zeggenschap	Openbaar belang/doel (incl. eventuele veranderingen)
	2 leden raad AB Vertegen- woordiging is politiek gerelateerd	heeft. Een belangrijke taak is het regionaal beheer van het EU-subsidieprogramma INTERREG.
Financiële risico's	N.v.t.	

Vennootschappen en coöperaties

Verbonden	Vorm/	Openbaar belang/doel
partij	zeggenschap	(incl. eventuele veranderingen)
Twence Holding BV Hengelo	Besloten Vennootschap als onderdeel van een holding	Het vanuit de zorgtaak van deelnemende overheden beheren en exploiteren van milieuvoorzieningen en het verlenen van diensten op het gebied van milieubeheersing in het algemeen en het bewerken en verwerken van huishoudelijk afval en bedrijfsafval in het bijzonder. Het produceren en leveren van (duurzame)
	Aandeelhouderschap	energie en secundaire grondstoffen.
	Percentage aandelen: 3,77%	
Financiële risico's	N.v.t.	
Twente Milieu NV Hengelo	Naamloze Vennootschap	Taken met betrekking Beheer Openbare Ruimte. Op grond van wetgeving is er voor de gemeente de wettelijk zorgplicht voor inzameling van huishoudelijke
(per 1-1-2018)	Aandeelhouderschap	afvalstoffen. Deze taak wordt per 1-1-2019 uitgevoerd door Twente Milieu. Samen met de gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Hof van Twente, Losser en Oldenzaal is Haaksbergen 100% aandeelhouder.
	Percentage aandelen: 6 %	Kerntaken zijn het beheer van de openbare ruimte en de inzameling van huishoudelijke afvalstoffen.
Financiële risico's	onderneming steeds v Voor 2017 werd voor toegevoegd. Hierin wo zullen manifesteren al er enige druk op de so de effecten van stijge	nde jaarverslagen is, de afgelopen vijf jaren, de vinstgevend geweest. het eerst een risicoparagraaf aan het jaarverslag ordt aangeven dat de kans dat er zich financiële risico's is relatief klein moeten worden betiteld. Mogelijk ontstaat olvabiliteit. De meeste input wordt daarbij verwacht van nde olieprijzen en in de toekomst mogelijk oplopende volg van de vergrijzing.
Bank	Naamloze	Bank van en voor overheden en instellingen die
Nederlandse	Vennootschap	maatschappelijk belang behartigen. Met
Gemeenten		gespecialiseerde dienstverlening draagt BNG bij aan zo
's-Gravenhage	Aandeelhouderschap	laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Klanten van de BNG zijn overheden en instellingen op het gebied van
	Percentage aandelen: 0,065%	volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en nut.
Financiële risico's	N.v.t.	
Enexis Holding NV 's-Hertogenbosch	Naamloze Vennootschap	Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,7 mln huishoudens, bedrijven en overheden. De
	Aandeelhouderschap Percentage aandelen: 0,014%	netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt. Het belang van deelneming is behartigen van publieke belang van een betrouwbare en continue transport van nutsvoorziening tegen de laagst mogelijke prijs. Partijen: 6 provinciale en 130 gemeentelijke aandeelhouders.

Verbonden partij	Vorm/ zeggenschap	Openbaar belang/doel (incl. eventuele veranderingen)			
Financiële risico's	De aandeelhouders lopen een zeer gering risico (een deel van) de boekwaarde van € 6,2 mln te moeten afwaarderen. Omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer en vanwege de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. is dit risico zeer gering. Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen wat 10% boven de wettelijke eis ligt.				
Dataland Gouda	Besloten Vennootschap/ Stichting Aandeelhouderschap Percentage certificaten: 0,1608%	De missie van Dataland is het realiseren van een landelijke voorziening die leidt tot het breed toegankelijk en beschikbaar maken van gebouwengegevens uit het informatiedomein van de gemeenten voor de publieke en private markt. De verzamelde informatie dient als input voor de VNG-site waarstaatjegemeente.nl			
Financiële risico's	N.v.t.				

Stichtingen en verenigingen

Verbonden	Vorm/	Openbaar belang/doel				
partij	zeggenschap	(incl. eventuele veranderingen)				
		())				
	au Lu					
Groot Scholtenhagen	Stichting	Sport en recreatiepark Groot Scholtenhagen is ontstaan dankzij een schenking door textielfabrikant Jordaan van				
Haaksbergen		een gedeelte van zijn grondbezit aan de gemeenschap van				
Traditober gen		Haaksbergen. Het dient bij te dragen aan de				
	Collegelid is	mogelijkheden tot ontspanning en recreatie voor de				
		bevolking van Haaksbergen. De Stichting Groot				
	voorzitter	Scholtenhagen is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het gehele sport- en recreatiepark, dat				
		onder meer bestaat uit sportvelden, fiets- en				
		wandelpaden, park- en bosplantsoenen, kinderboerderij en				
		monumenten.				
		De Stichting draagt op deze wijze bij aan de realisatie van				
		beleidsdoelen op verschillende beleidsterreinen zoals sport, kunst en cultuur en recreatie en toerisme.				
Financiële risico's	Het park is middels	et park is middels een legaat aan de gemeente geschonken. Voor het beheer				
	daarvan is de Stich	ting Groot Scholtenhagen opgericht. Als de leden van de				
		n de Stichting het beheer niet meer op zorgvuldige wijze				
	kan uitvoeren, valt gemeente.	de verantwoordelijkheid voor het beheer terug naar de				
Stichting Wsw	Stichting	Doelstelling is het namens de gemeente Haaksbergen				
Haaksbergen	Sciencing	bieden van formeel werkgeverschap aan:				
(per 21-07-2016)		a. werknemers als bedoeld in artikel 2, eerste lid van de				
		Wet sociale werkvoorziening (de "Wsw-medewerkers") die				
		in de gemeente Haaksbergen wonen en geen andere formele werkgever dan het gemeenschappelijk openbaar				
		lichaam Hameland hebben;				
	Gemeente-	b. Wsw-medewerkers die niet in de gemeente				
	secretaris is	Haaksbergen wonen en geen andere formele werkgever				
	bestuurslid.	dan het gemeenschappelijk openbaar lichaam Hameland				
		hebben en op grond van het besluit van het dagelijks bestuur van het gemeenschappelijk openbaar lichaam				
		Hameland van 13 mei 2016 aan de gemeente Haaksbergen				
		zijn toegewezen.				
		Voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening is				
		een overeenkomst met een door de gemeente aangewezen				
Financiële risico's	N.v.t.	SW-bedrijf (SWB te Hengelo) gesloten.				
i manciele HSICO S	IV. V.L.					

Overige regelingen/samenwerkingsverbanden

Verbonden	Vorm/	Openbaar belang/doel				
partij	zeggenschap	(incl. eventuele veranderingen)				
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo (per 1-10-2016)	Gemeenschappelijke regeling met Borne en Hengelo, waarbij Hengelo als centrumgemeente is aangewezen. Portefeuillehoudersoverleg (1 X per kwartaal)	centrumgemeente aangewezen gemeente Hengelo de Uitvoeringsorganisatie van de bevoegdheden van de Participatiewet en aanverwante wetten en regelgeving, met uitzondering van de (beleidsmatige) bevoegdheden. Laatstgenoemde bevoegdheden blijven aan de afzonderlijke raden en colleges. Exacte omschrijving uitvoeringsbevoegdheden				
Financiële risico's		anisatie rapporteert maandelijks over de resultaten en geeft r de bestandsontwikkeling. Elk kwartaal vindt er				
	portefeuillehouderso	overleg plaats over beleid en uitvoering. Toename van het echtigden is een risico dat financiële gevolgen heeft.				

Kengetallen verbonden partijen

Bedragen x € 1.000

	<u>, </u>					_			
Naam verbonden partij	Eigen vermogen 1.1.2018	Vreemd vermogen 1.1.2018	Eigen vermogen 1.1.2019 *	Vreemd vermogen 1.1.2019 *	Eigen vermogen 31.12.2019 *	Vreemd vermogen 31.12.2019 *	Werkelijk resultaat 2017	Verwacht resultaat 2018 **	Begroot resultaat 2019 **
Regio Twente	6.269	13.973	6.356	13.841	6.341	13.703	195	87	-15
Veiligheidsregio Twente	1.143	57.158	1.521	54.992	1.421	59.579	512	0	0
Stadsbank Oost Nederland	1.321	19.744	1.321	19.515	1.324	19.310	-113	0	3
Gemeentelijk Belasting kantoor (GBT)	254	5.664	263	5.663	567	5.316	0	72	51
Openbaar Lichaam Crematoria Twente / Crematoria Twente-Oost Nederland BV	1.591	101	1.591	0	1.591	0	-11	-16	359
Euregio***	1.308	47.295	1.643	48.492	1.676	48.542	300	31	33
Twence Holding BV	130.292	147.501	135.292	147.501	140.292	147.501	14.404	10.000	10.000
Twente Milieu NV	9.367	17.397	9.707	18.071	9.792	20.035	395	340	85
Bank Nederlandse Gemeenten (in € mln)	4.953	135.072	5.205	135.072	5.205	135.072	393	n.n.b.	n.n.b.
Enexis NV (in € mln)	3.808	3.860	3.804	4.052	3.904	4.052	207	200	200
Dataland	751	522	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-96	n.n.b.	n.n.b.
Stichting Groot Scholtenhagen	226	306	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	3	0	0
Stichting WSW	0	0	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Omgevingsdienst Twente ODT (voorheen RUD)	n.v.t.	n.v.t.	n.b.	n.b	n.b.	n.b.	n.v.t.	n.v.t.	n.b.

- * Het eigen en vreemd vermogen begin en eind 2019 is gebaseerd op het verwachte vermogen.
- ** Het resultaat over 2018 en 2019 is gebaseerd op het verwachte/geraamde resultaat.
- *** Onder het vreemd vermogen van Euregio is een geschat bedrag van € 46.015.143 voor de Certificeringsautoriteit in de balans opgenomen. Deze instantie beheerd de gelden van het INTERREG V-Programma. Hier tegenover staat aan de activa-zijde van de balans een post van liquide middelen van gelijke hoogte.

Bijdragen aan verbonden partijen

Bedragen x € 1.000

Naam verbonden partij	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Regio Twente	1.066	1.088	1.171
Veiligheidsregio Twente	1.391	1.416	1.499
Stadsbank Oost Nederland	158	152	175
Gemeentelijk Belasting kantoor	361	402	436
Euregio	7	9	n.n.b.
Stichting Groot Scholtenhagen	294	315	293
Stichting WSW	0	0	0
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Omgevingsdienst Twente ODT (voorheen RUD)	n.v.t.	n.v.t.	100
Totaal	3.277	3.382	3.673

Paragraaf Grondbeleid

Algemeen

De basis voor het gemeentelijk grondbeleid is omschreven in de "Nota Grondbeleid 2012" en de nota "Grondprijsbeleid gemeente Haaksbergen". In 2019 gaan we de Nota Grondbeleid actualiseren.

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten staat benoemd welke gegevens vermeld moeten worden in de paragraaf grondbeleid. Daarnaast heeft de rekenkamercommissie in het rapport "Bezint eer ge begint" over het grondbeleid van de gemeente Haaksbergen een aantal aanbevelingen gedaan om de informatiewaarde te verbeteren. Deze hebben wij ook in de paragraaf Grondbeleid opgenomen, voor zover dit mogelijk is in de begroting.

De marktsituatie vraagt dat we voortdurend kritisch kijken naar de vraag en afzetmogelijkheden. Dit kan leiden tot verkoop bevorderende aanpassingen, zoals kavelgrootte en verkoopprijzen.

Tussenactualisatie grondexploitaties voor begroting 2019

Voor de begroting 2019 hebben wij de grondexploitaties tussentijds geactualiseerd. De grondexploitaties zijn jaar-overschrijdend en over de looptijd van de grondexploitaties leiden de daarin geboekte en nog te realiseren kosten en opbrengsten tot een bepaald verwacht eindresultaat.

Urentoerekening

De urentoerekening is verwerkt in de grondexploitaties. Het merendeel van de lopende exploitaties ronden we de komende jaren af. Stepelerveld is de langstlopende grondexploitatie, tot 2025.

Verwachte bijstelling van een verliesvoorziening

Als gevolg van de actualisatie van de grondexploitaties hebben wij in de tweede bestuursrapportage 2018 de verliesvoorziening voor het Marktplan moeten verhogen met € 137.107 en voor Vregelinkshoek met € 8.223.

Winstneming

We verwachten bij de jaarrekening 2018 een winst te nemen van ca. € 500.000 op de grondexploitatie voor de Veldmaat. Dit bedrag van € 500.000 is bij de kadernota 2018 al als voordeel ingeboekt. Als de laatste kavel op de Veldmaat bij het samenstellen van de jaarrekening 2018 verkocht is, zullen we de exploitatie afsluiten. In dat geval verwerken we de definitieve winst. Anders zullen wij bij de jaarrekening 2018 winst nemen op basis van de voorgeschreven POCmethode¹.

De waardering van de grondvoorraad

Dit is de toets hoe de marktwaarde van de grond in relatie staat tot de boekwaarde. Deze toets wordt bij de jaarrekening 2018 uitgevoerd en eventuele gevolgen worden daarin verwerkt.

Stand van zaken projecten

Marktplan

Wij hebben geraamd dat we in 2018 en 2019 alle gronden in eigendom overdragen. De kosten voor het Marktplan hebben we verhoogd. Dit betreft extra externe plankosten (kosten advocaat voor de juridische procedure Molenstraat 1), extra beheerskosten en extra kostenstijgingen ten aanzien van de herinrichting van de bij het plan behorende openbare ruimte (waaronder de pastorietuin). Voor dit project is een verliesvoorziening getroffen. Omdat we als rentepercentage de disconteringsvoet van 2% moeten hanteren waar we eerder uitgingen van een hoger rentepercentage leidt dit er toe dat we de verliesvoorziening voor het Marktplan in 2018 moeten verhogen met € 137.107.

¹ Percentage of completion, oftewel winstnemen naar rato van de voortgang van het project

Veldmaat

Wij verwachten dat we deze exploitatie met de jaarrekening 2018 afsluiten. Voorwaarde hiervoor is dat de laatste kavel in 2018 verkocht is. Met het vaststellen van de kadernota 2018 hebben we € 500.000 als te nemen winst ingeboekt. Bij het samenstellen van de jaarrekening 2018 berekenen we de werkelijk te nemen winst.

Wissinkbrink

Het bestemmingsplan is op het moment van samenstellen van deze begroting nog niet vastgesteld. We verwachten in 2019 te starten met de kavelverkoop en het bouwrijp maken van de gronden. Vanwege het vroege moment in het planproces achten wij het niet verantwoord nu al een raming van winst voor dit project op te nemen.

Stepelerveld

Verschillende partijen hebben interesse in een kavel op Stepelerveld. Wij verwachten dat dit de komende periode leidt tot een aantal kavelverkopen. We zullen tot 2025 nodig hebben om alle kavels te kunnen verkopen.

In 2019 maken wij het resterende gedeelte van het plangebied bouwrijp maken, zodat kopers ook kunnen starten met bouwwerkzaamheden. Bij dit alles is de ambitie het meest duurzame bedrijventerrein van Twente te ontwikkelen leidend.

Vregelinkshoek

Twee van de drie kavels zijn verkocht. Wij verwachten uiterlijk in 2019 de laatste kavel ook te verkopen. Ook zetten wij, nadat alle kavels zijn verkocht, actief in op de verkoop van de omliggende agrarische grond.

In 2018 starten wij met het woonrijp maken van het plangebied. Dit ronden wij in 2018 zo ver mogelijk af.

Voor dit project is een verliesvoorziening getroffen. Omdat we als rentepercentage de disconteringsvoet van 2% moeten hanteren. Waar we eerder uitgingen van een hoger rentepercentage leidt dit er toe dat we de verliesvoorziening moeten verhogen met € 8.223.

Buurse-Zuid

Wij merken dat de interesse voor de kavels flink toeneemt. Wij verwachten in 2019 alle kavels te hebben verkocht. Daarna starten wij met het woonrijp maken van het plangebied.

Risico's

Vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken is de IFLO-norm opgesteld. Met deze norm kan de minimaal noodzakelijke weerstandscapaciteit bij het grondbedrijf worden bepaald. De IFLO-norm relateert de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit aan de boekwaarden van de grondexploitaties (10%), de nog te maken kosten (10%) en de opgenomen voorziening. De verwachtingswaarde is 50%, omdat niet alle risico's zich gelijktijdig voor zullen doen.

De berekening van de benodigde weerstandscapaciteit

Complex	Boekwaarde 31-12-2017	Nog te maken kosten	Voorziening per 31-12- 2018	Totaal voor risico	Risico obv IFLO-norm (10% totaal)	Weerstands- capaciteit (50% IFLO)
Marktplan	2.099.759	594.714	1.694.486	999.987	99.999	49.999
De Veldmaat	737.025-	439.732		297.293-	29.729-	14.865-
Stepelerveld	3.379.469	4.186.089		7.565.558	756.556	378.278
Vregelinkshoek	736.805	161.064	347.859	550.010	55.001	27.501
Buurse Zuid	881.938	233.369		1.115.307	111.531	55.765
Wissinkbrink	387.149	454.405		841.554	84.155	42.078
Totaal	6.748.095	6.069.373	2.042.345	10.775.123	1.077.512	538.756

In de jaarrekening 2017 berekenden we de benodigde weerstandscapaciteit op \in 580.000. Dit is nu lager omdat de nog te maken kosten lager zijn en we de verliesvoorziening voor het Marktplan verhoogd hebben.

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 zijn ook gemeenten vennootschapsbelastingplichtig. Winsten op grondexploitaties vallen daarmee onder deze plicht als aan bepaalde voorwaarden voldaan wordt. Op basis van onderzoek voorafgaand aan de aangifte VPB 2016 blijkt dat wij geen VPB hoeven af

te dragen. Mocht naar aanleiding van de aangifte 2017, die in de loop van 2018 gedaan wordt, anders blijken, dan rapporteren wij daarover in de Berap.

Rente

In de grondexploitatie hebben wij gerekend met een rentepercentage van 2,64%. Dit is het renteomslagpercentage voor 2018.

Voor het bepalen van de omvang van te treffen verliesvoorzieningen moeten wij rekenen met de zogenaamde disconteringsvoet. Deze is 2%.

Meerjarenperspectief

Rekening houdend met de actualisatie van de grondexploitaties en bovenstaande uitgangspunten komen we tot onderstaand meerjarenperspectief:

Meerjarenperspectief totaal GREXEN	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
Boekwaarde 01-01	6.748.094-	7.415.636-	5.351.281-	4.244.597-	3.115.108-	
Kosten	3.274.645-	589.458-	517.878-	265.751-	402.678-	5.050.409-
Rente	178.031-	212.012-	157.513-	118.393-	85.202-	751.151-
Opbrengsten	2.785.134	2.865.825	1.782.074	1.513.632	1.585.434	10.532.100
Boekwaarde 31-12	7.415.636-	5.351.281-	4.244.597-	3.115.108-	2.017.554-	
Mutatie boekwaarde	667.543-	2.064.356	1.106.684	1.129.489	1.097.554	

De boekwaarden lopen terug van € 7,4 mln 31-12-2018 naar € 2 mln per 31-12-2022.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verwachte eindresultaten op de eindwaarde per grondexploitatie en de verdeling naar winst- en verliesgevende grondexploitaties.

Exploitatie	Resultaat op eindwaarde project	Datum afsluiting grondeploitatie	Voorziening per 31-12-2018
Marktplan	1.834.166-	31-12-2022	1.694.486
De Veldmaat	619.586	31-12-2018	
Stepelerveld	832.582	31-12-2025	
Vregelinkshoek	375.131-	31-12-2020	356.082
Buurse Zuid	87.110	31-12-2021	
Wissinkbrink	894.723	31-12-2022	
Totaal	224.703		2.050.568

Paragraaf Taakstellingen

In deze paragraaf informeren we u over in de begroting opgenomen taakstellingen en reserveringen.

Taakstellingen

Met de begroting 2015 is een pakket maatregelen uit het financieel herstelplan vastgesteld. In de jaren daarna zijn deze ingevuld. De laatste taakstelling die hieruit nog openstond betrof een bedrag van € 249.000 structureel. Wij hebben deze taakstelling ingevuld door een deel van het structurele voordeel dat is ontstaan bij de verkoop van de werf en de aansluiting bij Twente Milieu, hiervoor in te zetten. Daarmee is de laatste taakstelling gerealiseerd.

Reserveringen

We brengen de budgetten in beeld waar tegenover nog geen directe verplichtingen staan.

Ruimte voor nieuw beleid

In het kader van reserveringen brengen we in deze tabel de (structurele) ruimte voor nieuw beleid in beeld:

Bedragen x € 1.000

	2019	2020	2021	2022
Nieuw beleid		150	300	450
Innovatie Jeugd	40	40	40	40
Innovatie Wmo	25	25	25	25
Totale ruimte voor beleid	65	215	365	515

Stelposten

Bedragen x € 1.000

Dear agen X o Tre							
	2019	2020	2021	2022			
Onvoorzien	40	40	40	40			
Inflatie	52	75	150	225			
Niet geplande vervangingen		26	26	26			
Loonruimte	186	200	400	600			
Totale ruimte voor risico's	278	341	616	891			

De uitgangspunten die onder deze stelposten liggen, leest u in het hoofdstuk *Financiële uitgangspunten*.

In de bestuursrapportages informeren wij u over de inzet van deze budgetten.

Paragraaf Duurzaamheid

In 2016 heeft de gemeenteraad de duurzaamheidsnota 'Duurzaam ontwikkelen is investeren in opbrengsten' (vastgesteld). Onze ambitie is Haaksbergen in 2050 energieneutraal te laten zijn. Daarnaast willen we een klimaatbestendige en vitale gemeente zijn.

We willen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties stappen zetten om onze duurzaamheidsambities gezamenlijk te verwezenlijken. Onze organisatie gaat van "voorbeeld nemen aan" naar een "voorbeeld zijn voor" anderen. We dragen daarbij uit dat duurzaam zijn, niet per sé grote investeringen vergt, maar dat gedragsverandering misschien nog wel belangrijker is".

In de praktijk betekent dit dat in Haaksbergen:

- continu gewerkt wordt aan een gezonde, veilige en leefbare samenleving;
- verspilling (en uitputting) van grond- en hulpstoffen, water en energie wordt voorkomen;
- alternatieven worden toegepast voor voorraden die op termijn schaars of moeilijk toegankelijk worden (innovatie);
- sociale aspecten zoals eerlijke handel en arbeidsparticipatie worden bevorderd;
- een bijdrage wordt geleverd aan het behoud van biodiversiteit en groene ruimte;
- in het kader van een leefbare samenleving, rekening wordt gehouden met onafwendbare ontwikkelingen zoals klimaatverandering;
- lange termijn denken wordt gestimuleerd;
- bij dit lange termijn denken naast financiële/economische aspecten ook andere aspecten worden meegenomen; de zogenaamde 'people, planet, profit'-gedachte.

Bij het realiseren van de duurzaamheidsvisie hanteren we een strategie die bestaat uit drie delen:

- zelf doen;
- anderen stimuleren;
- samen doen.

Zelf doen

Als de gemeente duurzaam gedrag bij anderen wil stimuleren, is het belangrijk dat we zelf het goede voorbeeld geven. Wanneer de gemeentelijke organisatie 'duurzaam onderneemt' en hierover helder, duidelijk en actief communiceert, worden andere partijen geïnspireerd en gemotiveerd om ook met duurzaamheid aan de slag te gaan.

We onderzoeken de mogelijkheid van een mestverwaardingsinstallatie in Haaksbergen. In de openbare ruimte planten we duurzame en bijenvriendelijke gewassen die de biodiversiteit bevorderen. Bij nieuwe speelvoorzieningen kiezen we voor duurzame opties. De verdere verkoop en verhuur van snippergroen leidt tot meer biodiversiteit en samenhang in buurten en wijken. Zelf kan de gemeente gebruik maken van zonnepanelen, aardwarmte en windenergie gebruiken en kiezen voor duurzaam waterbeheer. We willen ruimte maken voor bijvoorbeeld afvaleducatie via het organiseren van projecten op scholen en opschoondagen voor inwoners en wijkraden.

Anderen stimuleren

Voor het uitvoeren van duurzaamheidsbeleid is de inzet nodig van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties en instellingen. Belangrijk is dat deze partijen dit weten, willen en kunnen. De gemeente wil dit bevorderen door te informeren, inspireren, motiveren en faciliteren.

Zo willen we inwoners ondersteunen en helpen in het opzetten van energiecoöperaties. We willen sneller af van asbest op daken. We onderzoeken een revolverend fonds (het uitgeleende geld komt weer terug, zodat het opnieuw beschikbaar komt voor nieuwe leningen) voor zonnepanelen

bij verwijdering van asbestdaken. Daarnaast faciliteren we elektrische laadpunten.

Samen doen

Het uitvoeren van duurzaamheidsbeleid doen we samen met andere partijen. Het verduurzamen van de koopwoningen doen we bijvoorbeeld samen met de provincie Overijssel, de Twentse gemeentes en de Regio Twente.

Samen met ondernemers zijn al initiatieven opgesteld voor energiebesparing en duurzame energieopwekking bij alle bedrijventerreinen. Met deze ondernemers bouwen we verder aan duurzame industrie en dienstverlening, zoals op bedrijventerrein Stepelo. Als duurzaamheidsdoelstellingen de mogelijkheden voor agrarische ondernemers lijken te belemmeren, dan willen we die belemmeringen wegnemen. De agrarische sector is een belangrijke duurzaamheidspartner en duurzaamheid biedt ondernemende agrariërs nieuwe kansen. In de woningbouw stimuleren we het gebruik van nieuwe duurzaamheidsbevorderende technologieën

Milieu en afval

We gaan verder op weg naar een afvalloos Haaksbergen. We willen het huidige systeem van afvalinzameling vasthouden, maar staan daarbinnen open voor innovatie.

Klimaatakkoord

In nationaal verband wordt momenteel onderhandeld over een Klimaatakkoord (KA), dat eind 2019 ondertekend moet worden door een groot aantal partijen, inclusief de decentrale overheden via hun koepelorganisaties. De hoofdlijnen van het Klimaatakkoord zijn voor de zomer opgesteld en aan het Planbureau van de Leefomgeving (PBL) geleverd om te bepalen of de nationaal vastgestelde doelstellingen bereikt kunnen worden. In het najaar worden de onderhandelingen afgerond. De decentrale overheden, koepels VNG, IPO en UvW, hebben aangeboden, als onderdeel van het klimaatakkoord, om via Regionale Energiestrategieën (RES) de nationale opgave voor de Gebouwde Omgeving (met name de warmte transitie) en de opwek van hernieuwbare energie op land te organiseren. In oktober 2018 moeten de regio's vastgesteld zijn.

In Twente wordt door de Twentse gemeenten, de provincie Overijssel, het Waterschap Vechtstromen gewerkt om te komen tot een RES. Besluitvorming vindt in het najaar 2018 plaats.

Alle regio's moeten in juni 2019 een concept RES opleveren met daarin hun beoogde bijdrage aan de nationale klimaatopgave. Daarna wordt gecontroleerd of de regio's gezamenlijk de nationale doelstellingen halen, of dat er een opgave resteert. De eventuele restopgave (voor gebouwde omgeving en elektra opwekking) wordt, met een nog te ontwikkelen verdeelsystematiek, vertaald naar additionele opgaves voor regio's. Regio's die een additionele opgave krijgen, dienen deze te verwerken in hun RES. In december 2019 moet iedere regio zijn RES finaal opleveren. Een goede coördinatie en een krachtige Uitvoeringsorganisatie zijn essentieel om te komen tot een gedragen RES-T die voldoende bijdraagt aan de nationale doelstellingen.

Routekaart Energieneutraal Haaksbergen 2050

Om de doelstellingen óók in Haaksbergen te bereiken, stellen we in de eerste helft van 2019 een Actieplan Energietransitie op, als onderdeel van het op te stellen duurzaamheidsactieplan. De energietransitie heeft impact op de fysieke leefomgeving. Onder meer om de acceptatie van de ruimtelijke consequenties te vergroten, betrekken wij inwoners, Haaksbergse ondernemers en strategische partners vanaf de start bij het opstellen van het actieplan. Initiatieven van inwoners en ondernemers om zelf energie op te wekken komen in het plan en krijgen, als de opbrengsten ervan (deels) ten goede komen aan de samenleving, medewerking door ambtelijke ondersteuning en gunstige (financiële) regelingen. Energiebesparing in de bestaande bouw, en energieneutraal en aardgasloos nieuw bouwen, maken deel uit van het actieplan.

Totaaloverzicht baten en lasten per programma

Onderstaand overzicht geeft de totalen weer van de baten en lasten per programma.

Totaaloverzicht baten en lasten per programma

(bedragen *x* € 1.000)

		, pregramma (searagem x						
Nr.	Omschrijving programma	Baten / Lasten	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
0	Bestuur en Ondersteuning	Baten	43.720	48.603	40.910	42.004	42.653	43.206
0	Bestuur en Ondersteuning	Lasten	15.311	19.677	11.264	10.955	11.203	11.384
0	Totaal Bestuur en Ondersteuning		36.547	37.235	37.178	38.204	38.618	38.995
1	Veiligheid	Baten	2	2	0	0	0	0
1	Veiligheid	Lasten	2.229	2.367	2.453	2.452	2.451	2.451
1	Totaal Veiligheid		-2.227	-2.365	-2.453	-2.452	-2.451	-2.451
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	Baten	107	69	69	69	69	69
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	Lasten	3.794	3.462	3.816	3.926	3.715	3.633
2	Totaal Verkeer, vervoer en w.		-3.686	-3.392	-3.746	-3.856	-3.646	-3.564
3	Economie	Baten	369	481	341	331	331	331
3	Economie	Lasten	330	688	430	420	420	420
3	Totaal Economie		39	-208	-90	-90	-90	-90
4	Onderwijs	Baten	307	269	219	219	219	219
4	Onderwijs	Lasten	2.621	2.083	1.879	2.221	2.354	2.298
4	Totaal Onderwijs		-2.314	-1.814	-1.660	-2.001	-2.134	-2.079
5	Sport, cultuur en recreatie	Baten	575	713	554	494	490	490
5	Sport, cultuur en recreatie	Lasten	4.484	4.620	4.405	4.350	4.260	4.194
5	Totaal Sport, cultuur en recreatie		-3.908	-3.907	-3.851	-3.856	-3.770	-3.703
6	Sociaal domein	Baten	7.607	7.448	7.258	6.951	7.203	7.291
6	Sociaal domein	Lasten	23.349	24.299	24.121	24.641	25.126	25.260
6	Totaal Sociaal domein		-15.742	-16.851	-16.863	-17.691	-17.922	-17.969
7	Volksgezondheid en milieu	Baten	6.047	5.983	6.124	6.163	6.222	6.282
7	Volksgezondheid en milieu	Lasten	5.387	5.501	5.676	5.816	5.710	5.846
7	Totaal Volksgezondheid en milieu		660	482	447	348	512	436
8	Volkshuisvesting, RO en SV	Baten	3.149	2.396	977	887	887	887
8	Volkshuisvesting, RO en SV	Lasten	4.380	3.245	2.342	2.303	2.292	2.293
8	Totaal Volkshuisvesting, RO en SV		-1.230	-849	-1.364	-1.417	-1.405	-1.406
0	Kosten overhead		-8.063	-8.005	-7.180	-7.201	-7.213	-7.218
0	VPB		0	0	0	0	0	0
0	Onvoorzien		24	40	40	40	40	40
	Saldo van baten en lasten		99	365	458	29	538	990
0	Mutatie reserves		-99	-344	-392	5	5	5
	Begrotingsresultaat		0	21	66	34	543	995
	Waarvan incidentele baten en laste	n			-420	-405	-147	-100
	Structureel begrotingssaldo				486	439	690	1.095

Financiële uitgangspunten

Looncompensatie

In deze begroting is rekening gehouden met de consequenties van de CAO. De huidige CAO loopt van 1 mei 2017 tot en met 31 december 2018. Voor de meerjarige loonontwikkeling vanaf 2019 houden we rekening met 2% per jaar.

Prijscompensatie

In het perspectief is als basis een jaarlijkse structurele stelpost opgenomen van € 150.000 voor prijsinflatie, afgeleid van een inflatiepercentage van 1,5% en € 10 mln aan inflatie onderhevige begrotingsposten. Het inflatiepercentage is gebaseerd op de ontwikkeling van de Nationale consumentenprijsindex. Van deze inflatiecorrectie ramen wij 50%. Door nog efficiënter te werken en in te kopen, verwachten we de gevolgen van de prijsontwikkelingen voor onze budgetten voor de andere 50% op te kunnen vangen. Wij hebben vanaf 2019 rekening gehouden met een jaarlijkse structurele stelpost inflatie van € 75.000.

Omslagpercentage

De rente voor langlopende leningen staat nog steeds op een historisch laag punt. In de begroting houden we rekening met een jaarlijkse stijging van 0,5% voor nieuwe leningen. Verder wordt er jaarlijks afgelost op oude leningen met relatief hoge rentepercentages. Daarmee daalt het omslagpercentage. In 2019 is het omslagpercentage 2,5%.

Belastingen en heffingen

Voor de verhoging van de belastingen en heffingen wordt uitgegaan van een inflatiepercentage van 1,5%, dat we ook voor onze uitgaven hanteren.

Ontwikkeling belastingdruk

De ontwikkeling van de belastingdruk is uitgewerkt in de paragraaf Lokale heffingen.

Gemeentefondsuitkering

De gemeentefondsuitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2018.

Onvoorzien

Er is jaarlijks € 40.000 opgenomen voor kosten voor onvoorziene ontwikkelingen. De raad besluit over de aanwending van deze post.

Afschrijvingen en rentetoerekening

Op investeringen is de in december 2016 vastgestelde Financiële Verordening van toepassing. De afschrijving en rentetoerekening starten op 1 januari van het jaar ná afronding en/of ingebruikname van een actief. De rente berekenen we over de boekwaarde per 1 januari.

Overzicht en toelichting incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel hebben wij de incidentele baten en lasten per programma samengevat. Voor het beoordelen van de incidentele baten en lasten volgen we de notitie van de commissie BBV. Het aanmerken van voor- en nadelen, die uiteindelijk bepalend zijn voor het berekenen van het structurele begrotingssaldo, zijn aan deze regels gebonden.

Omschrijving programma	Omschrijving begrotingsregel	2019	2020	2021	2022
Baten					
Onderwijs	Verkoopopbrengsten De Weert		250		
Sociaal Domein	Teruggave afrekening jeugdhulp	100			
Sociaal Domein	Dalend aantal bijstandscliënten	100	100		
Sociaal Domein	Desintegratiekosten Business Case Sociale Zaken	83			
Volkshuisvesting en RO	Opbrengst verkoop snippergroen	50			
Volkshuisvesting en RO	Doorverkoop Spanbeddestraat 4	50			
Totaal incidenteel saldo Baten		383	350	0	0
Lasten					
Bestuur en ondersteuning	Vervanging ziekte en detachering	235			
Bestuur en ondersteuning	Omzetting woningen van m3 naar m2		90		
Bestuur en ondersteuning	toegankelijkheid website	14			
Bestuur en ondersteuning	Extra toevoeging aan algemene reserve	397			
Bestuur en ondersteuning	Opleidingsbudget	100	100	100	100
Bestuur en ondersteuning	Vrijval afschrijvingslasten Enschedesestraat	-80			
Bestuur en ondersteuning	Onderzoek waar staat je gemeente	7			
Sport, Cultuur en recreatie	vervangen kastanjes Hassinkbrink		15		
Sport, Cultuur en recreatie	Voorziening speelvoorzieningen	65			
Sport, Cultuur en recreatie	Vrijval onderhoud Bon Boys		45		
Sport, Cultuur en recreatie	Vrijval onderhoud Hoeve Vooruit			47	
Sport, Cultuur en recreatie	Lokale aanpak biodiversiteit en klimaatadaptatie	15			
Sport, Cultuur en recreatie	Verwerking areaal OVL in GBI	10			
Sport, Cultuur en recreatie	Vervangen laan Richtersbos		30		
Onderwijs	Afboeking De Weert		475		
Volkshuisvesting en RO	Kosten verkoop snippergroen	25			
Volkshuisvesting en RO	Groenadoptie	15			
Totaal incidenteel saldo Lasten		803	755	147	100
Totaal incidentel		-420	-405	-147	-100
Totaal Structureel		486	439	690	1.095
Totaal Begrotingssaldo		66	34	543	995

Bijlage 1 Reserves en voorzieningen

Reserves

Mutaties en verloop reserves

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving reserve	Stand 1-1 2018	Mutatie 2018	Begroot 31-12 2018	Mutatie 2019	Begroot 31-12 2019	Mutatie 2020	Begroot 31-12 2020	Mutatie 2021	Begroot 31-12 - 2021	Mutatie 2022	Begroot 31-12 2022
Algemene reserve											
Algemene reserve	12	2.782	2.794	463	3.257	34	3.291	543	3.834	995	4.829
Algemene reserve totaal	12	2.782	2.794	463	3.257	34	3.291	543	3.834	995	4.829
Bestemmingsreserves											
Aankoop kunstvoorwerpen	13	0	13	0	13	0	13	0	13	0	13
Gemeentelijke monumenten	25	-5	20	-5	15	-5	10	-5	5	-5	0
Inzet Essentgelden	55	0	55	0	55	0	55	0	55	0	55
Totaal Bestemmingsreserves	93	-5	88	-5	83	-5	78	-5	73	-5	68
Totaal reserves	105	2.777	2.882	458	3.340	29	3.369	538	3.907	990	4.897

Bestemmingsreserve aankoop kunstvoorwerpen

In de Begroting 2019 en meerjarenperspectief 2019-2022 zijn geen aanwendingen voorzien.

Bestemmingsreserve gemeentelijke monumenten

De reserve heeft als doel het jaarlijks kunnen verlenen van bijdragen aan derden voor het in stand houden van gemeentelijke monumenten. Jaarlijks wordt hiervoor € 5.000 aan de reserve onttrokken.

Bestemmingsreserve inzet Essentgelden

De omvang van deze reserve bedraagt per 1-1-2018 € 55.000. Bij het samenstellen van de jaarrekening 2018 beoordelen we of dit bedrag kan vrijvallen.

Voorzieningen

Mutaties en verloop voorzieningen

(bedrager	ıx€	1	റററ)	

Omschrijving voorziening	Stand 1-1 2018	Mutatie 2018	Begroot 31-12 2018	Mutatie 2019	Begroot 31-12 2019	Mutatie 2020	Begroot 31-12 2020	Mutatie 2021	Begroot 31-12 - 2021	Mutatie 2022	Begroot 31-12 2022
Pensioenen wethouders	1.893	11	1.904	11	1.915	11	1.926	11	1.937	11	1.948
Voormalig personeel	33	-1	32	-1	31	-1	30	-1	29	-1	28
Voorziening personeel	544	-180	364	-130	234	-32	202	-32	170	-32	138
Infrastructuur Frankenhuis	237	-57	180	-180	0	0	0	0	0	0	0
Ontmanteling Hameland	185	-185	0	0	0		0		0		0
Verplichtingen en risico's	2.892	-412	2.480	-300	2.180	-22	2.158	-22	2.136	-22	2.114
Egalisatie afvalstoffen	197	0	197	-57	140	-38	102	-20	82	0	82
Egalisatie riolering	2.764	-704	2.060	-581	1.479	-632	847	-378	469	-417	52
Door derden beklemd	2.961	-704	2.257	-638	1.619	-670	949	-398	551	-417	134
Onderhoud panden	540	13	553	-137	416	-157	259	-100	159	-100	59
Speelvoorzieningen	0	0	0	2	2	1	3	1	4	1	5
Wegenfonds	936	88	1.024	-600	424	-400	24	0	24	0	24
Gelijkmatige verdeling lasten	1.476	101	1.577	-735	842	-556	286	-99	187	-99	88
Totaal voorziening	7.329	-1.015	6.314	-1.673	4.641	-1.248	3.393	-519	2.874	-538	2.336

Pensioenen wethouders

Het doel is om op elk moment te kunnen voldoen aan de verplichting tot het uitbetalen van toekomstige aanspraken van wethouders op ouderdomspensioen. Voorheen lag dit tijdstip bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Binnen de nu geldende wet APPA bestaat voor wethouders ook het recht op pensioenoverdracht na afloop van de wethouders- en/of wachtgeldperiode. Het is mogelijk dat in de toekomst een externe (landelijke) pensioenregeling voor wethouders wordt voorgesteld, in welk geval alle pensioenverplichtingen ineens afgekocht

moeten worden. Er is rekening gehouden met een jaarlijkse toevoeging aan de voorziening van \in 77.000 en onttrekking van \in 66.000 voor pensioenbetalingen.

Voormalig personeel

Betreffen verplichtingen voor twee voormalige medewerkers.

Personeel

In 2014 is een voorziening personeel gevormd. De voorziening dekt verplichtingen die gepaard gaan met (flankerend beleid in verband met) de bezuiniging op de formatie.

Voorziening afwikkeling infrastructuur Frankenhuis

We verwachten dat dit project in de loop van 2019 afgerond wordt.

Voorziening ontmanteling Hameland

Deze wordt in 2018 afgewikkeld.

Egalisatievoorziening afvalstoffen

Het doel van deze voorziening is al te grote schommelingen binnen de jaarlijkse exploitatie van de afvalstoffen te voorkomen, waardoor een stabiel tarievenbeleid kan worden gevoerd.

Egalisatievoorziening rioolbeheer

Het doel van deze voorziening is al te grote schommelingen binnen de jaarlijkse exploitatie van de rioleringen te voorkomen, waardoor een stabiel tarievenbeleid kan worden gevoerd.

Onderhoud gemeentelijke panden

De jaarlijkse kosten voor groot onderhoud fluctueren sterk. Om hier op in te spelen, hebben wij per 1 januari 2015 een voorziening Groot onderhoud gemeentelijke panden ingesteld. Groot voordeel van een voorziening is dat, bij gelijke jaarlijkse dotatie, pieken en dalen in de onderhoudskosten kunnen worden opgevangen.

Speelvoorzieningen

Met deze begroting stellen we voor een voorziening te vormen voor de dekking van kosten van onderhoud aan speelvoorzieningen. Hiervoor hebben we een meerjarig onderhoudsplan opgesteld.

Voorziening wegenfonds

Onze exploitatie is gebaseerd op de langjarige gemiddelde kosten van klein- en groot onderhoud en rehabilitaties. Per jaar kunnen de kosten van het onderhoud verschillen. Deze voorziening is bedoeld voor het opvangen van deze pieken en dalen in de exploitatie.

Structurele effecten van onttrekkingen aan reserves en voorzieningen

Reserves per programma en structure	Peserves per programma en structurele effecten (bedragen x € 1.000)								
Programma	20	19	20)20	20	21	2022		
Baten	Onttrek- king reserve	Waarvan structu- reel	Onttrek- king reserve	Waarvan structu- reel	Onttrek- king reserve	Waarvan structu- reel	Onttrek- king reserve	Waarvan structu- reel	
5. Sport, cultuur en recreatie									
Reserve gemeentelijke monumenten	5	5	5	5	5	5	5	5	
Totaal onttrekking reserves	5	5	5	5	5	5	5	5	
Lasten	Dotatie reserve	Waarvan structu- reel	Dotatie reserve	Waarvan structu- reel	Dotatie reserve	Waarvan structu- reel	Dotatie reserve	Waarvan structu- reel	
0. Bestuur en ondersteuning									
Algemene reserve	397								
Algemene reserve: begrotingssaldo	66		34		543		995		
Totaal dotatie reserves	463		34		543		995		
Totalen	-458	5	-29	5	-538	5	-990	5	

Bijlage 2 Geprognosticeerde balans

(bedragen x € 1.000)

	Stand per 31-12-2017	Begroot per 31-12-2018	Begroot per 31-12-2019			Begroot per 31-12-2022
Activa						
Immateriële vaste activa	2.138	2.074	2.010	1.946	1.882	1.818
Materiële vaste activa	49.133	50.654	55.868	60.118	60.630	62.469
Financiële vaste activa	9.827	9.427	8.727	8.027	7.327	6.627
Totaal vaste activa	61.098	62.155	66.605	70.091	69.839	70.914
Voorraad	4.843	5.361	3.296	2.190	1.060	37
Uitzettingen	10.327	7.000	6.500	6.000	5.500	5.000
Liquide middelen	935	935	935	935	935	935
Overlopende activa	964	964	964	964	964	964
Totaal vlottende activa	17.069	14.260	11.695	10.089	8.459	6.936
Totaal activa	78.167	76.415	78.300	80.180	78.298	77.850

	Stand per 31-12-2017	Begroot per 31-12-2018	Begroot per 31-12-2019			
Passiva						
Eigen Vermogen	2.517	2.882	3.340	3.369	3.907	4.897
Voorzieningen	7.329	6.314	4.641	3.393	2.874	2.336
Vaste schuld	56.336	55.235	58.335	61.434	59.533	58.633
Totaal vaste passiva	66.182	64.431	66.316	68.196	66.314	65.866
Vlottende schuld	8.573	8.573	8.573	8.573	8.573	8.573
Overlopende passiva	3.411	3.411	3.411	3.411	3.411	3.411
Overlopende passiva	11.984	11.984	11.984	11.984	11.984	11.984
Totaal passiva	78.166	76.415	78.300	80.180	78.298	77.850

Bijlage 3 Algemene dekkingsmiddelen

Overzicht algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	
Ongebonden lokale heffingen	5.432
Algemene uitkeringen	34.306
Dividenden	380
Saldo van de financieringsfunctie	0
Overige algemene dekkingsmiddelen	0
Totaal	40.118

Bijlage 4 gemeentefonds

Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven			
	Berekende		
Maatstaf	Aantallen	Gewicht / %	Uitkering
1c Waarde niet-woningen eigenaren	3.738.000	-0,1569	-586.492
1f Waarde niet-woningen gebruikers (onder aftrek amendement De Pater)	3.218.145	-0,1265	-407.095
1a Waarde woningen eigenaren	16.888.000	-0,1	-1.688.800
Subtotaal			-2.682.388

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toep	assing is		
Maatstaf	Aantallen	Gewicht	Bedrag in basis
1e OZB waarde niet-woningen	380,8	380,7	144.971
8a Bijstandsontvangers (vanaf UJR 2016)	384,33	2.130,68	818.891
3a Eén-ouder-huishoudens	555	747,03	414.602
2 Inwoners	24.291,00	159,91	3.884.374
4a Inwoners: jongeren < 18 jaar	4.750,00	662,05	3.144.738
5 Inwoners: ouderen > 64 jaar	5.443,00	99,92	543.865
5a Inwoners: ouderen > 74 en < 85 jaar	1.860,00	26,42	49.141
7 Lage inkomens	2.937,00	30,51	89.608
7c Lage inkomens (drempel) (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)	1.874,20	679,87	1.274.212
12 Minderheden	935	321,09	300.219
11a Uitkeringsontvangers (vanaf UJR 2016)	1.552,33	85,69	133.019
3b Huishoudens	10.400,00	90,5	941.200
3c Eenpersoonshuishoudens	2.846,00	50,39	143.410
8b Loonkostensubsidie	14	1.941,10	27.175
13 Klantenpotentieel lokaal	23.720,00	45,76	1.085.427
14 Klantenpotentieel regionaal	18.320,00	23,48	430.154
15e Leerlingen VO	1.159,20	370,5	429.484
38 Bedrijfsvestigingen	2.480,00	75,58	187.438
31a ISV (a) stadsvernieuwing	0,00033804	6.133.771,60	2.073
31b ISV (b) herstructurering	0,00024524	3.764.536,49	923
36 Meerkernigheid	6	9.064,58	54.387
37 Meerkernigheid * bodemfactor buitengebied	6	14.877,08	89.262
36a Kernen met 500 of meer adressen	1	60.085,41	60.085
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	1.787,00	11,72	20.944
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	4.114,50	5,82	23.946
32b Omgevingsadressendichtheid (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)	10.766,16	58,92	634.342
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	95	1.524,90	144.866
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	156	3.089,24	481.921
21 Oppervlakte bebouwing	251	595,42	149.450
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	95	1.936,54	183.971
22a Oppervlakte bebouwing woonkern	156	2.302,40	359.174
19 Oppervlakte binnenwater	76	38,01	2.889
16 Oppervlakte land	10.474,00	41,17	431.215
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	10.474,00	26,89	281.646
24b Woonruimten (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)	10.628,00	57,54	611.535
bodemfactor woonkernen	10.628,00	50,79	539.796
39 Vast bedrag	1 399	249.398,09	249.398 84.309
7g Jeugdigen in gezinnen met armoederisico 15j Basisonderwijsleerlingen met leerlingengewicht 0,3	31	211,3	-43.540
15) Basisonderwijsleerlingen met leerlingengewicht 0,5	16	-1.404,50	-35.281
7h Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (huishoudens)	6.520,00	-2.205,08 -107,74	-702.465
7i Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (huishoudens met kinderen)	1.745,00	-421,62	-735.727
3h Ouders met langdurig psychisch medicijngebruik	1.743,00	3.110,78	208.422
3g Eenouderhuishoudens met 2 of meer kinderen	235	1.100,88	258.707
8c Bijstandshuishoudens met minderjarige kinderen	96	567,63	54.492
8d Bijstandsontvangers eenouderhuishoudens	80	1.503,74	120.299
11b Uitkeringsontvangers minus bijstandsontvangers	1.167,00	947,71	1.105.978
11c Wajong	317	834,39	264.502
3i Medicijngebruik met drempel	3.564,00	359,08	1.279.761
8e Re-integratie klassiek	0,65408	326.766,88	213.732
4b Inwoners < 65 jaar	18.676,00	3,9	72.836
5b Inwoners: ouderen 65 t/m 74 jaar	3.203,00	0,17	545
5c Inwoners: ouderen 85 jaar en ouder	552	0,17	94
3d Eenpersoonshuishoudens 65 t/m 74 jaar	577	15,19	8.765
3e Eenpersoonshuishoudens 75 t/m 84 jaar	594	60,75	36.086
3f Eenpersoonshuishoudens 85 jaar en ouder	240	106,29	25.510
7d Huishoudens met laag inkomen 65 t/m 74 jaar	328	118,91	39.002
7e Huishoudens met laag inkomen 75 t/m 84 jaar	220	475,26	104.557
7f Huishoudens met laag inkomen 85 jaar en ouder	58	830,58	48.174
7j Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (65 t/m 74 jaar)	875	108,46	94.903
7k Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (75 t/m 84 jaar)	586	433,89	254.260
71 Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (85 jaar en ouder)	154	759,3	116.932
3j Bedden	26.592,00	0,78	20.742
Subtotaal	23.332,00	3,70	21.259.346

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)		
Uitkeringsfactor		1,572
Subtotaal (B x C (=uf))		33.419.693
Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor nie	et van toepassing is	
	Berekende	
Maatstaf	Aantallen	Uitkering
56d Suppletieregeling integratie sociaal domein	20.196	20.196
56b Cumulatieregeling gemeentefonds (SU)	-5.961	-5.961
61 Suppletieregeling OZB	13.972	13.972
Subtotaal		28.207
Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de		ng is
	Berekende	
Maatstaf	Aantallen	Uitkering
71 Brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches (DU)	73.339	73.339
handhaving (DU)	40.860	40.860
205 Voorschoolse voorziening peuters (DU)	53.692	53.692
223 Armoedebestrijding kinderen (DU)	78.159	78.159
262 Schulden en armoede (DU)	26.421	26.421
Subtotaal		272.471
Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein		
	Berekende	
Maatstaf	Aantallen	Uitkering
259 Beschermd Wonen (IU)	-2.157	-2.157
260 Participatie (IU)	2.327.045	2.327.045
261 Voogdij/18+ (IU)	260.951	260.951
Subtotaal		2.585.839
Onderdeel G - Aanvullingen van de gebruiker		
Aanvullingen van de gebruiker	Opgave	Uitkering
Sociaal domein Participatiewet verrekening met SWB Hengelo		247.000
Regietafel, Maatwerk en Wijkkracht		87.000
Raming ruimte onder plafond BTW compensatiefonds (BCF) *		348.000
Subtotaal		682.000
Totaal uitkering 2019:		34.305.822
Gemeentefonds algemeen		31.472.983
Gemeentefonds sociaal domein		2.585.839
Sociaal domein buiten gemeentefonds (WSW gelden via SWB heng	elo)	247.000

*Voor de raming van de ruimte onder het plafond BCF hebben wij meerjarig $1^{\circ}/_{00}$ gehanteerd van de ramingen van de uitname zoals het ministerie van BZK opgenomen heeft in de Meicirculaire gemeentefonds 2018.

Bijlage 5 Conversietabel

Zoals al in de leeswijzer is genoemd, is deze begroting opgesteld aan de hand van de taakvelden. Om een aansluiting te behouden met de oude programma-indeling van de begroting 2018 nemen we hierna een conversietabel op.

Programma begroting 2019	Taakveld	Deelprogramma begroting 2018	LASTEN	BATEN	SALDO
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.1 - Bestuur	C - Bestuur	1.705	14	-1.691
	Totaal 0.1 - Bestuur		1.705	14	-1.691
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.2 - Burgerzaken	C - Bestuur	88	0	-88
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.2 - Burgerzaken	D - Dienstverlening	474	253	-221
	Totaal 0.2 - Burgerzaken		562	253	-309
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.3 - Beheer overige gebouwen en gronden	R - Ruimtelijke ontwikkeling	121	69	-53
	Totaal 0.3 - Beheer overige gebouwen en gronden		121	69	-53
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.4 - Overhead	C - Bestuur	130	0	-130
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.4 - Overhead	D - Dienstverlening	27	0	-2
0 - Bestuur en Ondersteuning 0 - Bestuur en Ondersteuning	0.4 - Overhead 0.4 - Overhead	R - Ruimtelijke ontwikkeling T - Algemene dekking	7.295	266	-20 -7.029
bestudi eli oliderstediling	Totaal 0.4 - Overhead	The Algement dekking	7.454	274	-7.180
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.5 - Treasury	T - Algemene dekking	387	755	368
o - bestuar en ondersteaming	Totaal 0.5 - Treasury	1 - Algemene dekking	387	755	368
O Booking on Ondonsko inc	0.61 - OZB woningen	T. Alexandra delities	0	3.119	3.119
0 - Bestuur en Ondersteuning		T - Algemene dekking			3.119
	Totaal 0.61 - OZB woningen		0	3.119	
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.62 - OZB niet-woningen	T - Algemene dekking	0	1.979	1.979
	Totaal 0.62 - OZB niet-woningen		0	1.979	1.979
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.64 - Belastingen overig	T - Algemene dekking	330	137	-193
	Totaal 0.64 - Belastingen overig		330	137	-193
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.7 - Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeen		0	34.305	34.305
	Totaal 0.7 - Algemene uitkering en overige uitkeringe	n gemeentefonds	0	34.305	34.305
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.8 - Overige baten en lasten	T - Algemene dekking	308	0	-308
	Totaal 0.8 - Overige baten en lasten		308	0	-308
0 - Bestuur en Ondersteuning	0.10 - Mutaties reserves	U - RESERVES	397	5	-392
	Totaal 0.10 - Mutaties reserves			5	-392
Totaal 0 - Bestuur en Ondersteuning			11.264	40.910	29.646
1 - Veiligheid	1.1 - Crisisbeheersing en brandweer	M - Veiligheid	1.560	0	-1.560
	Totaal 1.1 - Crisisbeheersing en brandweer		1.560	0	-1.560
1 - Veiligheid	1.2 - Openbare orde en veiligheid	B - Openbare ruimte	138	0	-138
1 - Veiligheid	1.2 - Openbare orde en veiligheid	L - Handhaving	578	0	-578
1 - Veiligheid	1.2 - Openbare orde en veiligheid	M - Veiligheid	177	0	-177
	Totaal 1.2 - Openbare orde en veiligheid			0	-893
Totaal 1 - Veiligheid			2.453	0	-2.453
2 - Verkeer, vervoer en waterstaat	2.1 - Verkeer en vervoer	A - Bereikbaarheid	3.732	24	-3.708
2 - Verkeer, vervoer en waterstaat	2.1 - Verkeer en vervoer	O - W mo	8	8	0
	Totaal 2.1 - Verkeer en vervoer		3.740	32	-3.708
2 - Verkeer, vervoer en waterstaat	2.2 - Parkeren	A - Bereikbaarheid	8	1	-8
	Totaal 2.2 - Parkeren		8	1	-8
2 - Verkeer, vervoer en waterstaat	2.5 - Openbaar vervoer	A - Bereikbaarheid	67	36	-31
	Totaal 2.5 - Openbaar vervoer		67	36	-31
Totaal 2 - Verkeer, vervoer en waterstaat			3.816	69	-3.746
3 - Economie	3.1 - Economische ontwikkeling	I - Economische ontwikkeling	ļ	10	-204
	Totaal 3.1 - Economische ontwikkeling		214	10	-204
3 - Economie	3.2 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	I - Economische ontwikkeling		0	-10
2 Economic	Totaal 3.2 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1 Economische onewickening	10	0	-10
3 - Economie	3.3 - Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	H - Detailhandel	206	152	-54
5 - Economie	Totaal 3.3 - Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	II - Detainlander	206	152	-54
3 - Economie	3.4 - Economische promotie	T. Alexandra delities	0	179	179
is - Economie		T - Algemene dekking	0	179	179
	Totaal 3.4 - Economische promotie				
Totaal 3 - Economie			430	ļ	-90
4 - Onderwijs	4.1 - Openbaar basisonderwijs	Q - Onderwijs	11	0	
	Totaal 4.1 - Openbaar basisonderwijs		11	0	-11
4 - Onderwijs	4.2 - Onderwijshuisvesting	Q - Onderwijs	1.086	84	-1.002
4 - Onderwijs	4.2 - Onderwijshuisvesting	R - Ruimtelijke ontwikkeling	0		61
	Totaal 4.2 - Onderwijshuisvesting		1.086	145	-941
4 - Onderwijs 4 - Onderwijs	4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingenzaken 4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	P - Jeugd	751	51	-5 -700
4 - Onderwijs 4 - Onderwijs	4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingenzaken 4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	Q - Onderwijs R - Ruimtelijke ontwikkeling	26	23	-700
	Totaal 4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	gc onen maching	783	74	-708
Totaal 4 - Onderwijs			1.879	219	-1.660
rotaar 4 - Onderwijs			1.879	219	-1.660

Programma begroting 2019	Taakveld	Deelprogramma begroting 2018	LASTEN	BATEN	SALDO
Totaal 5 - Sport, cultuur en recreatie			4.416	554	-3.862
6 - Sociaal domein	6.1 - Samenkracht en burgerparticipatie	O - W mo	1.364	0	-1.364
6 - Sociaal domein	6.1 - Samenkracht en burgerparticipatie	P - Jeugd	591	0	-591
6 - Sociaal domein	6.1 - Samenkracht en burgerparticipatie	R - Ruimtelijke ontwikkeling	-0	0	0
	Totaal 6.1 - Samenkracht en burgerparticipatie		1.954	0	-1.954
6 - Sociaal domein	6.2 - Wijkteams	O - W mo	150	0	-150
6 - Sociaal domein	6.2 - Wijkteams	P - Jeugd	246	0	-246
	Totaal 6.2 - Wijkteams		396	. 0	-396
6 - Sociaal domein	6.3 - Inkomensregelingen	B - Openbare ruimte	19	0	-19
6 - Sociaal domein	6.3 - Inkomensregelingen	N - Participatie	8.099	6.196	-1.903
6 - Sociaal domein	6.3 - Inkomensregelingen	T - Algemene dekking	4	0	-4
	Totaal 6.3 - Inkomensregelingen		8.122	6.196	-1.927
6 - Sociaal domein	6.4 - Begeleide participatie	N - Participatie	3.387	457	-2.930
	Totaal 6.4 - Begeleide participatie		3.387	457	-2.930
6 - Sociaal domein	6.5 - Arbeidsparticipatie	N - Participatie	442	0	
	Totaal 6.5 - Arbeidsparticipatie		442		-442
6 - Sociaal domein	6.6 - Maatwerkvoorzieningen (WMO)	O - W mo	1.113	50	-1.063
	Totaal 6.6 - Maatwerkvoorzieningen (WMO)		1.113	50	-1.063
6 - Sociaal domein	6.71 - Maatwerkdienstverlening 18+	N - Participatie	185	0	-185
6 - Sociaal domein	6.71 - Maatwerkdienstverlening 18+	O - W mo	3.078	0	-3.078
	Totaal 6.71 - Maatwerkdienstverlening 18+		3.264	0	-3.264
6 - Sociaal domein	6.72 - Maatwerkdienstverlening 18-	O - W mo	130	0	-130
6 - Sociaal domein	6.72 - Maatwerkdienstverlening 18-	P - Jeugd	4.756	100	-4.656
	Totaal 6.72 - Maatwerkdienstverlening 18-		4.886	100	-4.786
6 - Sociaal domein	6.81 - Geëscaleerde zorg 18+	O - W mo	0	455	455
	Totaal 6.81 - Geëscaleerde zorg 18+		0	455	455
6 - Sociaal domein	6.82 - Geëscaleerde zorg 18-	P - Jeugd	557	0	-557
	Totaal 6.82 - Geëscaleerde zorg 18-		557	0	-557
Totaal 6 - Sociaal domein			24.121	7.258	-16.863
7 - Volksgezondheid en milieu	7.1 - Volksgezondheid	O - W mo	188	0	-188
7 - Volksgezondheid en milieu	7.1 - Volksgezondheid	P - Jeugd	644	0	-644
	Totaal 7.1 - Volksgezondheid		833	0	-833
7 - Volksgezondheid en milieu	7.2 - Riolering	B - Openbare ruimte	2.822	3.843	1.021
_	Totaal 7.2 - Riolering		2.822	3.843	1.021
7 - Volksgezondheid en milieu	7.3 - Afval	B - Openbare ruimte	1.751	2,241	490
	Totaal 7.3 - Afval		1.751	2.241	490
7 - Volksgezondheid en milieu	7.4 - Milieubeheer	S - Wonen	106	7	-100
, volkogezonancia en milica	Totaal 7.4 - Milieubeheer	oe.i.	106	7	-100
7 - Volksgezondheid en milieu	7.5 - Begraafplaatsen en crematoria	B - Openbare ruimte	153	32	-120
7 - Voiksgezonaneia en miliea	Totaal 7.5 - Begraafplaatsen en crematoria	B - Openbare runnte	153	32	-120
	Totaai 7.5 - Begraarpiaatsen en crematoria				
Totaal 7 - Volksgezondheid en milieu			5.665	6.124	458
8 - Volkshuisvesting, RO en Stedelijke vernieuw		B - Openbare ruimte	20	54 0	34 -25
 8 - Volkshuisvesting, RO en Stedelijke vernieuw 8 - Volkshuisvesting, RO en Stedelijke vernieuw 		J - Plattelandsontwikkeling R - Ruimtelijke ontwikkeling	25 454	176	-25
Tomonaisvesting, no en stedenjke vermeuv	Totaal 8.1 - Ruimtelijke ordening		499	230	-269
8 - Volkshuisvastina PO an Stadališka varnism	ving 8.2 - Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	R - Ruimtelijke ontwikkeling	193	193	-209
o - voiksituisvesting, ko en stedelijke vernieuv				8	-0 -0
	Totaal 8.2 - Grondexploitatie (niet bedrijventerreine		193	193	
 8 - Volkshuisvesting, RO en Stedelijke vernieuw 8 - Volkshuisvesting, RO en Stedelijke vernieuw 		R - Ruimtelijke ontwikkeling S - Wonen	1.016	532 532	-611 -484
o - voiksituisvestiity, ko eti stedelijke vemieuv		3 - Wollell	i .		0
	Totaal 8.3 - Wonen en bouwen		1.650	555	-1.095
Totaal 8 - Volkshuisvesting, RO en Stedelijk	e vernieuwing		2.342	977	-1.364

Bijlage 6 Wijzigingen 2019 t.o.v. MJP begroting 2018

In deze bijlage geven we een toelichting op de wijzigingen in het begrotingsjaar 2019 ten opzichte van het meerjarenperspectief in de begroting 2018. Een positief bedrag is een voordeel, een negatief bedrag is een nadeel.

	Omschrijving programma	2019	2020	2021	2022
	Begrotingssaldo cf. blz. 8 begroting 2018	49	216	100	100
1	Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering	-62	-62	-62	-62
2	Vermindering aantal wethouders; van 4 naar 3	96	96	96	96
3	Wachtgeld ex-wethouders	-173	-120	-50	0
4	Bijdrage Agenda voor Twente	61	61	61	61
5	Gemeentefonds	1.307	1.986	2.542	3.095
6	Uitbreiding lidmaatschappen	-15	-15	-15	-15
7	Ontvlechting applicatie jeugdhulp en Wmo	-35	-35	-35	-35
8	Business case Hengelo correctie	-100	-100	-100	-100
9	Reserveringen loon- prijsontwikkelingen	-30	-225	-360	-545
10	Bc BOR	281	307	378	395
11	Invulling taakstelling	-249	-249	-249	-249
12	Hogere bijdrage GBT	-15	-15	-15	-15
13	Uitvoeringsagenda	-150	-115	-121	-121
14	OZB, hogere opbrengst ivm areaal uitbreiding	125	125	125	125
15	Verkiezingen	0	18	-20	-27
16	Omzetting woningen van m3 naar m2	0	-90	0	0
17	0,5 FTE accountmanager BC BOR	-40	-40	-40	-40
18	Uitbreiding MO/Noaberpoort	-183	-260	-260	-260
19	Uitvoeringsagenda (huisverstingsconcept)	0	0	-37	-37
20	Vervanging ziekte en detachering	-235			
21	Onderzoek toegankelijkheid website	-15			
	Totaal programma Bestuur en ondersteuning	567	1.267	1.838	2.266
22	Veiligheid	-70	-70	-70	-70
	Totaal programma Veiligheid	-70	-70	-70	-70
	Verwijderen onkruid op verharding	-40	-40	-40	-40
	Toepassen GBI (Geautomatiseerd beheerssysteem)	-25	-4	-4	-4
	Vervanging straatmeubilair	-7	-7	-7	-7
	Toepassen biodiverisiteit in wegbermen	-6	-3	-3	-3
27	Verwerking areaal OVL in GBI	-10			
	Totaal programma Verkeer en vervoer	-88	-54	-54	-54
	Aanjaagbudget actieplan centrum	-50	-50	-50	-50
29	BIZone 't Varck	0	0	0	0
	Totaal programma Economie	-50	-50	-50	-50
	OBS Ons Dorp	45	45	45	45
	Inspectiekosten kinderopvang	-18	-18	-18	-18
	Verhoging krediet Kameleon		-18	-18	-18
	Afboeken Theo Scholteschool			-250	
	Vrijval kapitaallasten Assink wegens latere afronding			250	
35	Aangepast leerlingenvervoer	-15	-15	-15	-15
	Totaal programma Onderwijs	12	-6	-6	-6

	Omschrijving programma	2019	2020	2021	2022
36	Vrijval onderhoud Bon Boys		-45		
	Vrijval onderhoud Hoeve Vooruit			-47	
	Verzekering kunstwerken	-4	-4	-4	-4
	Stijging subsidie kulturhus	-12	-12	-12	-12
	Bomenonderhoud	-25	-25	-25	0
	Voorziening speelvoorzieningen	0	-13	-13	-13
	Voorziening speelvoorzieningen	-65			
	Snippergroen	0	0	0	0
	Vervangen kastanjes Hassinkbrink		-15		
	Biodiversiteit en klimaatadaptatie	-15			
.0	Totaal programma Sport, cultuur en recreatie	-121	-114	-101	-29
46	Inkomensvoorziening (IOAW)	68	56	53	61
	Inkomensvoorziening (IOAZ)	-36	-44	-52	-60
	Sociale werkvoorziening	55	55	55	55
	Loonkostensubsidie	-81	-81	-81	-81
-	Sociale werkvoorziening	-22	-81	-109	11
	Bijstand aan thuiswonende personen < 65 jaar	710	452	162	-41
	Bijstandsbesluit zelfstandigen	-32	-32	-32	-32
	Algemene kosten	330	356	555	603
	Bijstand aan startende zelfstandigen	-30	-30	-30	-30
	Bijzondere bijstand	-30	-40	-50	-55
	Werkgelegenheidinitiatieven	-44	113	68	60
	Uitvoeringskosten toegang Jeugd	-28	-23	-23	-23
	PGB Jeugd	180	180	180	180
	Jeugdhulp ondersteuning	-1.210	-1.330	-1.330	-1.330
	Jeugdbescherming	13	13	13	1.550
	Jeugdreclassering	40	40	40	40
	Wmo rolstoelen	-75	-75	-75	-75
	Wmo vervoersvoorzieningen	-74	-74	-74	-74
	Wmo huishoudelijke ondersteuning	-78	-78	-78	-78
	Wmo huishoudelijke ondersteuning	40	40	40	40
	Wmo eigen bijdragen	65	-150	-150	-150
	Personen met verward gedrag	-45	-45	-45	-45
	Maatschappelijke begeleiding	0	0	0	0
	Wmo ondersteuning zelfstandig leven	95	-8	-8	-8
	Wmo ondersteuning PGB	96	96	96	96
	Uitvoeringskosten toegang Wmo	-23	-23	-23	-23
	Wmo vervoersvoorzieningen	-73	-73	-73	-73
	Terug te ontvangen bijdrage	100	-/3	-/3	-/3
/3	Totaal programma Sociaal Domein	- 89	-785	-970	-1.018
7/	Onderhoud begraafplaatsen	-44	-44	-44	- 1.018
	Bestrijding invasieve exoten	-10	-10	-10	-44
	Eikenprocessierups en roeken	-10	-15	-10	-10
70	Totaal programma Volksgezondheid en milieu	-69	-69	-69	- 69
77	Energietransitie	-50	-50	-50	-50
	Afboeking De Weert	-30	-30 -476	-50	-50
			250		
	Verkoopopbrengsten De Weert	-25	-25	-25	25
80	Omgevingswet Total programma Velkshuisvesting on BO	-25 - 75			-25 - 75
	Totaal Programma Volkshuisvesting en RO		-301	-75 F42	-75 005
	Totaal Begrotingssaldo	66	34	543	995

Toelichting per post:

- 1. Betreft een aanpassing van de financiering van taken die de VNG voor alle gemeenten uitvoert. De bijdrage wordt gestort in het ingestelde Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) en is uitsluitend bestemd voor activiteiten die zijn goedgekeurd door de Algemene Ledenvergadering van de VNG.
- 2. Huidige college bestaat uit drie wethouders.
- 3. We hebben wachtgeldverplichtingen aan vier ex-wethouders.
- 4. Voor de Agenda voor Twente is per 2018 structureel € 10 per inwoner geraamd; inmiddels is in regionaal verband besloten dat de bijdrage niet hoger is dan € 7,50 per inwoner.
- 5. Betreft de effecten uit de maart- en meicirculaire 2018 (zie raadsinformatiebrief)
- 6. In afgelopen periode zijn een aantal extra licenties en portalen voor programma's aangeschaft en/of uitgebreid.
- 7. Licentie- en hostingkosten applicatie Jeugdhulp en Wmo.
- 8. In de businesscase Sociale Zaken is rekening gehouden met een besparing op de overhead. Deze is inmiddels gerealiseerd, maar naar nu blijkt is deze taakstelling twee keer opgevoerd.
- 9. Aanvullende reservering loonontwikkeling en prijsontwikkeling.
- 10. Totaal effect van de businesscase BOR.
- 11. Invulling resterende taakstelling op personeel.
- 12. Haaksbergen heeft deelgenomen aan een geslaagde pilot met betrekking tot de uitbesteding van werkzaamheden voor de frontoffice. Vermelding van het telefoonnummer van het GBT op de aanslagen heeft de klantvriendelijkheid verbeterd. Veelvuldig alsnog doorverwijzen naar het GBT is nu niet meer aan de orde.
- 13. Betreft de effecten uit de Uitvoeringsagenda "Een stap verder naar een regievoerende gemeente".
- 14. Vanwege areaaluitbreiding kan er over meer objecten OZB worden geheven.
- 15. Geen reguliere verkiezingen in 2020, in 2021 Tweede Kamer verkiezingen en in 2022 Gemeenteraadsverkiezingen.
- 16. De waarderingskamer heeft besloten dat alle gemeenten voor 2022 de woningen op basis van de gebruiksoppervlakte dienen te waarderen. Nu wordt dit gedaan op basis van inhoud. Het GBT gaat deze omzetting voor ons verzorgen. De kosten voor deze omzetting bedragen ongeveer \leqslant 4 per inwoner. Dit komt neer op \leqslant 90.000.
- 17. Personeelsuitbreiding van 0,5 fte accountmanager Twente Milieu conform de businesscase BOR € 40.000.
- 18. In de kadernota 2019 hebben wij geschreven over de noodzaak de personeelsformatie van Noaberpoort en afdeling Ontwikkeling uit te breiden om de ondersteuning aan onze inwoners en de kwaliteit te kunnen blijven garanderen. Wij stellen voor om de formatie in 2019 met 3 fte uit te breiden en vanaf 2020 met in totaal 4 fte.

- 19. In de Uitvoeringsagenda schrijven we over een nieuw huisvestingsconcept. Dit vraagt om een investering van € 600.000 met een bijbehorende kapitaallast van € 39.000 per jaar.
- 20. Betreft noodzakelijke vervanging bij ziekte en detachering van medewerkers. In de begroting zijn hiervoor geen middelen gereserveerd.
- 21. Kosten voor het laten uitvoeren van een onderzoek naar de toegankelijkheid van onze website voor inwoners en bedrijven. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek worden verbeterpunten doorgevoerd. Betreft een wettelijke verplichting.
- 22. Het betreft met name de ontwikkelingen van de meldkamertransitie, exploitatie openbaar brandmeldsysteem, BTW-compensatie op investeringen, vervanging onroerende activa en vervanging Rijksmaterieel.
- 23. Om het vastgestelde onderhoudsniveau A te halen voor het centrum is er structureel meer geld nodig.
- 24. Om het Geïntegreerd Beheer Informatiesysteem (GBI) te optimaliseren zijn er nog investeringen nodig. Daarnaast zijn er structurele kosten gemoeid met het operationeel houden van het systeem.
- 25. In de praktijk blijkt dat er (vanwege eerdere bezuinigingen) niet voldoende middelen beschikbaar zijn om bestaand areaal te vervangen.
- 26. Uitwerken en toepassen lokale aanpak voor verbetering van klimaat en biodiversiteit in de wegbermen buiten de bebouwde kom.
- 27. Verwerken van het areaal (Openbare Verlichting) in het geautomatiseerd beheerssysteem (GBI).
- 28. Wij stellen € 100.000 per jaar beschikbaar voor de uitvoering van punten uit het Actieplan Centrum. De inzet van die middelen kan wat ons betreft ook zijn voor de dekking van lasten van investeringen in dit kader. In de begroting gaan we ervan uit dat we de helft van de lasten kunnen dekken door te ontvangen subsidies en bijdragen van derden.
- 29. Reëel maken van inkomsten en uitgaven; per saldo neutraal.
- 30. Betreffen structurele voordelen vanwege de verkoop van OBS Ons Dorp.
- 31. Als gevolg van gewijzigde wet- en regelgeving nemen de kosten voor toezicht en handhaving kinderopvang toe.
- 32. Betreffen de kapitaallasten van het verhoogde krediet voor de nieuwbouw van de Kameleon.
- 33. en 34. De lasten van het afboeken van de Theo Scholteschool hebben we verwerkt in 2021. Dit nadeel wordt gecompenseerd door vrijvallende kapitaallasten van de investering voor Het Assink Lyceum: Omdat we koersen op oplevering in 2021 vallen de geplande kapitaallasten van de investering van € 10 mln vrij in 2021.
- 35. Met ingang van 2019 kunnen de kosten leerlingenvervoer voor kinderen van statushouders niet meer ten laste worden gebracht van Maatschappelijke begeleiding Nieuwkomers. Reden hiervoor is dat de hiervoor bestemde middelen (baten) zijn toegevoegd aan de algemene uitkering van het Rijk.

- 36. Betreft beschikbaarstelling vrijval onderhoud sportvelden bestemd voor het kunstgrasveld van de Bon Boys.
- 37. Betreft beschikbaarstelling vrijval onderhoud sportvelden bestemd voor het kunstgrasveld van Hoeve Vooruit.
- 38. De premie voor de kunstverzekering is na taxatie kunstwerken verhoogd. De getaxeerde waarde was hoger dan verzekerd.
- 39. De budgetsubsidie die aan het Kulturhus wordt verstrekt, stijgt met € 12.000.
- 40. Het achterstallig onderhoud bij bomen is de afgelopen jaren opgelopen. Om de onderhoudsachterstand in te lopen, hebben we de komende drie jaren een extra financiële impuls nodig.
- 41. en 42. Voor het onderhoud van speeltoestellen willen we een onderhoudsvoorziening vormen. Hiermee kunnen we het meest noodzakelijke onderhoud aan de speelvoorzieningen uitvoeren, maar niet geheel voorkomen dat er toestellen uit veiligheidsoogpunt verwijderd worden die niet gelijk vervangen worden. Voor 2019 willen we € 65.000 beschikbaar stellen en daarna € 13.000 per jaar.
- 43. Om de verkoop van snippergroen te versnellen moet er mankracht ingehuurd worden. Voor het jaar 2018 zijn we extra kosten (€ 25.000) kwijt door extra verkoop van groen en door de aanpassing van het bestemmingsplan Snippergroen. De extra inzet verdient zichzelf terug. Per saldo een neutrale post.
- 44. Aan de Parnassia/Oleander en Wederik/Sleutelbloem in de wijk Hassinkbrink staan 60 paardekastanjes die ziek zijn en/of waarvan de conditie sterk is verminderd. De grondstructuur is hier eveneens niet optimaal. Een onafhankelijk advies is om de bomen binnen nu en twee jaar te vervangen door een andere boomsoort en de bodemstructuur te verbeteren.
- 45. Om samen met inwoners en verenigingen een lokale aanpak uit te werken voor verbetering van klimaat en biodiversiteit zijn eenmalig middelen nodig.
- 46. De uitgaven voor IOAW nemen af omdat het aantal cliënten lager is dan begroot.
- 47. Het CPB gaat uit van een toenemend aantal IOAZ-ers. Mede door de verhoging van de AOW leeftijd waardoor langer een beroep op de IOAZ wordt gedaan, stijgen de kosten.
- 48. De gemeente Haaksbergen ontvangt voor werknemers met een laag loon een tegemoetkoming. Deze bedraagt structureel € 55.000 m.i.v. 2019.
- 49. Voor bijstandsgerechtigden die in het kader van een re-integratievoorziening werk gaan verrichten, krijgt de werkgever voor dat deel dat de bijstandsgerechtigde niet productief is, loonkostensubsidie. De extra kosten van een eventuele stijging van de loonkostensubsidie in de jaren 2019 2022 worden daardoor deels gecompenseerd door lagere uitkeringslasten als gevolg van uitstroom naar arbeid met loonkostensubsidie.
- 50. De kosten zijn verhoogd vanwege opname in de begroting van "Nieuw beschut".
- 51. Wij verwachten in 2019 en 2020 een daling in het aantal bijstandsgerechtigden mede door de aanstelling van een extra werkcoach per 1 juni 2018. Daarnaast willen we per 2019 nog een extra werkcoach aanstellen. De verwachting is dat vooral jong gehandicapten, die niet in aanmerking komen voor een Wajong-uitkering, inwoners die de maximumtermijn van de WW uitkering hebben

bereikt, schoolverlaters en statushouders blijven instromen. De effecten hiervan zien wij terug vanaf 2021.

- 52. De Rijksvergoedingen (declaraties) voor de uitkeringen voor levensonderhoud/kapitaalverstrekkingen en onderzoekskosten van het BBZ nemen af.
- 53. De uitvoeringskosten van de Uitvoeringsorganisatie dalen omdat wij verwachten dat het aantal uitkeringen de komende jaren afneemt.
- 54. De verwachting is dat het aantal starters dat een beroep doet op de BBZ afneemt.
- 55. De uitgaven voor bijzondere bijstand stijgen naar verwachting.
- 56. De middelen werkgelegenheid worden ingezet voor trajecten om bijstandscliënten te reintegreren. Door het aangaan van nieuwe overeenkomsten/projecten zoals PostNL, Arbeidspool en Nieuw beschut, het bijstellen van bestaande projecten en de verhoging van de bijdrage aan het Werkplein, ontstaan er extra kosten in 2019.
- 57. Dit betreft de uitvoeringskosten toegang Jeugd. Wij zijn met de gemeente Hengelo overeengekomen dat wij het applicatiebeheer met ingang van 1 januari 2019 weer in eigen beheer gaan uitvoeren. Hiervoor stellen wij een projectleider aan. Daarnaast moeten wij in 2018 GWS inrichten voor het (nieuwe) Twents model, waarmee wij vanaf 1 januari 2019 gaan werken. De inrichting van GWS op basis van het Twents model wijkt (volledig) af van de huidige inrichting van GWS.
- 58. Wij constateren dat onze jeugdige inwoners steeds vaker zorg in natura (ZIN) in plaats van een persoonsgebonden budget (PGB) willen inzetten. Deze trend is in heel Twente zichtbaar. Wij ramen daarom de middelen voor PGB structureel af met een bedrag van € 180.000.
- 59. De hogere uitgaven voor jeugdzorg kennen de volgende oorzaken: wij worden, net als veel andere gemeenten, geconfronteerd met een stijgende vraag naar jeugdhulp en zwaardere problematiek bij onze jeugdige inwoners. Wij zetten bovendien in op duurzame en structurele oplossingen voor onze inwoners om erger te voorkomen.

Verder zien wij dat het aantal door de rechter opgelegde jeugdbeschermings- en reclasseringsmaatregelen kleiner is dan vooraf door ons ingeschat. Wij gaan er van uit dat wij een deel van deze maatregelen hebben voorkomen door vanuit Noaberpoort individuele voorzieningen natura jeugd in te zetten. Dit heeft geleid tot hogere uitgaven op Individuele voorzieningen natura jeugd maar tot lagere uitgaven op het Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd. Wij verwachten dat dit beeld zich dit en de komende jaren voortzet.

Ten slotte zien wij dat de verschuiving van persoonsgebonden budget (PGB) naar zorg in natura (ZIN) zich verder doorzet. Ook deze verschuiving leidt tot hoger uitgaven op Individuele voorzieningen natura jeugd maar tegelijkertijd tot minder uitgaven op PGB.

- 60. In 2017 zijn er minder jeugdbeschermingstrajecten ingezet dan verwacht. Wij gaan er van uit dat dit een structureel beeld is en ramen daarom de begrote middelen met € 12.500 af.
- 61. Het afgelopen jaar zijn er geen jeugdreclasseringsmaatregelen door de rechter opgelegd. Wij gaan er van uit dat dit een structureel beeld is en ramen daarom de begrote middelen met € 40.000 af.
- 62. In verband met vergrijzing wordt structureel € 75.000 hogere uitgaven voor Wmo individuele voorzieningen rolstoelen verwacht.

- 63. Er wordt meer gebruik gemaakt van lokale vervoersvoorzieningen zoals automaatje, buurtbus en rode kruis. Dit levert hogere kosten op (€ 124.000). Hiertegenover staat een hogere eigen bijdrage (€ 50.000).
- 64. Er heeft een nieuwe aanbesteding huishoudelijke ondersteuning (ho) plaats gevonden volgens een nieuw model met diverse modules ho. Bij de aanbesteding is rekening gehouden met een reëel uurtarief voor huishoudelijke hulpen. We verwachten hierdoor hogere uitgaven op Wmo huishoudelijke ondersteuning (zorg in natura) (€ 78.000).
- 65. De regeling Huishoudelijke Hulp Toelage is ingetrokken. Inwoners kunnen geen beroep meer doen op deze regeling. In verband hiermee vindt structurele aframing plaats.
- 66. Het Kabinet wil vanaf 2020 de eigen bijdrageregeling Wmo aanpassen. Deze is dan niet meer afhankelijk van samenstelling van het huishouden, inkomen, vermogen en kostprijs van de maatwerkvoorziening. Er geldt dan een vast abonnementstarief van € 17,50 per 4 weken voor iedereen. Wij verwachten door deze wijziging structureel minder inkomsten vanuit de eigen bijdrageregeling (€ 150.000). In 2019 is er een voordeel vanwege een grotere bijdrage vanuit het CAK.
- 67. Gemeenten zijn per 1 oktober 2018 primair verantwoordelijk voor een sluitende aanpak voor personen met verward gedrag. Hiervoor zijn 9 bouwstenen aangereikt. Ter voorbereiding hierop zijn wij gestart met de pilot Wijk GGD. Voorgesteld wordt deze pilot te continueren waarbij samenwerking wordt gezocht met een buurgemeente voor efficiëntere inzet van de uren. Hiervoor is een structureel budget van € 45.000 nodig.
- 68. Voorheen konden de kosten maatschappelijke begeleiding door de gemeente worden gedeclareerd. De vergoeding is opgenomen in de algemene uitkering. Naast de baten zijn ook de lasten over 2019 en volgende jaren met € 95.000 bijgesteld (per saldo neutraal).
- 69. Uit de jaarrekening 2017 blijkt dat wij minder dan begroot in 2019 uitgegeven hebben aan Wmo Begeleiding. Wij verwachten dat dit overschot incidenteel is en ramen daarom een bedrag van € 95.000 voor 2019 af.
- 70. Wij verwachten structureel minder uitgaven voor huishoudelijke ondersteuning in PGB. We zien een verschuiving van PGB naar Zorg in natura.
- 71. Dit betreft de uitvoeringskosten toegang Wmo. Wij zijn met de gemeente Hengelo overeengekomen dat wij het applicatiebeheer met ingang van 1 januari 2019 weer in eigen beheer gaan uitvoeren. Hiervoor hebben wij een projectleider aangesteld. Daarnaast hebben wij een eigen applicatiebeheerder geworven die naar verwachting per 1 oktober 2018 start. Deze formatieplaats moet structureel bekostigd worden.
- Naast ontvlechting moeten wij GWS in 2018 inrichten voor het (nieuwe) Twents model, waarmee wij vanaf 1 januari 2019 gaan werken. De inrichting van GWS op basis van het Twents model wijkt (volledig) af van de huidige inrichting van GWS
- 72. De bijdrage van de provincie voor regionaal vervoer (individueel vervoer) is afgeschaft. Dit geeft jaarlijks een nadelig effect van € 73.000.
- 73. Verwachte teruggave eindafrekening zorgleveranciers.
- 74. Het onderhoud van begraafplaatsen, inclusief het delven van graven is niet overgedragen aan Twente Milieu. De toegerekende loonkosten zijn vervallen als gevolg van overdracht personeel aan Twente Milieu. Hiervoor in de plaats komt een budget werken en diensten van derden. Het nieuwe onderhoudsbestek is eerder dit jaar, na een aanbesteding, gegund voor € 44.000,-.

- 75. Gemeenten zijn verplicht om bepaalde plantensoorten te bestrijden die een bedreiging vormen voor de volksgezondheid, de biodiversiteit of schade aan de infrastructuur veroorzaken.
- 76. De voorspellingen zijn dat we de komende jaren warme zomers houden. In het kader van de volksgezondheid willen we meer doen aan preventieve bestrijding, dit voorkomt hogere kosten d.m.v. curatieve bestrijding.
- 77. Opstellen van een energievisie (routekaart energieneutraal), plan van aanpak gasloze wijken, Regionale Energie Strategie en uitvoeren van projecten.
- 78. Gezien de realisatie van de nieuwbouw van de Kameleon komt locatie de Weert leeg te staan en valt terug aan de gemeente. Wij hebben geen redenen om de locatie en het gebouw in eigendom te behouden. Bij verkoop wordt de gehele boekwaarde moeten afgeboekt.
- 79. We verwachten dat de verkoop van locatie de Weert minimaal € 250.000 oplevert, mits de bestemming gewijzigd wordt in woningbouw.
- 80. Voor de implementatie van de Omgevingswet is een extra budget van € 25.000 nodig.

Bijlage 7 Portefeuillehouders verdeling

	Omschrijving Taakveld	Portefeuillehouder
0	Programma bestuur en ondersteuning	
0.1	Bestuur	G.J. Kok
0.2	Burgerzaken	G.J. Kok
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	J.H. Scholten
0.4		A.B.G.M. Koopman/J.H. Scholten
0.5	Treasury	A.B.G.M. Koopman
0.61	OZB woningen	A.B.G.M. Koopman
0.62	OZB niet woningen	A.B.G.M. Koopman
0.63	Parkeerbelasting	A.B.G.M. Koopman
0.64	Belastingen overig	A.B.G.M. Koopman
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefo	A.B.G.M. Koopman
0.8	Overige baten en lasten	A.B.G.M. Koopman
0.9	Vennootschapsbelasting	A.B.G.M. Koopman
0.10	Mutaties reserves	A.B.G.M. Koopman
0.11	Resultaat rekening van baten en lasten	A.B.G.M. Koopman
1	Programma veiligheid	
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	G.J. Kok
1.2	Openbare orde en veiligheid	G.J. Kok
2	Programma verkeer en vervoer	
2.1	Verkeer en vervoer	J.H. Scholten
2.2	Parkeren	J.H. Scholten
2.5	Openbaar vervoer	J.H. Scholten
3	Programma economie	
3.1	Economische ontwikkeling	A.B.G.M. Koopman
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	J.H. Scholten
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	A.B.G.M. Koopman
3.4	Economische promotie	A.B.G.M. Koopman
4	Programma onderwijs	
4.1	Openbaar basisonderwijs	A. ten Thije
4.2	Onderwijshuisvesting	J.H. Scholten
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	A. ten Thije
5	Programma sport, cultuur en recreatie	
5.1		A. ten Thije
5.2	Sportaccommodaties	A. ten Thije
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipa	A. ten Thije
5.4		A. ten Thije
5.5	-	A. ten Thije
5.6	Media	A. ten Thije
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	A. ten Thije/A.B.G.M. Koopman

6	Programma sociaal domein	
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	A. ten Thije
6.2	Wijkteams	A. ten Thije
6.3	Inkomensregelingen	A. ten Thije
6.4	Begeleide participatie	A.B.G.M. Koopman
6.5	Arbeidsparticipatie	A.B.G.M. Koopman
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	A. ten Thije
6.7	Maatwerkdienstverlening 18+	A. ten Thije
6.8	Maatwerkdienstverlening 18-	A. ten Thije
6.9	Geëscaleerde zorg 18+	A. ten Thije
6.10	Geëscaleerde zorg 18-	A. ten Thije
7	Programma volksgezondheid en milieu	
7.1	Volksgezondheid	A. ten Thije
7.2	Riolering	J.H. Scholten
7.3	Afval	A. ten Thije
7.4	Milieubeheer	A. ten Thije
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	G.J. Kok
8	Programma volkshuisvesting en RO	
8.1	Ruimtelijke ordening	J.H. Scholten
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	J.H. Scholten
8.3	Wonen en bouwen	J.H. Scholten

Bijlage 8 Afkortingenlijst

Α

AB - Algemeen bestuur

ABP - Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds

APPA - Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers

AR - Algemene reserve

В

BBV - Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten

BBZ - Besluit bijstandverlening zelfstandigen

BCF - BTW-compensatiefonds
BI-zone - Bedrijfsinvesteringszone

Bc BOR - Businesscase Beheer Openbare Ruimte

BNG - Bank Nederlandse Gemeenten
BTW - Belasting Toegevoegde Waarde

BUIG - Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten

C

CAK - Centraal Administratiekantoor

Coelo - Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere

Overheden

CT BV - Crematoria Twente-Oost Nederland BV

D

Ε

EMU - Economische en Monetaire Unie

F

Wet Fido - Wet financiering decentrale overheden

Fte - Full-time equivalent

G

GBI - Geïntegreerd Beheer Informatiesysteem
GBT - Gemeentelijk Belastingkantoor Twente
GGD - Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GRP - Gemeentelijk rioleringsplan

GR SZ - Uitvoeringsorganisatie Hengelo, Borne en Haaksbergen

Н

Ι

IBP
 Interbestuurlijk Programma
 IBT
 Interbestuurlijk toezicht
 ICS
 In controlstatement
 IKC
 Integraal Kindcentrum
 IVP
 Integraal Veiligheidsplan

J

Κ

KA - Klimaatakkoord

KGO - Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving

L

LEADER - Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale

LED - Light Emitting Diode

LSA - Lokale Samenwerkingsagenda

М

MJP - Meerjarenperspectief

MO - Maatschappelijke Ontwikkeling

Ν

NMO - Natuur en Milieu Overijssel

0

ODT - Omgevingsdienst Twente

OLCT - Openbaar Lichaam Crematoria Twente

OVL - Openbare verlichting

OZB - Onroerende zaakbelastingen

OZJT - Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente

Ρ

PBL - Planbureau van de Leefomgeving
PGB - Persoonsgebonden budget
P&O - Personeel en organisatie
PO - Primair Onderwijs

POC - Percentage of completion

Q

R

RES - Regionale Energiestrategie

RMC - Regionaal Meld- en coördinatiepunt

RT - Regio Twente

RUD - Regionale uitvoeringsdienst

S

SHP - Stichting Haaksbergen Promotie
 SON - Stadsbank Oost Nederland
 SWB - Sociaal Werkvoorzieningsbedrijf

Т

TM - Twente Milieu

U

UO - Uitvoeringsorganisatie Hengelo, Borne en Haaksbergen

V

VAB - Vrijkomende Agrarische Bebouwing

VHT - Veiligheidshuis Twente

VOT - Voorschools ondersteuningsteam

VPB - Vennootschapsbelasting
VRT - Veiligheidsregio Twente
VTA - Visual tree assessment
VTT - Veilig Thuis Twente

VVE - Voorschoolse – en Vroegschoolse Educatie

W

Wmo - Wet maatschappelijke ondersteuning
WNRA - Wet normalisatie rechtspositie ambtenaren

WSW - Wet sociale werkvoorziening

WW - Werkloosheidswet

X

Y

Z

ZAT - Zorgadviesteam ZIN - Zorg in Natura